

INFORMACJA

o pracy Rzecznika Praw Obywatelskich

październik – grudzień 2014 r.

Spis treści

Część 1	3
I. Informacje o wpływie i załatwianiu wniosków.....	3
II. Wystąpienia o charakterze generalnym	17
III. Kasacje oraz skargi kasacyjne do Sądu Najwyższego, przystąpienia do postępowań przed sądami powszechnymi.....	75
IV. Pytania prawne do Sądu Najwyższego. Wnioski do Naczelnego Sądu Administracyjnego.....	84
V. Skargi do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych, skargi kasacyjne do Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz przystąpienia do postępowań przed sądami administracyjnymi i organami administracji	87
VI. Wnioski do Trybunału Konstytucyjnego. Zgłoszenia udziału w postępowaniach w sprawie skarg konstytucyjnych.....	93
VIII. Reakcje na wcześniejsze wystąpienia Rzecznika	102
Część 2	111
Wybór spraw indywidualnych.....	111

Część 1

I. Informacje o wpływie i załatwianiu wniosków

Dane informacyjno-statystyczne

za IV kwartał 2014 r.

W IV kwartale 2014 r. w Biurze RPO przyjęto 1 258 interesantów oraz przeprowadzono 9 429 rozmów telefonicznych, udzielając wyjaśnień i porad. Ponadto zarejestrowano 225 apeli, listów otwartych, protestów bez oznaczenia wnioskodawcy.

Tabela 1. Rzecznik Praw Obywatelskich skierował:

	IV kwartał 2014	2014
wystąpień problemowych	71	264
wniosków do Trybunału Konstytucyjnego o stwierdzenie niezgodności przepisów z aktem wyższego rzędu	6	19
zawiadomień do Trybunału Konstytucyjnego o przystąpieniu do postępowania ze skargi konstytucyjnej	2	12
pytań prawnych do Sądu Najwyższego	1	3
kasacji	17	50
skarg kasacyjnych do Sądu Najwyższego w sprawach cywilnych	1	7
skarg kasacyjnych do Sądu Najwyższego w sprawach pracy	-	-
skarg o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (prawo pracy)	-	-
skarg kasacyjnych do Naczelnego Sądu Administracyjnego	-	5

wniosków do Naczelnego Sądu Administracyjnego o wykładnię przepisów	-	2
skarg do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych	4	12
wniosków o unieważnienie orzeczenia	-	-
przystąpił do postępowania sądowego	1	8
przystąpił do postępowania administracyjnego	1	3
Razem	104	385

Tabela 2. Sprawy rozpatrzone.

	Sposób rozpatrzenia sprawy		Liczba	%
1	2		3	4
Podjęto do prowadzenia	1	Razem (2+3)	2725	33,8
	2	podjęto do prowadzenia	2060	25,6
	3	w ramach wystąpienia o charakterze generalnym	665	8,2
Udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy przysługujące środki działania	4	Razem (5)	4051	50,3
	5	udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy przysługujące środki działania	4051	50,3
Inne	6	Razem (7+9)	1282	15,9
	7	przekazano wniosek wg. właściwości	114	1,4
	8	zwrócono się do wnioskodawcy o uzupełnienie wniosku	761	9,4
	9	nie podjęto **	407	5,1
Razem			8058	100,0

Sposób rozpatrzenia spraw

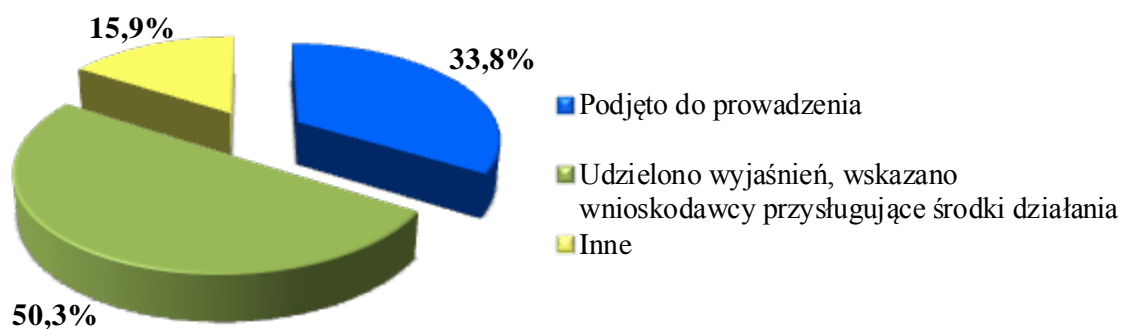
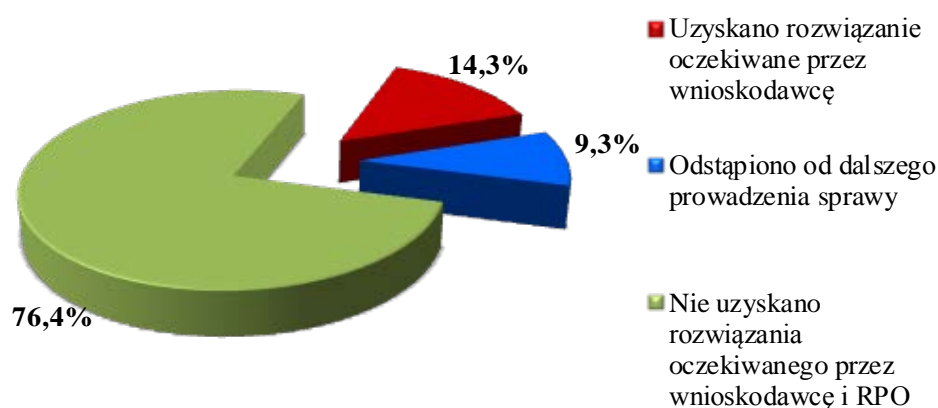

Tabela 3. Zakończenie postępowania w sprawach podjętych.

Efekty	Sposób zakończenia postępowania		Liczba	%
1	2		3	4
Uzyskano rozwiązanie oczekiwane przez wnioskodawcę	1	Razem (2+3)	251	14,3
	2	Zasadność zarzutów wnioskodawcy	186	10,6
	3	Uwzględnienie wystąpienia generalnego RPO	65	3,7
Odstąpiono od dalszego prowadzenia sprawy	4	Razem (5+6)	163	9,3
	5	Toczące się postępowanie w sprawie (niewyczerpany tryb)	61	3,5
	6	Rezygnacja RPO z dalszego prowadzenia sprawy (obiektywne przyczyny)	102	5,8
Nie uzyskano rozwiązania oczekiwanego przez wnioskodawcę	7	Razem (8+9+10)	1 341	76,4
	8	Niepotwierdzenie się zarzutów wnioskodawcy	1 295	73,8
	9	Nieuwzględnienie wystąpienia generalnego RPO	36	2,0
	10	Wyczerpanie przez RPO możliwości działania	10	0,6
Razem			1 755	100,0

Zakończenie spraw podjętych

W Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich działają trzy Biura Pełnomocników Terenowych Rzecznika Praw Obywatelskich: we Wrocławiu (dla województw dolnośląskiego, lubuskiego i opolskiego), w Gdańsku (dla województw pomorskiego, zachodniopomorskiego i warmińsko – mazurskiego) i w Katowicach (dla województw śląskiego, małopolskiego i świętokrzyskiego), kierowane przez Pełnomocników terenowych Rzecznika Praw Obywatelskich.

W IV kwartale 2014 r. z ogólnej liczby 1 258 interesantów w Biurach Pełnomocników Terenowych przyjęto 595. Przeprowadzono 1476 rozmów telefonicznych udzielając wyjaśnień i porad.

Tabela 4. Sprawy rozpatrzone w Biurach Pełnomocników Terenowych RPO.

Sposób rozpatrzenia sprawy	Liczba	%
podjęto do prowadzenia *	209	27,4
udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy przysługujące mu środki działania	417	54,7
przekazano wnioski wg. właściwości	9	1,2
zwrócono się do wnioskodawcy o uzupełnienie wniosku	52	6,8
nie podjęto	76	9,9
Razem	763	100

*) Pojęcie "sprawy podjętej do prowadzenia" dotyczy spraw wskazujących na możliwe istnienie naruszenia praw obywatelskich, w sprawach tych Rzecznik prowadzi postępowanie wyjaśniające (art. 8 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich).

Rozpatrzenie spraw w Biurach PT

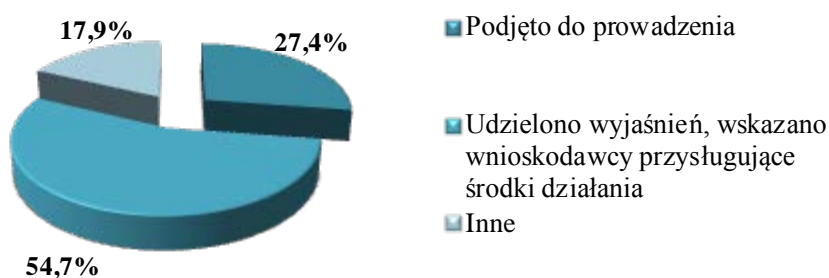

Tabela 8. Spotkania i wizytacje Rzecznika Praw Obywatelskich, Zastępców Rzecznika Praw Obywatelskich oraz pracowników Biura RPO w IV kwartale 2014 r.

1.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w inauguracji roku akademickiego na Uniwersytecie Śląskim. Katowice.	01–02.10.2014 r.
2.	Centrum Szkolenia Marynarki Wojennej oraz Szkoła Podoficerska Marynarki Wojennej w Ustce – kontrola przestrzegania praw żołnierzy.	01, 03.10.2014 r.
3.	7. Brygada Obrony Wybrzeża w Słupsku oraz 1. Batalion zmechanizowany w Lęborku (Centralny Poligon Sił Powietrznych w Ustce, Wicko Morskie) – kontrola przestrzegania praw żołnierzy.	02.10.2014 r.
4.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Miejskiej Policji w Skierniewicach – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	02.10.2014 r.
5.	Spotkanie podsumowujące projekty: „Samorząd Równych Szans”, Forum Dostępnej Cyberprzestrzeni, „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowanie pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy”, „Równe szanse rodziców dzieci niepełnosprawnych w powrocie na rynek pracy”. Karpacz.	02–03.10.2014 r.
6.	Izba Wytrzeźwień w Bielsku-Białej – rekontrola w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	06.10.2014 r.
7.	Dom Pomocy Społecznej „Dom Nauczyciela” w Bielsku-Białej – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	07–08.10.2014 r.
8.	Zakład Karny w Płocku oraz Zakład Karny we Włocławku – kontrola przestrzegania praw obywatelskich funkcjonariuszy służby więziennej.	07–10.10.2014 r.
9.	Areszt Śledczy w Bielsku-Białej – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	08–10.10.2014 r.

10.	Spotkanie przedstawicieli domów pomocy społecznej funkcjonujących na terenie woj. zachodniopomorskiego zorganizowane przez Zachodniopomorski Urząd Wojewódzki w Szczecinie. Borne Sulinowo.	09–10.10.2014 r.
11.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej Policji w Gryficach – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	13.10.2014 r.
12.	Spotkanie z przedstawicielami organizacji trzeciego sektora i instytucji rządowych Federacji Rosyjskiej, przebywającymi w Polsce w ramach projektu pt. „Rozwijanie współpracy między NGO i agendami rządowymi w celu opracowania ram prawnych społecznej i kulturowej integracji oraz ochrony praw pracowników migrujących z Azji Centralnej w Petersburgu”. Warszawa.	14.10.2014 r.
13.	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Rewalu – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	14.10.2014 r.
14.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej Policji w Kamieniu Pomorskim – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	15.10.2014 r.
15.	Areszt Śledczy i Oddział Zewnętrzny w Kamieniu Pomorskim i Buniewicach – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	15–17.10.2014 r.
16.	Przyjęcia interesantów w Kujawsko-Pomorskim Urzędzie Wojewódzkim w Bydgoszczy przez pracowników Biura Pełnomocnika Terenowego RPO w Gdańsku.	17.10.2014 r.
17.	Izba Wyrzeźwień w Toruniu – rekontrola w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	20.10.2014 r.
18.	Dom Pomocy Społecznej w Świeciu – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	21–22.10.2014 r.
19.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w Posiedzeniu Kapituły Nagrody im. Pawła Włodkowica. Warszawa.	22.10.2014 r.
20.	Ośrodek Strzeżony dla Cudzoziemców w Przemyślu oraz polsko–ukraińskiego przejścia granicznego w Medyce – wizytacja.	22–23.10.2014 r.
21.	Dom Pomocy Społecznej „Jesień Życia” w Bydgoszczy – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	23–24.10.2014 r.
22.	Izba Wyrzeźwień w Płocku – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	27.10.2014 r.
23.	Dom Pomocy Społecznej „Przyjaznych Serc” w Płocku – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	28–29.10.2014 r.

24.	Spotkanie z przedstawicielami Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych, Polskiej Akademii Nauk, Ministerstwa Gospodarki i Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Tematem rozmów były „Nowoczesne technologie a prywatność”. Warszawa.	29.10.2014 r.
25.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta w Częstochowie przez pracowników Biura RPO w Warszawie oraz Biura Pełnomocnika Terenowego RPO w Katowicach.	30.10.2014 r.
26.	Dom Pomocy Społecznej „Nad Jarem” w Nowym Miszewie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	30–31.10.2014 r.
27.	Przyjęcia interesantów w Lubelskim Urzędzie Wojewódzkim przez pracowników Biura RPO w Warszawie.	30–31.12.2014 r.
28.	Areszt Śledczy w Tarnowskich Górach – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	03–05.11.2014 r.
29.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej Policji w Myszkowie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	05.11.2014 r.
30.	Zakład Karny w Lubińcu – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	06–07.11.2014 r.
31.	Zakład Karny w Brzegu – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	17–18.11.2014 r.
32.	Spotkanie eksperckie na Uniwersytecie im. A. Mickiewicza w Poznaniu w zw. z badaniami „Dostępności uczelni wyższych dla osób głuchych, niewidomych, z niepełnosprawnością ruchową, chorujących psychicznie”. Poznań.	18.11.2014 r.
33.	Udział Zastępcy RPO w kontroli Domów Pomocy Społecznej we Wrocławiu – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	19–21.11.2014 r.
34.	Oddział Zewnętrzny w Moszczańcu Zakładu Karnego Łupków – wizytacja oraz przyjęcie skarg osadzonych.	21.11.2014 r.
35.	Przyjęcia interesantów w Kujawsko-Pomorskim Urzędzie Wojewódzkim w Bydgoszczy przez pracowników Biura Pełnomocnika Terenowego RPO w Gdańsku.	21.11.2014 r.
36.	Zakład Karny w Siedlcach – rekontrola w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	24–25.11.2014 r.
37.	Spotkanie Zastępcy RPO z funkcjonariuszami Służby Więziennej. Warszawa.	25.11.2014 r.
38.	Dom Pomocy Społecznej w Siedlcach – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	26–27.11.2014 r.
39.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta w Częstochowie przez pracowników Biura RPO w Warszawie oraz Biura Pełnomocnika	27.11.2014 r.

	Terenowego RPO w Katowicach.	
40.	Przyjęcia interesantów w Lubelskim Urzędzie Wojewódzkim przez pracowników Biura RPO w Warszawie.	27–28.11.2014 r.
41.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych Żandarmerii Wojskowej w Warszawie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	28.11.2014
42.	Centralny Ośrodek Szkolenia ABW w Emowie – kontrola przestrzegania praw i wolności funkcjonariuszy i słuchaczy.	28.11.2014 r.
43.	Dom Pomocy Społecznej w Anielinie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	01.12.2014 r.
44.	Dom Pomocy Społecznej w Żyrardowie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	02.12.2014 r.
45.	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Goździkowie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	03–04.12.2014 r.
46.	Dom Pomocy Społecznej im. Św. Kazimierza w Radomiu – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	04–05.12.2014 r.
47.	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Wojnowie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	08.12.2014 r.
48.	Spotkanie pracowników Biura RPO z Bartłomiejem Skrzyńskim – laureatem Nagrody im. Pawła Włodkowica w 2013 roku, Rzecznikiem ds. Osób Niepełnosprawnych w Urzędzie Miasta we Wrocławiu.	10.12.2014 r.
49.	Obchody Międzynarodowego Dnia Praw Człowieka organizowane przez Biuro RPO. W uroczystości wzięli udział przedstawiciele najwyższych władz państwowych i sądowniczych oraz pracownicy Biura RPO. Senat RP Warszawa.	10.12.2014 r.
50.	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Gołotczyźnie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	11.12.2014 r.
51.	W 33 rocznicę pacyfikacji Kopalni „Wujek” pracownicy Biura RPO złożyli kwiaty pod Pomnikiem Górników. Katowice.	16.12.2014 r.
52.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z byłymi więźniami obozu Mauthausen-Gusen oraz Dyrektorem Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej. Warszawa.	18.12.2014 r.
53.	Przyjęcia interesantów w Kujawsko-Pomorskim Urzędzie Wojewódzkim w Bydgoszczy przez pracowników Biura Pełnomocnika Terenowego RPO w Gdańsku.	19.12.2014 r.
54.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w V Zjeździe Ambasadorów Rzecznika Praw Obywatelskich. Warszawa.	20.12.2014 r.

Tabela 9. Sympozja, seminaria i konferencje, w których uczestniczyli w IV kwartale 2014 r. Rzecznik Praw Obywatelskich, Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich oraz pracownicy Biura RPO.

1.	Konferencja nt. „Proces wykrywczy w sprawach o przestępstwa z nienawiści – możliwości – ograniczenia – wyzwania” zorganizowana przez Komendę Główna Policji. Piaseczno.	01.10.2014 r.
2.	Debata Jana Nowaka-Jeziorańskiego nt.„ O dyskryminacji”. Warszawa.	02.10.2014 r.
3.	Konferencja nt. „Nauki społeczne na rzecz bezpieczeństwa wewnętrznego” zorganizowana przez Wyższą Szkołę Policji w Szczecinie.	03.10.2014 r.
4.	Konferencja nt. „Wyzwania współczesnej geriatry i gerontologii 2014. Choroby neurodegeneracyjne problemem XXI wieku”, zorganizowana przez Wielkopolskie Stowarzyszenie Wolontariuszy Opieki Paliatywnej „Hospicjum Domowe”. Poznań.	03.10.2014 r.
5.	Konferencja nt. „Monitoring wizyjny – za i przeciw” zorganizowana przez Urząd Miasta Krakowa – Wydział Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego. Kraków.	06.10.2014 r.
6.	Seminarium nt. „Świadoma readaptacja wychowanek i wychowanków opuszczających placówki resocjalizacyjne – mechanizmy, standardy, wyzwania”, zorganizowane przez Stowarzyszenie Sędziów Rodzinnych Pro Familia. Jadwisin.	09.10.2014 r.
7.	III Warszawskie Forum Psychiatrii Środowiskowej w ramach Światowego Dnia Zdrowia Psychicznego, zorganizowane przez: Szpital Wolski, Biuro Polityki Zdrowotnej Urzędu m.st. Warszawy, Sekcją Naukową Psychiatrii Środowiskowej i Rehabilitacji Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego. Warszawa.	10.10.2014 r.
8.	Konferencja nt. „Jestem mamą, nie rehabilitantką, Jestem tatą, nie terapeutą. Rodzice dzieci z niepełnosprawnościami a rynek pracy” zorganizowana przez Fundację Instytut Rozwoju Regionalnego. Kraków.	13.10.2014 r.
9.	Udział Zastępcy RPO w XI Warsztatach Legislacyjnych organizowanych przez Centralny Zarząd Służby Więziennej we współpracy z Rządowym Centrum Legislacji. Jurata.	14–15.10.2014 r.
10.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w akcji Gazety Wyborczej – „Po stronie klienta”.	16.10.2014 r.
11.	Udział Zastępcy RPO w konferencja pt. „Nic nie usprawiedliwia tortur. Dwudziestolecie ratyfikacji przez Polskę Konwencji o Zapobieganiu Torturom”. Warszawa.	16.10.2014 r.

12.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w obchodach X-lecia Biura Terenowego RPO. Wygłoszenie wykładu „Stan i kierunki rozwoju nauk administracyjnych”. Wrocław.	16–17.10.2014 r.
13.	X Jubileuszowa Międzynarodowa Konferencja nt. „Perspektywy Rozwoju Fizjoterapii”. Pabianice.	17.10.2014 r.
14.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w konferencji nt. „Perspektywy zmian regulacji jawności i jej ograniczeń”, zorganizowanej w ramach projektu badawczo-rozwojowego na rzecz bezpieczeństwa i obronności państwa pn. „Model regulacji i jej ograniczeń w demokratycznym państwie prawnym”. Warszawa.	20.10.2014 r.
15.	Konferencja nt. „Wyborcze, architektoniczne i społeczne aspekty niepełnosprawności”, zorganizowana przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego. Gdańsk.	20–21.10.2014 r.
16.	Konferencja nt. „Użycie broni palnej jako środka przymusu bezpośredniego. Aspekty prawne” zorganizowana przez Uniwersytet Śląski. Katowice.	21–22.10.2010 r.
17.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w konferencji pt. „Sprawiedliwość naprawcza w Dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw” zorganizowanej przez Prokuraturę Generalną. Warszawa.	22.10.2014 r.
18.	Międzynarodowy Kongres Smart Metropolia – „Metropolia Solidarności”, zorganizowany przez Prezydenta Miasta Gdańsk.	23–24.10.2014 r.
19.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w VIII Seminarium Warszawskim nt. „Równość w dostępie do praw gwarantowanych w systemie Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności – aktualny stan i wyzwania” zorganizowanym przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych i Pełnomocnikiem Rządu ds. Równego Traktowania. Warszawa.	24.10.2014 r.
20.	Debata „Miejsca religii w europejskiej przestrzeni publicznej” zorganizowana przez Uniwersytet Wrocławski. Wrocław.	27–28.10.2014 r.
21.	Udział Zastępcy RPO w konferencji nt. „Inny wymiar sprawiedliwości” zorganizowanej przez Helsińską Fundację Praw Człowieka. Warszawa.	28.10.2014 r.
22.	VIII edycja Konferencji nt. „Pełnosprawny student” zorganizowana przez Fundację Instytut Rozwoju Regionalnego. Kraków.	29.10.2014 r.
23.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w seminarium nt. „Rola wymiaru sprawiedliwości w przeciwdziałaniu nienawiści	04.11.2014 r.

	i dyskryminacji” zorganizowanym przez Biuro RPO, które odbyło się w Miejscu Pamięci Auschwitz. Oświęcim.	
24.	Konferencja nt. „System Wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi”, zorganizowana przez Prezydenta Miasta Lublin.	06.11.2014
25.	Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Gender-edukacja-praca. Cenzury płci i praktyki oporu” zorganizowana przez Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie.	06.11.2014 r.
26.	Udział Zastępcy RPO w obchodach Święta Niepodległości zorganizowanych przez Kancelarię Prezydenta RP.	11.11.2014 r.
27.	Konferencja otwierająca projekt „Kościół Pokoju w Świdnicy – obiekt UNESCO” zorganizowana przez Parafię Ewangelicko-Augsburską. Świdnica.	13.11.2014 r.
28.	Udział Zastępcy RPO w VII Kongresie Bankowości Detalicznej. Warszawa.	13.11.2014 r.
29.	Udział Zastępcy RPO w konferencji nt. „Non omnis moriar”, „Prawne zagadnienia pochówku, dóbr osobistych zmarłego, dziedziczenia oraz swobody działalności funeralnej”, zorganizowanej przez Uniwersytet Wrocławski. Wrocław.	21.11.2014 r.
30.	Ogólnopolska Konferencja Naukowa nt. „Unia Europejska w roli gwaranta i promotora praw podstawowych”, zorganizowana przez Centrum Doskonałości im. Jeana Monneta. Wrocław.	24.11.2014 r.
31.	Rzecznik Praw Obywatelskich wygłosiła wykład w Okręgowej Radzie Adwokackiej dla adwokatów i aplikantów adwokackich nt. „Człowiek w labiryncie władzy publicznej”. Kraków.	24.11.2014 r.
32.	Spotkanie Zastępcy RPO z funkcjonariuszami Służby Więziennej. Warszawa.	25.11.2014 r.
33.	Udział Zastępcy RPO w konferencji nt. „Sprawiedliwość i zaufanie do władz publicznych w prawie administracyjnym”, zorganizowanej przez Uniwersytet Łódzki. Łódź.	26.11.2014 r.
34.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w konferencji nt. „Otwarty Dialog w trosce o zdrowe społeczeństwo” zorganizowanej przez Starostwo Powiatowe w Wieliczce, Fundację Polski Instytut Otwartego Dialogu, Fundację Leonardo, Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, Zakład Socjologii Stosowanej i Pracy Socjalnej Instytutu Socjologii UJ. Wieliczka.	27–28.11.2014 r.
35.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w VII Ogólnopolskim Zjeździe Firm Rodzinnych u-Rodziny 2014. Warszawa.	29.11.2014 r.
36.	I sesja warsztatów „Zrozumieć zło” zorganizowanych przez Centrum Żydowskie w Oświęcimiu.	30.11–01.12.2014
37.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w II Gali Wolontariatu. Lubliniec.	03–04.12.2014 r.
38.	III Kongres Prawa Medycznego PWST w Krakowie nt. „Dostęp do świadczeń zdrowotnych z perspektywy Rzecznika Praw Obywatelskich” zorganizowany przez Polskie Towarzystwo	04–05.12.2014 r.

	Prawa Medycznego.	
39.	Udział Zastępcy RPO w jubileuszu 25–lecia Naczelnej Izby Lekarskiej oraz debacie poświęconej najważniejszym problemom w służbie zdrowia po 1989 roku i historycznym wydarzeniom związanym z działalnością samorządu zawodowego lekarzy i lekarzy dentystów w wolnej Polsce. Warszawa.	06.12.2014 r.
40.	Konferencja nt. „Realizacja prawa do dobrej administracji a rozwój służby publicznej – stan obecny i wyzwania”, zorganizowana przez Zakład Prawa Administracyjnego Instytutu Nauk Prawnych PAN i Rzecznika Praw Obywatelskich. Warszawa.	08.12.2014 r.
41.	Konferencja Naukowa nt. „Praktyczne aspekty stosowania kodeksu wyborczego w kontekście wyborów samorządowych w Polsce w 2014 r.” zorganizowana przez Uniwersytet Rzeszowski. Rzeszów..	08–09.12.2014 r.
42.	Udział Zastępcy RPO w Forum Antydyskryminacyjnym – spotkanie z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się m.in. przeciwdziałaniem dyskryminacji. Warszawa.	09.12.2014 r.
43.	Udział Zastępcy RPO w konferencji nt. „Odpowiedzialność zawodowa zawodów zaufania publicznego, radców prawnych i lekarzy”, zorganizowanej przez Polską Platformę Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Będlewo k. Poznania.	11–12.12.2014 r.
44.	III Ogólnopolska Konferencja Uniwersytetów Trzeciego Wieku inaugurująca obchody 40-lecia Ruchu Uniwersytetów Trzeciego Wieku w Polsce, w której wzięli udział przedstawiciele RPO. Konferencja została zorganizowana przez Komisję Polityki Senioralnej, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej oraz Fundację „Ogólnopolskie Porozumienie UTW”. Warszawa.	15.12.2014 r.

Tabela 10. Współpraca międzynarodowa Rzecznika Praw Obywatelskich w IV kwartale 2014 r.

1.	Wizyta studyjna w Biurze Ombudsmana Republiki Serbii. Belgrad.	01–03.10.2014 r.
2.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z Walerią Lutkowską, Rzecznikiem Praw Obywatelskich Ukrainy. Warszawa.	03.10.2014 r.
3.	Spotkanie Grupy roboczej stowarzyszenia EQUINET . Rzym (Włochy).	06–07.10.2014 r.
4.	Konferencja nt. długotrwałej opieki dla osób starszych. Bruksela (Belgia).	07–08.10.2014 r.

5.	Posiedzenie zarządu EQUINET. Belgrad (Serbia).	15–16.10.2014 r.
6.	Seminarium stowarzyszenia EQUINET dotyczące środków akcji pozytywnej. Belgrad (Serbia).	15–17.10.2014
7.	Wizyta studyjna zorganizowana przez Departament Polityki Senioralnej Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej. Sztokholm (Szwecja).	19–21.10.2014 r.
8.	2. Międzynarodowe Sympozjum nt. Instytucji Ombudsmana. Ankara (Turcja).	20–23.10.2014 r.
9.	Konferencja Forum Pracy nt. Implementacji Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych w Unii Europejskiej i państwach członkowskich. Bruksela (Belgia).	22–23.10.2014 r.
10	Konferencja nt. równowagi w życiu zawodowym i prywatnym, zorganizowana przez czeskiego Publicznego obrońcę Praw. Brno (Czechy).	22–24.10.2014 r.
11	Konferencja nt. Karty Praw Podstawowych („Making the Charter of Fundamental Rights a Living Instrument”). Rzym (Włochy).	22–25.10.2014 r.
12	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w posiedzeniu Światowego Zarządu Dyrektorów Międzynarodowego Instytutu Ombudsmana (IOI) . Wiedeń (Austria).	25–29.10.2014 r.
13	6. Międzynarodowa Konferencja Ombudsmanów ds. Wojskowych. Genewa (Szwajcaria).	26–29.10.2014 r.
14	Konferencja Agencji Praw Podstawowych i Rady Europejskiej nt. przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową. Bruksela (Belgia).	27–28.10.2014 r.
15	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z Prezydentem Austrii Heinzem Fischerem. Wiedeń (Austria).	29.10.2014
16	Konferencja nt. efektywnego zwalczania naruszeń praw jednostki z punktu widzenia krajowej instytucji praw człowieka zorganizowana przez Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP) i Ministerstwo Pracy Macedonii. Skopje.	05–07.11.2014 r.
17	Seminarium nt. „Poprawy warunków związanych z tymczasowym aresztowaniem” zorganizowane przez Akademię Prawa Europejskiego (ERA) oraz Radę Europy. Strasburg (Francja).	05–07.11.2014 r.
18	Konferencja nt. antydyskryminacji i równości w Unii Europejskiej („High Level Event on Non Discrimination and Equality – Shaping the future of Equality policies in the UE”). Rzym (Włochy).	06–07.11.2014 r.
19	Konferencja z okazji 30-lecia instytucji Ombudsmana Irlandii. Dublin.	06–08.11.2014 r.

20	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z przedstawicielami birmańskich mediów, którzy opisują działalność opozycji w Mjanmie oraz poświęcają uwagę sprawom międzynarodowym. Warszawa.	07.11.2014 r.
21	Warsztaty nt. skutecznej realizacji rekomendacji Krajowych Mechanizmów Prewencji. Bristol (Anglia).	09–12.11.2014 r.
22	Wschodnio-Europejska Konferencja nt. Krajowych Mechanizmów Prewencji zorganizowana przez OBWE. Lwów (Ukraina).	12–15.11.2014 r.
23	Udział Zastępcy RPO w konferencji nt. „Instytucja Rzecznika Praw Obywatelskich. Dialog polsko-turecki w sześćsetną rocznicę nawiązania stosunków dyplomatycznych pomiędzy Polską a Turcją – szwedzkie doświadczenia”. Ankara (Turcja).	13–15.11.2014 r.
24	Spotkanie grupy roboczej stowarzyszenia EQUINET ds. komunikacji. Bruksela (Belgia).	23–24.11.2014 r.
25	Udział Zastępcy RPO w spotkaniu z przedstawicielami Najwyższej Rady Sprawiedliwości Ukrainy, zorganizowane we współpracy z Krajową Radą Sądownictwa. Warszawa.	26.11.2014 r.
26	Spotkanie ekspertów w Europejskim Instytucie ds. Równości Kobiet i Mężczyzn (EIGE) na temat równowagi w życiu zawodowym i prywatnym („ <i>work-life balance</i> ”). Wilno (Litwa).	26–28.11.2014 r.
27	Spotkanie Krajowych Mechanizmów Prewencji oraz instytucji Ombudsmanów, zorganizowane przez Publicznego obrońcę Praw Republiki Czeskiej. Brno (Czechy).	26–28.11.2014 r.
28	I Forum OPCAT Europy Południowo-Wschodniej zorganizowane przez Ombudsmana Republiki Serbii oraz misję OBWE. Belgrad (Serbia).	26–29.11.2014 r.
29	Wizyta delegacji Narodowej Komisji Praw Człowieka Republiki Korei Południowej w Biurze RPO. Warszawa.	02.12.2014 r.
30	1. Spotkanie ds. koordynacji działań stowarzyszeń Ombudsmanów, zorganizowane z inicjatywy Ombudsmana Europejskiego. Bruksela (Belgia).	02–03.12.2014 r.
31	Walne Zgromadzenie Stowarzyszenia EQUINET. Bruksela (Belgia).	03–04.12.2014 r.
32	Posiedzenie Zarządu Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA). Wiedeń (Austria).	10–13.12.2014 r.
33	Konferencja nt.: „Karta Praw Podstawowych UE: ocena i odpowiedź na potrzeby szkoleniowe praktyków oraz urzędników publicznych”, zorganizowana przez Komisję Europejską. Bruksela (Belgia).	17–18.12.2014 r.

II. Wystąpienia o charakterze generalnym

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich skierowała wystąpienia o charakterze generalnym do:

1. Ministra Zdrowia (V.7013.58.2014) z dnia 2 października 2014 r. – w sprawie nieprawidłowości dotyczących procesu uzyskiwania specjalizacji lekarskich.

Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymuje informacje o nieprawidłowościach w procesie uzyskiwania specjalizacji lekarskich. W piśmie przekazanym do Biura RPO, Konsultant Krajowy zwrócił się do Dyrektora Wydziału Polityki Społecznej Urzędu Wojewódzkiego z prośbą o wprowadzenie obowiązku dołączania do „Dzienników” wykonanych asyst i wykonywanych samodzielnie operacji, kserokopii dokumentacji z ksiąg operacyjnych lub systemów komputerowych, stanowiącej potwierdzenie wykonania tych zabiegów. W ocenie Rzecznika wprowadzona obligatoryjność nie znajduje uzasadnienia w obowiązującym porządku prawnym. Przepisy ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta nie przewidują udostępnienia dokumentacji medycznej lekarzom odbywającym specjalizację oraz konsultantowi krajowemu, a tym bardziej innym osobom związanym ze specjalizacją lekarzy, w celu uwiarygodnienia dokumentacji dotyczącej przebiegu i realizacji specjalizacji w zakresie samodzielnie wykonywanych przez specjalizującego się operacji i zabiegów operacyjnych. Obowiązek sformułowany w piśmie Konsultanta Krajowego nie znajduje również oparcia w przepisach dotyczących specjalizacji lekarzy. W świetle przepisów ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty oraz przepisów rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie rodzajów i zakresu dokumentacji medycznej oraz sposobu jej przetwarzania, a także przepisów ustawy o konsultantach w ochronie zdrowia powstaje również wątpliwość co do umocowania Konsultanta Krajowego do dookreślania obowiązków lekarzy w sprawie dokumentowania odbycia szkolenia specjalizacyjnego. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się o zbadanie opisaną sprawę oraz podjęcie działań mających na celu zapewnienie respektowania obowiązujących przepisów prawa i praw pacjenta.

2. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (V.815.3.2014) z dnia 8 października 2014 r. – w sprawie zezwoleń na amatorski połów ryb.

Do Biura RPO wpływają skargi dotyczące zaprzestania przez dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej sprzedaży zezwoleń na amatorski połów ryb. Jak wynika z ustaleń, praktyka ta jest wynikiem wytycznych Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej, w związku z wynikami kontroli Najwyższej Izby Kontroli. Zaprzestanie sprzedaży zezwoleń na amatorski połów ryb na wszelkich akwenach, na których uprawnionymi do rybactwa są dyrektorzy regionalnych zarządów gospodarki wodnej, budzi istotne wątpliwości co do zgodności z przepisami ustawy Prawo wodne. Wynikające z tej ustawy powszechne uprawnienie do korzystania ze śródlądowych powierzchniowych wód publicznych obejmuje bowiem

również prawo do amatorskiego połowu ryb. W sytuacji, gdy dyrektorzy zarządów gospodarki wodnej nie prowadzą na administrowanych przez siebie akwenach racjonalnej gospodarki wodnej, uprawianie na nich amatorskiego połowu ryb może wywołać szkody dla środowiska naturalnego. Jednak rozwiązywanie tego problemu poprzez faktyczny zakaz wędkowania jest dalece dyskusyjne. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi (13.11.2014 r.) poinformował, że wnioski Najwyższej Izby Kontroli zostały poddane gruntownej analizie w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Analiza ta była podstawą do przygotowania i przekazania pisemnego stanowiska do Najwyższej Izby Kontroli, które zostało zamieszczone w raporcie końcowym. Opracowane stanowisko uwzględniano także w odpowiedziach na interpelacje poselskie w przedmiotowej sprawie oraz w debacie prowadzonej podczas posiedzeń Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi w Sejmie RP w lipcu 2014 r. oraz Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi w Senacie RP w listopadzie 2014 r. Na posiedzeniu Komisji sejmowej, rozpatrując informację NIK, posłowie uzgodnili, że przeprowadzona dyskusja i otrzymane materiały zostaną wykorzystane w pracach funkcjonującej podkomisji nadzwyczajnej do spraw przygotowania propozycji zmian do ustawy o rybactwie śródlądowym. Z kolei senatorowie rozpatrując wnioski Prezesa NIK uznali za zasadne rozważyć szczegółowo kwestię rejestracji amatorskich połowów ryb. Ostatecznie jednak odstąpili od procedowania autorskiej zmiany legislacyjnej w tym zakresie na rzecz dalszej dyskusji i znalezienia rozwiązań dla wniosków systemowych NIK obejmujących potrzebę działań konsolidacyjnych w systemie zarządzania rybactwem śródlądowym, czy też opracowania strategii zarządzania populacją kormorana czarnego, którego populacja jest nadmiernie rozwinięta. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi opowiedziało się za uczestnictwem w pracach poselskich i senackich w celu wypracowania wspólnych rozwiązań dla usprawnienia funkcjonowania sektora rybackiego w Polsce.

3. Głównego Geodety Kraju (V.7007.1.2014) z dnia 8 października 2014 r. – w sprawie kontroli realizacji przez gminę obowiązku ustalania numeracji porządkowej nieruchomości.

Wątpliwości Rzecznika Praw Obywatelskich budzi wyrażony w piśmie Głównego Geodety Kraju pogląd o niedopuszczalności przeprowadzenia przez wojewódzkiego inspektora nadzoru geodezyjnego i kartograficznego kontroli realizacji przez gminę obowiązków w zakresie ustalenia numeracji porządkowej nieruchomości, wynikających z ustawy Prawo geodezyjne i kartograficzne. Działalność gminy podlega, zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym, nadzorowi sprawowanemu na podstawie kryterium zgodności z prawem. Badanie zgodności z prawem działalności gmin dotyczy wszelkich przejawów tej działalności, wykonywanej zarówno w ramach zadań zleconych, jak i zadań własnych. Jednym z organów nadzoru nad działalnością gmin jest wojewoda. Zdaniem Rzecznika nie ulega wątpliwości, że działalność gmin polegająca na ustalaniu numeracji porządkowej nieruchomości podlega nadzorowi wojewody sprawowanemu na podstawie kryterium zgodności z prawem. Organem,

który w imieniu wojewody wykonuje zadania nadzoru nad realizacją tego zadania własnego gminy jest wojewódzki inspektor nadzoru geodezyjnego i kartograficznego. Pogląd wyrażony we wspomnianym piśmie Głównego Geodety Kraju może doprowadzić do sytuacji, w której wojewódzcy inspektorzy będą się uchylać od wykonywania swoich ustawowych zadań. Taki stan rzeczy pozostaje w kolizji z przepisem Konstytucji stanowiącym, że działalność samorządu terytorialnego podlega nadzorowi z punktu widzenia legalności. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

4. Ministra Środowiska (V.7204.98.2014) z dnia 9 października 2014 r. – w sprawie odpowiedzialności za niezgodne z prawem transgraniczne przemieszczanie odpadów.

W skargach do Rzecznika Praw Obywatelskich dotyczących odpowiedzialności za niezgodne z prawem transgraniczne przemieszczanie odpadów podnoszony jest w szczególności problem podwójnego karania za ten sam czyn – sankcją karną i sankcją administracyjną. Odpowiedzialność administracyjnoprawna za sprzeczne z prawem transgraniczne przemieszczanie odpadów jest uregulowana w ustawie o międzynarodowym przemieszczaniu odpadów. Niegodne z prawem przywożenie z zagranicy lub wywożenie odpadów za granicę może być podstawą do pociągnięcia sprawcy tych czynów do odpowiedzialności karnej na podstawie przepisów Kodeksu karnego. Obecny stan prawny rodzi uzasadnione wątpliwości co do zgodności regulacji zawartych w przepisach ustawy o międzynarodowym przemieszczaniu odpadów z normami konstytucyjnymi, a w szczególności z zasadą demokratycznego państwa prawnego, w którym niedopuszczalne jest podwójne karanie tej samej osoby za ten sam czyn – sankcją o charakterze administracyjnym i sankcją o charakterze karnym. Odrębną kwestią jest wysokość administracyjnych kar pieniężnych uregulowana w przepisach ustawy o międzynarodowym przemieszczaniu odpadów. Określone w ustawie dolne granice kar sprawiają, iż mimo mechanizmu miarkowania kary, w odniesieniu do części przewinień i tak może zostać nałożona kara rażąco niewspółmierna do wagi przewinienia. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o zajęcie stanowiska w przedmiocie zasadności zmiany przepisów ustawy o międzynarodowym przemieszczaniu odpadów tak, aby dostosować je do standardów konstytucyjnych.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Środowiska (31.10.2014 r.) przedstawił stanowisko, zgodnie z którym stosowanie przepisów ustawy o międzynarodowym przemieszczaniu odpadów w zakresie kar pieniężnych nie narusza zasad wynikających z Konstytucji. Odpowiedzialności karnej z tytułu przywozu odpadów do kraju, czy to w ramach nielegalnego przemieszczania, czy to z naruszeniem warunków zezwolenia, podlega ten, kto przywozi odpady, natomiast sankcje administracyjne nakładane w związku z nielegalnym przemieszczeniem lub naruszeniem warunków zezwolenia kierowane są do odbiorcy odpadów. Oznacza to, że zachowania podlegające odpowiedzialności karnej oraz sankcji administracyjnej nie są tożsame. Odnosząc się do kwestii wysokości kar administracyjnych przewidzianych w przepisach ustawy o

międzynarodowym przemieszczaniu odpadów, w odpowiedzi stwierdzono, że przepisy dotyczące kar pieniężnych wprowadzono w oparciu o rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1013/2006 w sprawie przemieszczania odpadów, które określa, że sankcje wprowadzone przez państwo członkowskie za naruszanie przepisów tego rozporządzenia muszą być skuteczne, proporcjonalne i odstrasżające. W projekcie rządowym przewidziano niższy wymiar kar niż zostało to ostatecznie uchwalone przez Sejm. Posłowie na etapie prac sejmowych podwyższyli wysokość kar. Zachowanie przedziału kar, tzw. widełek, pozwala wojewódzkim inspektorom ochrony środowiska na dostosowanie wysokości kary do popełnionego naruszenia. Odrębną kwestią jest, że wyznaczenie w przepisach ustawy o międzynarodowym przemieszczaniu odpadów wysokiej dolnej granicy wysokości kar uniemożliwia inspektorom pełne stosowanie wymiaru kary do popełnionego naruszenia w każdym przypadku. W związku z powyższym w 2015 roku planowana jest nowelizacja ustawy o międzynarodowym przemieszczaniu odpadów, również w zakresie kar pieniężnych.

5. Ministra Zdrowia (V.7010.128.2014) z dnia 9 października 2014 r. – w sprawie wzrostu liczby amputacji kończyn dolnych przeprowadzanych w Polsce.

Zaniepokojenie Rzecznika Praw Obywatelskich wzbudziły pojawiające się w mediach informacje o zwiększającej się liczbie amputacji kończyn przeprowadzanych w Polsce. Wbrew tendencjom panującym w innych krajach, wskaźnik amputacji w Polsce rośnie, co jest ewenementem w skali europejskiej. Zdaniem specjalistów skuteczną metodą zmniejszenia liczby amputacji kończyn dolnych byłyby odpowiednia profilaktyka, którą mogliby przeprowadzać lekarze rodzinni. Rozporządzenie w sprawie świadczeń gwarantowanych w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej przewiduje wśród świadczeń gwarantowanych świadczenia z zakresu profilaktyki chorób układu krążenia. Rzecznik ma jednak wątpliwości, czy profilaktyka chorób układu krążenia w ramach podstawowej opieki zdrowotnej w jej obecnym kształcie uwzględnia potrzebę wczesnego wykrywania schorzeń, które w drastycznych przypadkach mogą zagrażać pacjentowi amputacją kończyn. Profilaktyka ma natomiast o tyle istotne znaczenie, że schorzenia takie jak choroba obwodowego układu krążenia mogą przebiegać bezobjawowo. Liczba amputacji pozwala jednak stwierdzić, że obecnie istniejące mechanizmy są niewystarczające. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o przedstawienie stanowiska w sprawie, w szczególności o wskazanie działań podejmowanych w celu zredukowania liczby amputacji kończyn dolnych.

Minister Zdrowia (03.11.2014 r.) wyjaśnił, że liczba amputacji kończyn dolnych, z różnych przyczyn medycznych (m.in. choroby układu krążenia, cukrzyca, choroby skóry i tkanki podskórnej, urazy i nowotwory skóry oraz kości kończyn górnych i dolnych), w ujęciu całego kraju, w latach 2005–2013 utrzymuje się na stałym poziomie, około 8 tys. amputacji rocznie. Również według stanowiska prezentowanego przez Konsultanta Krajowego w dziedzinie chirurgii naczyniowej, Polska nie jest krajem o największej liczbie amputacji kończyn dolnych ani w Europie, ani na świecie. Jednocześnie należy zwrócić uwagę na finansowane przez NFZ ze

środków publicznych świadczenia opieki zdrowotnej, związane z udrażnianiem naczyń kończyn dolnych, tj. zabiegi rewaskularyzacji. Jak wynika z danych statystycznych, liczba wykonywanych procedur udrażniania naczyń, a także nakłady na te świadczenia systematycznie rosną. Odnosząc się do kwestii działań podejmowanych w celu ograniczenia liczby amputacji poinformowano w odpowiedzi, że dotychczas podejmowane działania nakierowane były głównie na poprawę efektywności leczenia pacjentów z cukrzycą na poziomie podstawowej opieki zdrowotnej oraz ambulatoryjnej opieki specjalistycznej. Ponadto NFZ, uwzględniając potrzebę interdyscyplinarnej opieki nad pacjentami z cukrzycą, od 2008 roku wprowadził do kontraktowania w ramach ambulatoryjnej opieki specjalistycznej kompleksową ambulatoryjną opiekę specjalistyczną nad pacjentem z cukrzycą. Dodatkowo Prezes NFZ podpisując w dniu 31 lipca 2014 r. zarządzenie Nr 51/2014/DSOZ zmieniające zarządzenie w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju świadczenia zdrowotne kontraktowane odrębnie, wprowadził osobną umowę i finansowanie dla kompleksowego leczenia ran przewlekłych.

6. Ministra Administracji i Cyfryzacji (V.7220.32.2014) z dnia 13 października 2014 r. – w sprawie nadawania przez Poczta Polską indywidualnego numeru identyfikacyjnego dla użytkowników odbiorników radiofonicznych i telewizyjnych.

Analiza skarg kierowanych do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich ujawniła kolejny problem dotyczący wypełniania przez Poczta Polską obowiązków przewidzianych przez przepisy rozporządzenia Ministra Transportu z dnia 25 września 2007 r. w sprawie warunków i trybu rejestracji odbiorników radiofonicznych i telewizyjnych. Z przepisów rozporządzenia wynika, że dowody zarejestrowania odbiorników w formie książeczki opłaty abonamentowej zostały zastąpione zawiadomieniem o nadaniu indywidualnego numeru identyfikacyjnego, o którym Poczta Polska miała obowiązek powiadomić użytkowników w terminie dwunastu miesięcy od dnia wejścia w życie rozporządzenia. Z napływających skarg wynika, że w praktyce zdarzają się przypadki, gdy obywatele w ogóle nie otrzymali zawiadomienia o nadaniu indywidualnego numeru identyfikacyjnego, a mimo to prowadzone jest wobec nich postępowanie egzekucyjne lub też o nadaniu numeru dowiadują się dopiero z wezwania do zapłaty zaległości abonamentowych. Poczta Polska w odpowiedzi na prośby użytkowników o udokumentowanie faktu powiadomienia o nadaniu numeru identyfikacyjnego twierdzi, że wykonała obowiązek przewidziany przepisami rozporządzenia. Nie jest jednak w stanie przedstawić dowodu doręczenia zawiadomienia, które stanowi dowód zarejestrowania odbiornika. W ocenie Rzecznika nie do zaakceptowania jest stan, w którym negatywne konsekwencje związane z obowiązkami dotyczącymi używania odbiorników radiofonicznych oraz telewizyjnych ponosi tylko obywatel. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Administracji i Cyfryzacji (23.10.2014 r.) poinformowała, że zarejestrowanie odbiornika jest podstawą dla operatora do pobierania opłat abonamentowych. Operator nie ma obowiązku weryfikacji, czy zarejestrowane odbiorniki są w posiadaniu abonenta, jak również tego, czy użytkownik spełnia przesłanki do uzyskania statusu abonenta zwolnionego z obowiązku uiszczania opłat abonamentowych. To abonent powinien zgłosić, że jest uprawniony do posiadania statusu zwolnionego z obowiązku uiszczania opłat abonamentowych, bądź że zaprzestał używania odbiorników. Abonent powinien wówczas przechowywać dowód wyrejestrowania odbiorników radiofonicznych lub telewizyjnych. Kierownik Centrum Obsługi Finansowej nie ma obowiązku wysyłania do abonentów upomnień o powstałych zaległościach w płatnościach abonamentu RTV. Odnosząc się do kwestii braku przedstawienia przez Poczta Polska S.A. dowodu doręczenia abonentowi zawiadomienia, które stanowi dowód zarejestrowania odbiornika, w odpowiedzi stwierdzono, że w przypadku braku otrzymania zawiadomienia nie ustawał obowiązek uiszczania opłat abonamentowych.

7. Ministra Spraw Wewnętrznych (III.7051.13.2014) z dnia 13 października 2014 r. – w sprawie wysokości uposażenia funkcjonariuszy Policji przebywających na zwolnieniach lekarskich.

Zgodnie z nowymi przepisami funkcjonariusz Policji przebywający na zwolnieniu lekarskim zachowuje prawo do 80% uposażenia. Dopiero, gdy zostanie stwierdzone, że zwolnienie lekarskie było wynikiem szczególnych warunków służby w Policji, przysługuje mu 100% uposażenia. W sprawie indywidualnej badanej przez Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich Wojewódzka Komisja Lekarska MSW, powołując się na brak przepisów wykonawczych, uznała, że nie posiada podstaw prawnych do wydawania orzeczeń o związku choroby ze szczególnymi warunkami służby u funkcjonariuszy przebywających na zwolnieniach lekarskich. Ponadto w aktualnym stanie prawnym nie jest możliwe zwrócenie funkcjonariuszowi Policji 20% uposażenia z tytułu związku choroby ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby. Wiązałoby się to z odpowiedzialnością wypłacającego z tytułu naruszenia dyscypliny finansów publicznych. Jedynym efektywnym środkiem prawnym, pozwalającym na zwrot należności, pozostaje dla funkcjonariuszy Policji dochodzenie roszczeń przed właściwym sądem. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o spowodowanie zbadania i rozwiązanie przedstawionych problemów.

Minister Spraw Wewnętrznych (19.11.2014 r.) wyjaśnił, że komisje lekarskie pozostają właściwe do wydawania orzeczeń o związku choroby ze szczególnymi warunkami lub właściwościami służby u funkcjonariuszy przebywających na zwolnieniach lekarskich. Uprawnienie to wynika wprost z przepisów prawa. Należy więc stwierdzić, że w aktualnym stanie prawnym istnieją podstawy do wypłacenia funkcjonariuszom 100% uposażenia za czas nieobecności w służbie, jeśli spełnione są ustawowo przewidziane warunki. Ponadto nie istnieją przesłanki uzasadniające przyjęcie stanowiska, że wypłata wyrównania uposażenia do 100%, w związku z chorobą związaną ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby, wiąże się z

naruszeniem dyscypliny finansów publicznych po stronie wypłacającego, a dochodzenie praw przez funkcjonariuszy, z koniecznością występowania na drodze sądowej. W związku z wejściem w życie nowych regulacji prawnych Centralna Komisja Lekarska MSW ustaliła ze służbami resortu spraw wewnętrznych zasady współpracy związanej z kierowaniem przez komendantów do komisji lekarskich funkcjonariuszy, którzy dochodzić będą zwrotu 20% wysokości uposażenia za okres przebywania na zwolnieniu lekarskim.

8. Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej (III.7069.1.2014) z dnia 14 października 2014 r. – w sprawie uprawnień organów Państwowej Inspekcji Pracy w zakresie kontroli ewidencji pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze.

Rzecznik Praw Obywatelskich omawia w wystąpieniu uchwałę Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. sygn. akt I OPS 4/12, w której stwierdzono, że o spełnieniu warunków wymaganych do nabycia prawa do emerytury pomostowej, w tym warunku w postaci okresu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynoszącego co najmniej 15 lat, rozstrzyga organ rentowy, a w razie wniesienia odwołania – sąd powszechny. Prowadzenie ewidencji pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze oraz wydawanie decyzji administracyjnych przez organy Państwowej Inspekcji Pracy w sprawach związanych z prowadzeniem tej ewidencji ma służyć jedynie dokumentowaniu tego, że pracownik wykonuje prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze. Umieszczenie w ewidencji nie przesądza zaś o tym, że pracownik spełnia warunek nabycia prawa do emerytury pomostowej.

W ocenie Rzecznika potrzebne jest podjęcie inicjatywy ustawodawczej umożliwiającej inspektorom pracy wydawanie nakazów umieszczenia pracowników w ewidencji pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze. Umieszczenie lub nieumieszczenie pracownika w ewidencji pracowników wykonujących pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze przekłada się na zakres danych przekazanych przez płatnika składek w zgłoszeniach danych o pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, a w konsekwencji wpływa na ustalenie okresu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, mającego zasadnicze znaczenie przy badaniu spełnienia jednego z warunków prawa do emerytury pomostowej. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o zweryfikowanie stanowiska o braku konieczności podjęcia stosownych działań legislacyjnych.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej (18.11.2014 r.) poinformował, że po gruntownej analizie problemu przedstawionego w wystąpieniu Rzecznika Praw Obywatelskich, kierownictwo resortu zdecydowało o podjęciu prac nad projektem nowelizacji ustawy o Państwowej Inspekcji Pracy. Celem prac legislacyjnych będzie umożliwienie inspektorom pracy przeprowadzania merytorycznej oceny zasadności umieszczania pracowników w prowadzonej przez

płatnika składek ewidencji pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze.

9. Ministra Administracji i Cyfryzacji (IV.7002.65.2014) z dnia 22 października 2014 r. – w sprawie przestrzegania praw obywateli związanych z nabywaniem przez Skarb Państwa nieruchomości pod drogi krajowe.

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpływa wiele skarg dotyczących naruszenia praw i wolności obywatelskich w ramach stosowania szczególnych regulacji prawnych odnoszących się do realizacji inwestycji infrastrukturalnych, a w szczególności przepisów ustawy o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych. Skarżący często podnoszą w sprawach indywidualnych zarzut przewlekłości postępowań administracyjnych prowadzonych na podstawie tej ustawy oraz zwracają uwagę na liczne nieprawidłowości w zakresie oceny dowodów, a w szczególności dowodu w postaci operatu szacunkowego nieruchomości podlegającej wywłaszczeniu.

Z podsumowania wyników kontroli NIK „Nabywanie przez Skarb Państwa nieruchomości pod drogi objęte Programem Budowy Dróg Krajowych w latach 2008–2013” wynika, że wojewodowie przekraczali terminy do wydania decyzji ustalającej wysokość odszkodowania należnego właścicielowi nieruchomości przejętej pod budowę drogi. Postępowania administracyjne w tym zakresie były wszczynane ze zwłoką i prowadzone w sposób przewlekły. Operaty szacunkowe nieruchomości nie były rzetelnie weryfikowane, ponieważ nie dokonywano prawidłowej oceny ich wartości dowodowej. Działalność wojewodów w tym zakresie została oceniona przez Najwyższą Izbę Kontroli negatywnie ze względu na nieprzestrzeganie praw obywateli. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o poinformowanie, jakie kroki zostały podjęte w celu wyeliminowania nieprawidłowości w działaniach wojewodów.

Minister Administracji i Cyfryzacji (04.11.2014 r.) poinformował, że zagadnienie poruszone w wystąpieniu pozostaje w gestii Ministra Infrastruktury i Rozwoju.

10. Ministra Edukacji Narodowej (VII.7031.1.2014) z dnia 22 października 2014 r. – w sprawie problemów związanych z organizowaniem lekcji etyki.

Rzecznik Praw Obywatelskich wielokrotnie kierował do Ministra Edukacji Narodowej wystąpienia dotyczące problemów z nauczaniem w polskich szkołach religii i etyki. Dlatego też ostatnie zmiany rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach, mające przyczynić się do wykonania wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu w sprawie Grzelak przeciwko Polsce, należy ocenić pozytywnie. Nadal jednak w praktyce występują problemy z faktycznym zorganizowaniem lekcji etyki. Rodzice często nie wiedzą, że szkoła organizuje lekcje etyki bądź że istnieje możliwość zorganizowania grup międzyoddziałowych lub międzyklasowych. Zdarzają się też przypadki organizowania lekcji etyki w odległych częściach miasta w godzinach niedogodnych dla uczniów, co stanowi faktyczną barierę uniemożliwiającą udział w lekcjach etyki. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi

o przedstawienie stanowiska w sprawie, a w szczególności o poinformowanie o podejmowanych i planowanych działaniach zmierzających do praktycznej realizacji przepisów dotyczących nauczania etyki w polskich szkołach.

Minister Edukacji Narodowej (26.11.2014 r.) wyjaśniła, że do Ministerstwa nie wpływają skargi w sprawie uchylania się przez szkoły lub samorządy od organizowania w bieżącym roku szkolnym zajęć z etyki. Z przeprowadzonej analizy wynika, że liczba szkół, w których organizowane są zajęcia z etyki wzrosła o około 100% w porównaniu z rokiem ubiegłym. Za organizację zajęć z religii i etyki w szkole odpowiada dyrektor szkoły, dostosowując je do możliwości lokalowych, kadrowych oraz innych uwarunkowań pracy danej szkoły. Do nadzorowania w szkołach poprawności stosowania obowiązującego prawa, w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego, zobowiązani są kuratorzy oświaty. Minister Edukacji Narodowej podkreśliła także, że nowelizacją rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach zostało wprowadzone narzędzie prawne, uniemożliwiające odmowę zorganizowania zajęć z etyki.

11. Ministra Infrastruktury i Rozwoju (V.811.10.2014) z dnia 22 października 2014 r. – w sprawie zasad wydawania kart parkingowych.

Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymuje liczne wnioski osób niepełnosprawnych o zaskarżenie do Trybunału Konstytucyjnego przepisów ustawy z dnia 23 października 2013 r. o zmianie ustawy – Prawo o ruchu drogowym oraz niektórych innych ustaw, która nowelizuje m.in. regulacje określające zasady wydawania kart parkingowych. Wnioskodawcy kwestionują zgodność z Konstytucją przepisu ustawy nowelizującej, który przewiduje utratę ważności kart parkingowych z dniem 1 grudnia 2014 r. Część wnioskodawców uważa, że niekonstytucyjny jest także przepis, który nie przyznaje prawa do karty parkingowej osobom z lekkim stopniem niepełnosprawności, mającym obniżoną sprawność ruchową, którym dotychczas przysługiwało uprawnienie do karty parkingowej. W ocenie wnioskodawców nowe regulacje naruszają konstytucyjną zasadę praw słuszenie nabytych. Zdaniem Rzecznika zachodzą wątpliwości, czy ustanawiając nowe kryteria warunkujące otrzymanie prawa do karty parkingowej, w wyniku czego część osób niepełnosprawnych posiadających dotychczas kartę parkingową utraciło uprawnienie do posługiwania się tym dokumentem, ustawodawca dokonał dopuszczalnej ingerencji w prawa nabyte tych osób. Analiza zapisów dokumentujących przebieg procesu legislacyjnego prowadzi do wniosku, że ograniczenie katalogu podmiotów uprawnionych do otrzymania karty parkingowej miało na celu zagwarantowanie osobom mającym zasadnicze problemy z poruszaniem się rzeczywistej możliwości korzystania z miejsc przeznaczonych dla osób niepełnosprawnych poprzez zmniejszenie ilości kart parkingowych znajdujących się w obiegu, a w szczególności wyeliminowanie z obiegu kart podrobionych oraz wystawionych na osoby, które już nie żyją. Zamiar zrationalizowania zasad wydawania kart parkingowych w celu wyeliminowania nadużyć i zagwarantowania realnej możliwości korzystania z przywilejów związanych z posiadaniem karty nie

uzasadnia jednak znoszenia praw słusznie nabytych. W celu wyeliminowania nieprawidłowości ustawodawca powinien stosować w pierwszej kolejności środki mniej ingerujące w prawa obywateli, a dopiero wówczas, gdy okażą się one nieskuteczne, korzystać ze środków o większej dolegliwości. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o przedstawienie stanowiska w sprawie.

12. Ministra Sprawiedliwości (III.7063.8.2014) z dnia 22 października 2014 r.
– w sprawie braku podstaw prawnych do orzekania przez komisje lekarskie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych o uszczerbku na zdrowiu funkcjonariuszy Służby Więziennej.

Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymuje skargi dotyczące braku podstaw prawnych do orzekania przez komisje lekarskie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych o uszczerbku na zdrowiu funkcjonariuszy Służby Więziennej. Problem ten, sygnalizowany w wystąpieniu do Ministra Sprawiedliwości z dnia 10 lipca 2013 r., wynika z niedociągnięć legislacyjnych związanych z wejściem w życie ustawy o Służbie Więziennej. Ustawa ta nie zawierała przepisów, które określałyby sposób lub zasady ustalania uszczerbku na zdrowiu funkcjonariuszy Służby Więziennej, nie zawierała też ustawowego upoważnienia do wydania rozporządzenia regulującego tę tematykę. Oczekiwane zmiany w ustawie o Służbie Więziennej wprowadziła ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o świadczeniach odszkodowawczych przysługujących w razie wypadku lub choroby, pozostających w związku ze służbą, poprzez dodanie przepisu zobowiązującego Ministra Sprawiedliwości do określenia, w drodze rozporządzenia, wykazu norm oceny procentowej uszczerbku na zdrowiu funkcjonariuszy, mającego na względzie aktualny stan wiedzy medycznej. Oczekiwany akt wykonawczy nie został jednak wprowadzony do obiegu prawnego. Jego brak wpływa negatywnie na prawa i wolności obywatelskie funkcjonariuszy Służby Więziennej, pozbawiając ich możliwości stawania przed komisjami lekarskimi MSW, które mogłyby orzec o stopniu uszczerbku procentowego na zdrowiu, a w konsekwencji uzyskania w rozsądnym terminie świadczenia odszkodowawczego. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o spowodowanie przyspieszenia prac legislacyjnych nad projektem rozporządzenia w sprawie wykazu norm oceny procentowej uszczerbku na zdrowiu funkcjonariuszy Służby Więziennej, mającego na względzie aktualny stan wiedzy medycznej.

Minister Sprawiedliwości (30.10.2014 r.) poinformował, że rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie wykazu norm oceny procentowej uszczerbku na zdrowiu funkcjonariuszy Służby Więziennej, wydawane na podstawie art. 118 ust. 19 ustawy o Służbie Więziennej zostało w dniu 28 października 2014 r. podpisane przez Ministra Sprawiedliwości i przekazane Rządowemu Centrum Legislacji do ogłoszenia w Dzienniku Ustaw. Rozporządzenie wejdzie w życie po upływie 7 dni od dnia ogłoszenia.

13. Prezesa Rady Ministrów (VII.5002.1.2014) z dnia 22 października 2014 r. – w sprawie prawnej regulacji wykonywania testów genetycznych.

Rzecznik powraca do problemu opisywanego we wcześniejszym wystąpieniu z dnia 25 czerwca 2014 r. do Prezesa Rady Ministrów. Z szeregu analiz i konsultacji przeprowadzonych przez Rzecznika wynika, że brak kompleksowych rozwiązań kwestii wykonywania testów genetycznych może skutkować występującymi z coraz większą częstotliwością naruszeniami wolności i praw obywateli. Z punktu widzenia ochrony praw jednostki konieczne jest wprowadzenie prawnych gwarancji służących zapewnieniu właściwej ochrony godności, zdrowia, życia, prywatności oraz autonomii informacyjnej i decyzyjnej jednostki przy przeprowadzaniu badań genetycznych. Rzecznik Praw Obywatelskich we wcześniejszym wystąpieniu w tej sprawie skierowała do Prezesa Rady Ministrów prośbę o rozważenie podjęcia działań legislacyjnych o charakterze ponadresortowym, zmierzających do stworzenia ogólnych zasad prowadzenia badań genetycznych. Prezes Rady Ministrów zwrócił się do Ministra Zdrowia z prośbą o zajęcie stanowiska w przedmiotowej sprawie. Minister Zdrowia poparł postulaty Rzecznika i zdecydował się wystąpić z wnioskiem o powołanie międzyresortowego zespołu, który prowadziłby prace legislacyjne nad projektowaniem ustawy, wykorzystując osiągnięte już efekty pracy. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o poinformowanie o dalszych działaniach podjętych przez Radę Ministrów w przedmiotowej sprawie.

14. Sekretarza Stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej (III.7045.75.2014) z dnia 23 października 2014 r. – w sprawie zasad opłacania składek na ubezpieczenia społeczne.

Zgodnie z przepisami ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy składki na Fundusz Pracy opłaca się za okres podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnym i rentowym, w trybie i na zasadach przewidzianych dla składek na ubezpieczenia społeczne, tj. określonych przepisami ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Co do zasady, składki na Fundusz Pracy opłaca się od ustalonych kwot stanowiących podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, wynoszących w przeliczeniu na okres miesiąca co najmniej minimalne wynagrodzenie za pracę. Opłacanie składki na Fundusz Pracy daje uprawnienie do uzyskania, po spełnieniu warunków określonych przepisami ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, statusu bezrobotnego z prawem do zasiłku dla bezrobotnych.

W ustawie z dnia 1 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw dodano przepis, zgodnie z którym od dnia 24 sierpnia 2005 r. podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe dla osoby prowadzącej pozarolniczą działalność, w okresie pierwszych 24 miesięcy kalendarzowych od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności gospodarczej może stanowić zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż 30% kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę. Oznacza to, że ustawodawca uznał konieczność wprowadzenia preferencyjnych zasad opłacania składek na ubezpieczenia społeczne dla osób podejmujących prowadzenie pozarolniczej działalności, jednak nie przewidział żadnych rozwiązań po stronie rynku pracy. Sytuacja ta budzi

niezadowolenie tych osób, które prowadziły pozarolniczą działalność gospodarczą objętą obowiązkowymi ubezpieczeniami emerytalnymi i rentowymi, natomiast nie mogły, nawet dobrowolnie, opłacać składki na Fundusz Pracy. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Minister Pracy i Polityki Społecznej (07.11.2014 r.) stwierdził, że w jego opinii brak jest uzasadnienia dla przyjęcia rozwiązania polegającego na umożliwieniu uzyskania prawa do zasiłku dla bezrobotnych osobom prowadzącym pozarolniczą działalność gospodarczą, które skorzystały z prawa wyboru preferencyjnej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne. Ustawodawca przyjął rozwiązanie, zgodnie z którym osoba nie może dwukrotnie odnieść korzyści z faktu preferencyjnego oskładkowania – raz opłacając niższą składkę, zaś drugi raz nabywając z tego tytułu prawo do zasiłku dla bezrobotnych.

15. Ministra Sprawiedliwości (IV.501.40.2014) z dnia 23 października 2014 r. – w sprawie ochrony prywatności oraz danych osobowych osób ubiegających się o zwolnienie od kosztów sądowych lub ustanowienie pełnomocnika z urzędu.

Na tle skarg wpływających do Biura RPO powstała wątpliwość, czy obowiązujące przepisy w sposób dostateczny chronią prywatność osób ubiegających się o zwolnienie od kosztów sądowych czy też ustanowienie adwokata lub radcy prawnego (pełnomocnika z urzędu). Strona ubiegająca się o zwolnienie od kosztów sądowych lub ustanowienie pełnomocnika z urzędu składa oświadczenie według wzorów określonych w rozporządzeniach Ministra Sprawiedliwości. Jeżeli wniosek o ustanowienie adwokata bądź radcy prawnego jest składany łącznie z wnioskiem o zwolnienie od kosztów sądowych, wnioskodawca dołącza tylko jedno oświadczenie, ponieważ wzory obu oświadczeń są tożsame. W oświadczeniu należy wskazać informacje o stanie rodzinnym, wskazać szczegółowo składniki swojego majątku, ujawnić dochody i źródła utrzymania wnioskodawcy oraz osób pozostających z nim we wspólnym gospodarstwie domowym. Konieczne jest także ujawnienie zobowiązań oraz innych stałych wydatków. Ponadto wnioskodawca zobowiązany jest podać inne dane, które uważa za istotne np. dotyczące stanu zdrowia. Dane zawarte w oświadczeniu stanowiący załącznik do wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych lub wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu powinny podlegać szczególnej ochronie przed nieuprawnionym dostępem i innego rodzaju przetwarzaniem. Dostęp wszystkich stron postępowania do tej części akt sprawy, w której znajdują się dane uzasadniające wniosek, jest nie do pogodzenia z przepisami Konstytucji oraz ustawy o ochronie danych osobowych. W ocenie Rzecznika powstaje wątpliwość, czy wnioski o zwolnienie od kosztów sądowych lub ustanowienie pełnomocnika z urzędu oraz dołączone do nich dokumenty powinny być umieszczone w aktach sprawy. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie, a w razie podzielenia przekazanych uwag, o spowodowanie podjęcia prac nad przygotowaniem nowelizacji przepisów, zmierzającej do zapewnienia pełniejszej ochrony prywatności oraz danych osobowych zawartych we wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych

lub ustanowienie pełnomocnika z urzędu oraz oświadczeniu o stanie rodzinnym, dochodach i źródłach utrzymania osoby fizycznej.

Minister Sprawiedliwości (26.11.2014 r.) stwierdził, że przewidziane w omawianych przepisach ograniczenia autonomii informacyjnej oraz prywatności jednostek nie wydają się naruszać unormowań konstytucyjnych. Postępowanie umożliwiające weryfikację przesłanek uzyskania pomocy państwa w dostępie do wymiaru sprawiedliwości opiera się wyłącznie na oświadczeniu złożonym przez wnioskodawcę. Oświadczenie to jest obwarowane sankcją karną za świadome podanie nieprawdziwych okoliczności. W chwili składania wniosku sąd nie ma bowiem szerszych możliwości sprawdzenia prawdziwości faktów wskazanych przez wnioskodawcę. Z tego względu w ustawie o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz w Kodeksie postępowania cywilnego wprowadzono unormowanie, zgodnie z którym sąd może zarządzić odpowiednie dochodzenie, jeżeli na podstawie okoliczności sprawy lub oświadczeń strony przeciwnej powziął wątpliwości co do rzeczywistego stanu majątkowego strony domagającej się zwolnienia od kosztów sądowych, z niego korzystającej bądź domagającej się ustanowienia adwokata lub radcy prawnego tudzież zastępowanej przez ustanowionego adwokata lub radcę prawnego. Brak takiej regulacji mógłby prowadzić do tego, że sąd nie miałby możliwości potwierdzenia prawdziwości faktów wskazanych w składanych oświadczeniach lub też za jedyny sposób weryfikacji prawdziwości faktów wskazanych w oświadczeniu strony należałoby uznać prowadzenie przez sąd stosownego dochodzenia, wydłużającego ten etap postępowania. Strona lub uczestnik postępowania, którzy zapoznali się z danymi zawartymi w oświadczeniu o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania osoby mogą te informacje wykorzystać wyłącznie w toczącym się postępowaniu sądowym. Gdyby chcieli posłużyć się nimi poza postępowaniem sądowym, narażają się na zarzut naruszenia dóbr osobistych osób, których dotyczy dane zawarte w oświadczeniu.

16. Ministra Pracy i Polityki Społecznej (III.553.1.2014) z dnia 24 października 2014 r. – w sprawie ograniczenia w uzyskaniu dofinansowania do wypoczynku poza miejscem zamieszkania dzieci przebywających w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego.

Rzecznik Praw Obywatelskich powraca do problemu niemożności uzyskania przez opiekunów sprawujących pieczę zastępczą dodatkowych środków finansowych na pokrycie wydatków związanych z wypoczynkiem dzieci w wieku poniżej 6. roku życia i powyżej 18. roku życia. Zdaniem Rzecznika ustawodawca w przepisach ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w sposób nieuprawniony preferuje grupę dzieci uprawnionych do uzyskania dofinansowania w stosunku do pozostałych dzieci przebywających w pieczy zastępczej, a rozwiązanie takie godzi w zagwarantowaną konstytucyjnie zasadę równości. Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej zapewniła, że stanowisko Rzecznika zostanie wzięte pod uwagę przy najbliższej nowelizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Jednakże ostatnia nowelizacja tej ustawy rozwiązała opisany problem tylko

połowicznie. Utrzymanie aktualnego stanu prawnego pozostaje w sprzeczności z celem tej ustawy i godzi w prawa dzieci z placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego. Powoduje bowiem, że grupa dzieci przebywających w tej formie pieczy zastępczej nie będzie korzystała z prawa do wypoczynku poza miejscem zamieszkania, gdyż opiekun będzie mógł otrzymać dofinansowanie tylko na wypocznik dzieci w wieku 6–18 lat. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o ustosunkowanie się do podnoszonych wątpliwości oraz poinformowanie o zamierzeniach w zakresie skutecznego zabezpieczenia praw dzieci przebywających w pieczy zastępczej.

Minister Pracy i Polityki Społecznej (14.11.2014 r.) poinformował, że problem poruszony w wystąpieniu Rzecznika jest znany Ministerstwu Pracy i Polityki Społecznej. W najbliższym czasie podjęte zostaną odpowiednie kroki mające na celu usunięcie ograniczenia w uzyskaniu dofinansowania do wypoczynku poza miejscem zamieszkania dzieciom przebywającym w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego.

17. Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (II.517.4505.2014) z dnia 24 października 2014 r. – w sprawie zapewnienia osobom pozbawionym wolności dostępu do informacji publicznej.

Rzecznik Praw Obywatelskich w swoich wystąpieniach wielokrotnie podejmowała problem zapewnienia osobom przebywającym w zakładach karnych i aresztach śledczych dostępu do informacji publicznej, dlatego też z dużym zadowoleniem przyjęła informację o stworzeniu skazanym możliwości dostępu do stron internetowych Rządowego Centrum Legislacji oraz Biuletynu Informacji Publicznej RPO. Niestety, część wniosków wpływających od osób skazanych wskazuje, że w dalszym ciągu wielu z nich jest pozbawionych dostępu do informacji publicznej zamieszczonej na stronie internetowej BIP RPO. Skazani podnoszą, że administracja jednostki penitencjarnej odmówiła im dostępu do wskazanej strony internetowej z uwagi na brak stanowiska komputerowego lub brak uprawnień do korzystania z takiej możliwości. Na tej podstawie można przyjąć założenie, że nie we wszystkich zakładach karnych i aresztach śledczych skazani zostali odpowiednio powiadomieni o wprowadzeniu możliwości korzystania na miejscu z dostępu do informacji publicznej oraz o obowiązujących w tym zakresie zasadach. Wydaje się zatem, że założony cel zapewnienia osadzonym dostępu do informacji publicznej za pośrednictwem BIP nie został jeszcze osiągnięty. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o rozważenie potrzeby zintensyfikowania działań zmierzających do zorganizowania we wszystkich jednostkach penitencjarnych stanowisk komputerowych z dostępem do wybranych stron internetowych i umożliwienie wszystkim skazanym korzystania z nich.

Dyrektor Generalny Służby Więziennej (26.11.2014 r.) poinformował, że w drugim kwartale 2014 r. dokonano rekonfiguracji usługi „Internet dla osadzonych”, umożliwiając osadzonym dostęp do stron internetowych Biuletynu Informacji Publicznej oraz Rządowego Centrum Legislacji. Jak wynika z zebranych danych, we

wszystkich jednostkach penitencjarnych takie stanowiska zostały uruchomione. Przedstawiona w wystąpieniu Rzecznika propozycja poszerzenia informacji dla osadzonych na temat dostępu do stanowisk komputerowych poprzez uregulowanie w porządkach wewnętrznych jednostek penitencjarnych sposobu korzystania z nich wydaje się być normą. Określenie zasad dostępu do określonych stron internetowych, jak również jego czas czy miejsce mogłoby ulepszyć organizację w tym zakresie, jednak kwestia ta wymaga jeszcze rozważenia. Po ewentualnym podjęciu pozytywnej decyzji w tym zakresie podległe jednostki otrzymają polecenie zawarcia stosownych unormowań.

18. Komendanta Głównego Policji (III.7044.65.2014) z dnia 27 października 2014 r. – w sprawie czasu służby funkcjonariuszy Policji.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się Zarząd Główny Niezależnego Związku Policjantów. W opinii Związku nierówność praw funkcjonariuszy spowodowana jest brakiem przepisu nakazującego konieczność obniżenia wymiaru czasu służby za każde święto występujące w okresie rozliczeniowym i przypadające w innym dniu niż niedziela. Wprowadzenie różnic w liczbie dni wolnych od pracy, przysługujących funkcjonariuszom tylko na podstawie ustalonego grafiku służby nie znajduje, zdaniem Związku, racjonalnego uzasadnienia. Zróznicowanie sytuacji prawnej funkcjonariuszy następuje w sposób przypadkowy, w zależności od tego, w jakie dni tygodnia przypadają ustawowo określone święta. Liczba świąt występujących w danym roku kalendarzowym w poszczególne dni tygodnia jest elementem losowym. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Komendant Główny Policji (29.11.2014 r.) stwierdził w odpowiedzi, że przedstawione Rzecznikowi Praw Obywatelskich postulaty wydają się nieuzasadnione. Jednocześnie wyjaśnił, że problematyka dotycząca czasu służby policjantów została uregulowana w ustawie o Policji oraz rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie rozkładu czasu służby policjantów. Zgodnie z ustawą o Policji Policja jest umundurowaną i uzbrojoną formacją służącą społeczeństwu i przeznaczoną do ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz do utrzymywania bezpieczeństwa i porządku publicznego. Czas służby policjantów ma swoje przełożenie wynikające z obowiązku tej formacji zapewnienia przez czas ciągły szeroko rozumianego bezpieczeństwa i porządku publicznego. Taki obowiązek nie spoczywa na pracownikach cywilnych. Z tego powodu regulacje prawne dotyczące ich stosunku pracy (zatrudnienia) są odmienne w wielu kwestiach. Jedną z nich jest możliwość obniżenia wymiaru czasu pracy w związku ze świętem przypadającym w innym dniu niż niedziela. Zagadnienie to reguluje Kodeks pracy. Jak podkreśla się w utrwalonym już orzecznictwie sądów administracyjnych, stosunek służbowy policjanta nie jest stosunkiem pracy, którego istotną cechą jest równorzędność stron. Stosunek służbowy policjanta jest stosunkiem administracyjnym, który charakteryzuje się brakiem równorzędności jego podmiotów: policjanta i organu administracji publicznej. Funkcjonariusze Policji oraz pracownicy cywilni, zatrudnieni na podstawie Kodeksu pracy, nie są tożsamymi grupami zawodowymi. Co więcej, Trybunał Konstytucyjny

dopuszcza możliwość zróżnicowania regulacji prawnych w zakresie służb mundurowych i specjalnych, nie uznając tego za naruszenie zasad równości wobec prawa.

19. Ministra Spraw Wewnętrznych (BPK.519.54.2014) z dnia 28 października 2014 r. – w sprawie wykładni przepisów ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.

Badane w Biurze RPO sprawy ujawniły problemy związane z wykładnią oraz funkcjonowaniem przepisów ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej. Wątpliwości dotyczą przepisu, który przewiduje, że przełożony lub osoba pełniąca służbę dyżurną niezwłocznie zapewnia uprawnionemu niezbędną pomoc, w szczególności psychologiczną lub prawną, w przypadku gdy w wyniku użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej nastąpiła śmierć bądź zranienie osoby wskutek użycia lub wykorzystania broni palnej. Przewidziana pomoc prawna polega na zwrocie kosztów poniesionych na ochronę prawną do wysokości wynagrodzenia jednego obrońcy, jeżeli postępowanie karne wszczęte przeciwko uprawnionemu o czyn popełniony w związku z użyciem lub wykorzystaniem środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej, którego następstwem była śmierć osoby bądź zranienie osoby w wyniku użycia lub wykorzystania broni palnej, zostało zakończone prawomocnym wyrokiem uniewinniającym albo orzeczeniem o umorzeniu postępowania z powodu niepopelnienia przestępstwa lub braku ustawowych znamion czynu zabronionego. Zgodnie z obowiązującą regulacją czas udzielenia pomocy określony jest na moment zakończenia postępowania karnego. Powstaje zatem wątpliwość, czy przyjęte rozwiązanie odpowiada wymogom prawidłowej legislacji wynikającym z konstytucyjnej zasady demokratycznego państwa prawnego. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Minister Spraw Wewnętrznych (02.12.2014 r.) wyjaśnił, że uprawnienie do otrzymania zwrotu poniesionych kosztów pomocy prawnej zostało uregulowane w ustawie o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej w sposób precyzyjny i jednoznaczny, a przy tym wydaje się stanowić wyraz jasnego i zrozumiałego dla adresatów zamiaru ustawodawcy. W ocenie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych analizowane przepisy nie są zatem dotknięte wadą niespójności czy braku poprawności legislacyjnej, która pozwalałaby na stwierdzenie ich niezgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego. W Ministerstwie Spraw Wewnętrznych opracowywana jest obecnie ocena funkcjonowania przedmiotowej regulacji, w szczególności w zakresie zasadności i skuteczności przewidzianych w niej rozwiązań. Dokument ten zostanie przedstawiony Sejmowi i Senatowi, a jego kopia zostanie przesłana Rzecznikowi Praw Obywatelskich.

20. Marszałka Sejmu RP (IV.7211.426.2014) z dnia 31 października 2014 r. – w sprawie najemców byłych mieszkań zakładowych.

Sprawy związane z problematyką prywatyzacji mieszkań zakładowych i koniecznością prawnego uregulowania tych kwestii były przedmiotem wielu wystąpień Rzeczników Praw Obywatelskich wcześniejszych kadencji, kierowanych do kolejnych Prezesów Rady Ministrów i właściwych Ministrów, a także do Marszałków Sejmu RP i Przewodniczących odpowiednich komisji Sejmu RP. Nadal pozostaje nieuregulowana sytuacja licznej grupy najemców mieszkań zakładowych, należących uprzednio do przedsiębiorstw państwowych, ale sprzedanych osobom trzecim przed dniem 7 lipca 2001 r., a więc przed dniem wejścia w życie ustawy o zasadach zbywania mieszkań będących własnością przedsiębiorstw państwowych. Problem ten dotyczy głównie byłych pracowników przedsiębiorstw państwowych, obecnie już ludzi starszych i schorowanych, utrzymujących się często z niewysokich emerytur i rent. Osoby te nie są w stanie wykupić zajmowanych mieszkań na warunkach cenowych określonych przez nowego właściciela. Rozgoryczenie najemców budzi fakt, że zajmowane przez nich mieszkania, w kosztach budowy których partycypowali, zostały sprzedane z ich pominięciem na bardzo korzystnych warunkach. Najemcy byłych mieszkań zakładowych podnoszą także problem braku należytej ochrony prawnej stosunku najmu łączącego ich z aktualnym właścicielem mieszkania i wyrażają niepokój o zachowanie uprawnień do zajmowanych lokali mieszkalnych. Wykupione przez osoby trzecie lokale mieszkalne czy też budynki często zostały nabyte dla osiągnięcia zysku. Nowi właściciele windują czynsze, nie utrzymując budynku w należyтым stanie, nie przeprowadzają także koniecznych napraw i remontów, co prowadzi do degradacji budynków. Nierzadko działania nowych właścicieli mają charakter działań bezprawnych, mających na celu zmuszenie lokatorów do opuszczenia lokali (znaczne podwyżki czynszu, odcięcie dostaw wody lub dopływu ciepła do mieszkania). Pomimo podejmowania próby rozwiązania opisanych problemów już przez trzecią kadencję Sejmu, sprawa ta nie znajduje pozytywnego rozstrzygnięcia. Do końca obecnej kadencji Sejmu został jeszcze rok, a prace legislacyjne dotyczące przedmiotowych kwestii nie wydają się być dostatecznie zaawansowane. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o podjęcie działań, które umożliwiłyby zakończenie prac legislacyjnych nad projektem ustawy o zmianie niektórych ustaw dotyczących przekształceń własnościowych przed upływem obecnej kadencji Parlamentu.

21. Ministra Spraw Wewnętrznych (V.511.605.2014) z dnia 31 października 2014 r. – w sprawie przepisów rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie postępowania z kierowcami naruszającymi przepisy ruchu drogowego.

W wystąpieniu Rzecznik przedstawia zastrzeżenia dotyczące konstytucyjności przepisu rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie postępowania z kierowcami naruszającymi przepisy ruchu drogowego. Kwestionowana regulacja rozporządzenia wyłącza możliwość zmniejszenia liczby punktów otrzymanych za naruszenie przepisów ruchu drogowego w wyniku odbytego szkolenia w stosunku do kierowcy wpisanego do ewidencji, który zgromadził 24 punkty z tytułu tych naruszeń.

Rzecznik Praw Obywatelskich wskazuje, że rozporządzenie nie może w dowolny sposób uzupełniać ani modyfikować treści ustawy, nawet jeśli za takim rozwiązaniem przemawiają względy celowościowe czy też potrzeby związane z rozstrzygnięciem konkretnych problemów prawnych. W wyjątkowych sytuacjach upoważnienie ustawowe może zezwalać na modyfikację treści ustawy za pomocą rozporządzenia, ale pozwolenie to musi być wyrażone wprost w przepisie upoważniającym. W ustawie Prawo o ruchu drogowym ustawodawca wprowadził zasadę, zgodnie z którą uczestnictwo w szkoleniu powoduje zmniejszenie liczby punktów za naruszenie przepisów ruchu drogowego. Wyjątek od tej zasady dotyczy kierowców w okresie 1 roku od dnia wydania po raz pierwszy prawa jazdy. Zakładając racjonalność prawodawcy należy przyjąć, że skoro wspomniana zasada i wyjątek od niej zostały określone w ustawie, to prawodawca nie upoważnił ministra spraw wewnętrznych do określenia w drodze rozporządzenia innych wyjątków od tej zasady. Gdyby wolą prawodawcy było ustanowienie więcej niż jednego wyjątku od zasady zmniejszania liczby punktów za naruszenie przepisów ruchu drogowego w wyniku odbytego szkolenia, prawodawca uczyniłby to zamieszczając stosowne unormowania w ustawie Prawo o ruchu drogowym. Unormowania dotyczące sfery praw i wolności jednostki, do których niewątpliwie należą przepisy przyznające kierowcom uprawnienie do odbycia szkolenia skutkującego zmniejszeniem liczby punktów otrzymanych za naruszenie przepisów ruchu drogowego, są zastrzeżone dla materii ustawowej. Tego rodzaju regulacje nie mogą być zatem zamieszczone w akcie podustawowym, wydanym przez organ władzy wykonawczej.

Minister Spraw Wewnętrznych (08.12.2014 r.) wyjaśnił, że brak zmniejszenia liczby punktów otrzymanych za naruszenia przepisów ruchu drogowego w przypadku kierowcy, który przekroczył limit 24 punktów, pomimo odbycia przez niego szkolenia przewidzianego przepisami ustawy Prawo o ruchu drogowym, w przypadku gdy szkolenie miało miejsce już po dopuszczeniu się naruszeń powodujących przekroczenie tego limitu punktów, wynika z regulacji ustawowych. Zarówno analiza przepisów ustawy Prawo o ruchu drogowym, również w zestawieniu z regulacjami ustawy o kierujących pojazdami, dotyczących kierowania na badania psychologiczne, jak i pozostającego z nimi w zgodzie kwestionowanego w wystąpieniu Rzecznika przepisu rozporządzenia, prowadzi do wniosku, że nie jest dopuszczalne zmniejszenie liczby punktów za naruszenie przepisów ruchu drogowego na skutek uczestnictwa w szkoleniu, w sytuacji gdy odbycie szkolenia nastąpiło już po przekroczeniu 24 punktów za naruszenie przepisów ruchu drogowego. Stanowisko to dominuje w orzecznictwie sądów administracyjnych, zarówno Naczelnego Sądu Administracyjnego, jak i wojewódzkich sądów administracyjnych.

22. Przewodniczącego Sejmowej Komisji Nadzwyczajnej do spraw zmian w kodyfikacjach (II.510.2104.2014) z dnia 31 października 2014 r. – w sprawie rejestracji dźwiękowej albo audiowizualnej przebiegu rozprawy w sprawach karnych.

W stałym zainteresowaniu Rzecznika Praw Obywatelskich pozostaje problematyka braku przepisów na gruncie Kodeksu postępowania karnego, które obligowałyby sąd

do rejestracji dźwiękowej albo audiowizualnej przebiegu rozprawy w sprawach karnych. Rzecznik od kilku lat kieruje wystąpienia do Ministra Sprawiedliwości wnosząc o wprowadzenie uregulowania pozwalającego na zastosowanie nowoczesnych technik zapisu przebiegu procesu, w celu usprawnienia postępowania karnego i pełniejszego zagwarantowania prawa stron do rzetelnego postępowania. Z tego względu Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie informacji o planowanym terminie zakończenia prac nad projektem ustawy o zmianie ustawy Kodeks postępowania karnego (druk 2266).

23. Ministra Spraw Wewnętrznych (II.511.1869.2014) z dnia 31 października 2014 r. – w sprawie braku możliwości złożenia zażalenia na prawidłowość użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej przez podmioty uprawnione do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej.

W ocenie Rzecznika przepisy regulujące użycie lub wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej w zakresie, w jakim nie przewidują możliwości zażalenia na zastosowanie środka przymusu bezpośredniego i broni palnej powodują wątpliwości natury konstytucyjnej. Regulacja przepisów w zakresie użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej w jednym akcie rangi ustawy jest konsekwencją orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego. Pomimo kompleksowej regulacji omawianej materii w ustawie o środkach przymusu bezpośredniego, ustawodawca nie uwzględnił w niej przepisów stanowiących podstawę do złożenia zażalenia przez osobę, wobec której uprawniony podmiot użył środków przymusu bezpośredniego i broni palnej. Należy zauważyć, że ustawodawca tylko w niektórych ustawach szczegółowych (m.in. ustawa o Służbie Celnej, ustawa o transporcie kolejowym, ustawa o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych, ustawa o strażach gminnych, ustawa o lasach) zawarł instytucję zaskarżenia na zastosowanie środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej. Podczas prac legislacyjnych kilkakrotnie podnoszono postulat uwzględnienia w ustawie o środkach przymusu bezpośredniego przepisów stanowiących podstawę do złożenia zażalenia na użycie lub wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Minister Spraw Wewnętrznych (02.12.2014 r.) wskazał, że brak możliwości złożenia zażalenia na prawidłowość użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej wydaje się nie budzić wątpliwości formalno-prawnych, także w aspekcie konstytucyjnym, bowiem obowiązujące przepisy prawa w sposób wystarczający chronią interesy osób, wobec których zastosowano powyższe środki lub broń palną. Jeżeli bowiem funkcjonariusz w sposób nieuprawniony lub nieproporcjonalny naruszy nietykalność cielesną, pozbawi wolności, zmusi do określonego zachowania się czy też spowoduje choćby nieumyślnie ciężkie uszkodzenie ciała lub śmierć oraz spowoduje szkody w mieniu istnieją podstawy do pociągnięcia funkcjonariusza do odpowiedzialności karnej, dyscyplinarnej oraz

majątkowej. W rezultacie kwestionować można zasadność bądź celowość tworzenia odrębnego i konkurencyjnego rozwiązania prawnego przeznaczonego wprost do podważania zasadności użycia środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej, a także ich wykorzystania.

24. Ministra Zdrowia (V.7015.8.2014) z dnia 5 listopada 2014 r. – w sprawie odpowiedzialności zawodowej lekarzy.

Problem opisany w wystąpieniu został dostrzeżony podczas rozpatrywania w Biurze RPO spraw indywidualnych. Zgodnie z ustawą o izbach lekarskich karalność przewinienia zawodowego ustaje, jeżeli od czasu jego popełnienia upłynęło 5 lat. Wyjątkiem od tej zasady jest sytuacja, gdy czyn stanowiący przewinienie zawodowe jest jednocześnie przestępstwem. Wówczas przedawnienie karalności przewinienia zawodowego nie może upłynąć przed przedawnieniem karalności przestępstwa. W praktyce organy samorządu zawodowego lekarzy mają stosunkowo niewiele czasu na przeprowadzenie postępowania. W pierwszej fazie postępowania dyscyplinarnego, tj. w postępowaniu wyjaśniającym prowadzonym przez rzecznika odpowiedzialności dyscyplinarnej, przyjęto rozwiązania mające na celu zapobieganie przewlekłości. Postępowanie wyjaśniające jest co do zasady ograniczone czasowo i powinno zakończyć się w terminie 6-miesięcznym. Stronom postępowania przysługuje prawo złożenia zażalenia do Naczelnego Rzecznika Odpowiedzialności Zawodowej na przewlekłość postępowania prowadzonego przez okręgowego rzecznika odpowiedzialności zawodowej. Omawiane regulacje nie mają jednak zastosowania w kolejnej fazie postępowania dyscyplinarnego lekarzy, czyli w postępowaniu przed sądami lekarskimi. W indywidualnych przypadkach sądy nie są w stanie prawomocnie zakończyć postępowania przed upływem karalności przewinienia zawodowego. Istniejąca sytuacja wpływa również niekorzystnie na pozycję obwinionego w postępowaniu dyscyplinarnym. Obowiązująca regulacja zdaniem Rzecznika stanowi zagrożenie dla konstytucyjnego prawa do sądu, obejmującego również prawo do uzyskania rozstrzygnięcia w rozsądnym terminie. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się o zainicjowanie stosownych działań legislacyjnych w powyższym zakresie.

Minister Zdrowia (03.12.2014 r.) wyjaśnił, że źródło problemu sygnalizowanego przez Rzecznika Praw Obywatelskich, związanego ze skutecznością egzekwowania odpowiedzialności zawodowej lekarzy, tkwi w braku wystarczająco precyzyjnych przepisów normujących postępowanie przed sądami lekarskimi. Należy podzielić pogląd Rzecznika Praw Obywatelskich, że o ile w ustawie o izbach lekarskich istnieje mechanizm zabezpieczający sprawność postępowania na etapie postępowania wyjaśniającego, o tyle brak jest tożsamyh przepisów na etapie postępowania przed sądem lekarskim. W indywidualnych przypadkach może dochodzić do przewlekłości postępowania, skutkującej brakiem możliwości prawomocnego zakończenia postępowania przed upływem karalności przewinienia zawodowego. Niewątpliwie godzi to w prawa stron postępowania, a w szczególności w prawnie chronione interesy pokrzywdzonego, w tym w przysługujące mu prawo do rozstrzygnięcia sprawy w rozsądnym terminie. Przedłużanie postępowania dyscyplinarnego, z powodu utraty

zaufania pacjentów, może mieć również wpływ na możliwość wykonywania zawodu przez obwinionego lekarza. Przepisy normujące odpowiedzialność zawodową powinny w taki sposób kształtować przebieg postępowania przed sądami lekarskimi, aby zapewniona była sprawność postępowania, a sprawy związane z naruszeniem zasad etyki lekarskiej oraz przepisów związanych z wykonywaniem zawodu lekarza rozstrzygane były możliwie szybko. Szybkość postępowania nie może być jednak osiągnięta ze szkodą dla celów procesu karnego i dla ustawowo zagwarantowanych interesów stron. Minister Zdrowia odnosząc się do wniosku o zainicjowanie działań legislacyjnych zmierzających do usprawnienia funkcjonowania sądownictwa lekarskiego wyraził gotowość współpracy. Jednocześnie zwrócił się z prośbą o przedstawienie przez Rzecznika Praw Obywatelskich informacji na temat preferowanego modelowego rozwiązania prawnego, które mogłoby stać się punktem wyjścia dla podejmowanej w przyszłości inicjatywy ustawodawczej, odpowiadającej wzorcowi prawa do sądu, o którym mowa w Konstytucji.

25. Ministra Zdrowia (V.7010.139.2014) z dnia 5 listopada 2014 r. – w sprawie dostępności świadczeń rehabilitacji leczniczej.

Najwyższa Izba Kontroli krytycznie oceniła skomplikowany model finansowania przez Narodowy Fundusz Zdrowia rehabilitacji leczniczej, nieuwzględniający najważniejszego miernika procesu rehabilitacji, jakim jest końcowy rezultat interwencji terapeutycznej. Warunkiem skutecznej rehabilitacji leczniczej jest jej wczesne zapoczątkowanie. Ustalenia kontroli wskazują jednak, że założenie to nie jest realizowane. Pomimo wzrostu nakładów, pogarsza się bowiem dostęp do rehabilitacji leczniczej. Zdaniem NIK Minister Zdrowia nie dokonywał oceny dostępności świadczeń rehabilitacyjnych w konsultacji z samorządami wojewódzkimi, do czego był ustawowo zobowiązany. Ponadto nie określił wskaźników dotyczących liczby czynnych zawodowo lekarzy specjalistów z zakresu rehabilitacji, a także nie wykorzystywał w wystarczającym stopniu informacji o realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego programach zdrowotnych dotyczących rehabilitacji leczniczej. Nie wprowadzono również prawnych standardów postępowania w rehabilitacji leczniczej, pomimo licznych apeli autorytetów środowiska medycznego oraz umocowania Ministra Zdrowia do działania w tym zakresie. Nadal nie zostały uregulowane zasady wykonywania zawodu fizjoterapeuty, co stwarza potencjalne zagrożenia dla bezpieczeństwa zdrowotnego pacjentów. Spostrzeżenia i uwagi NIK potwierdza treść skarg oraz opinii i wniosków kierowanych do Rzecznika Praw Obywatelskich. Opisana sytuacja stanowi zagrożenie dla realizacji praw pacjentów oraz bezpieczeństwa zdrowotnego obywateli i wymaga radykalnej zmiany. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o zajęcie stanowiska w sprawie.

Minister Zdrowia (02.12.2014 r.) wyjaśnił, że wzrost nakładów finansowych na rehabilitację leczniczą nie zrównoważył wzrastającego popytu na przedmiotowe świadczenia zdrowotne. W opinii NFZ głównymi przyczynami wydłużającego się czasu oczekiwania na świadczenia rehabilitacyjne mogą być m.in. wielokrotne wpisywanie się na listy oczekujących na to samo świadczenie u wielu

świadczeniodawców, nadmiarowość wystawianych skierowań, brak parametrów służących ocenie jakości i skuteczności podjętej rehabilitacji, starzenie się społeczeństwa, wzrost liczby wypadków oraz chorób cywilizacyjnych. W związku z licznymi nieprawidłowościami w prowadzeniu list oczekujących Minister Zdrowia zaproponował przyjęte przez Sejm RP w ustawie z dnia 22 lipca 2014 r. o zmianie ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz niektórych innych ustaw, nowe narzędzia umożliwiające skuteczny monitoring list oczekujących. Odnosząc się do zagadnienia efektywności wykorzystania środków finansowych przeznaczonych na rehabilitację leczniczą Minister Zdrowia wyjaśnił, że środki finansowe przeznaczone na realizację świadczeń gwarantowanych w rodzaju rehabilitacja lecznicza są zgodne z planem finansowym na dany rok oraz planem zakupów przygotowywanym przez dyrektorów oddziałów wojewódzkich. Minister Zdrowia wystosował pismo do Konsultantów Krajowych w dziedzinach rehabilitacji medycznej, fizjoterapii oraz do Prezesów Polskiego Towarzystwa Rehabilitacji i Polskiego Towarzystwa Fizjoterapii dotyczące propozycji rozważenia możliwości zainicjowania i podjęcia działań mających na celu wypracowanie standardów postępowania medycznego w zakresie rehabilitacji leczniczej. To z kolei umożliwi stworzenie systemu efektywniejszego wykorzystania funduszy przeznaczonych na rehabilitację. Ponadto Minister Zdrowia podkreślił, że resort podejmuje działania mające na celu uregulowanie zasad wykonywania zawodu fizjoterapeuty. W wyniku podjętych prac został przygotowany projekt ustawy o zawodzie fizjoterapeuty.

26. Ministra Sprawiedliwości (II.501.7.2014) z dnia 5 listopada 2014 r. – w sprawie zapewnienia odpowiednich środków ochrony świadkom w sprawach o wykroczenia.

W wystąpieniu Rzecznik Praw Obywatelskich sygnalizuje, że w Kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia brak jest możliwości utajnienia danych osobowych świadka na wzór regulacji z Kodeksu postępowania karnego. Wydaje się natomiast, że nie ma racjonalnych względów uzasadniających takie ograniczenie. Zapewnienie odpowiedniej ochrony świadkom wykroczeń, poprzez anonimizację ich danych osobowych może mieć istotne znaczenie nie tylko dla zapewnienia prawidłowego przebiegu postępowania w sprawie o wykroczenie, ale przede wszystkim może wpływać na zapewnienie bezpieczeństwa świadkom. Mogą zdarzyć się bowiem sytuacje, że świadek zeznający jednocześnie w sprawie o przestępstwo i w sprawie o wykroczenie, mimo utajnienia jego danych w sprawie karnej, zostanie zidentyfikowany w sprawie o wykroczenie, co może mieć dla niego negatywne konsekwencje. Kwestię zapewnienia odpowiedniej ochrony pomija również projekt ustawy o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka, wdrażający przepisy unijne. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o poinformowanie o zajętych w sprawie stanowisku.

27. Ministra Obrony Narodowej (III.7060.636.2014) z dnia 6 listopada 2014 r. – w sprawie braku prawa żołnierzy kontraktowych do świadczeń chorobowych i wypadkowych za okres po zakończeniu służby.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi byłych żołnierzy z korpusu szeregowych zawodowych, którzy po wygaśnięciu zawartego z nimi kontraktu w związku z przewlekłą chorobą lub wypadkiem nie nabywają prawa do świadczeń chorobowych i wypadkowych za okres przypadający po zakończeniu służby. Przekazywane za nich składki do ZUS dotyczą wyłącznie ubezpieczenia emerytalnego i rentowego. Rzecznik zasygnalizował ten problem Ministrowi Pracy i Polityki Społecznej, który w zasadzie podzielił stanowisko, że za osoby zwolnione z zawodowej służby w wyniku wygaśnięcia kontraktu powinna być opłacana również składka chorobowa w celu zapewnienia prawa do zasiłku chorobowego za okres po zwolnieniu ze służby. Żołnierze kontraktowi nie tylko nie nabywają uprawnień emerytalnych z systemu zaopatrzeniowego, lecz także nie nabywają prawa do odprawy oraz innych świadczeń przysługujących żołnierzom służby stałej po zwolnieniu z zawodowej służby wojskowej, które są wypłacane niezależnie od stanu zdrowia osoby zwolnionej. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w kwestii możliwości podjęcia stosownej inicjatywy ustawodawczej.

Minister Obrony Narodowej (15.12.2014 r.) stwierdził, że aktualne rozwiązania prawne dotyczące byłych żołnierzy zawodowych są zbieżne z rozwiązaniami, jakie przewiduje się w innych pragmatykach służbowych służb mundurowych. Uwzględniając, że wprowadzenie rozwiązań postulowanych przez środowisko byłych żołnierzy zawodowych doprowadziłoby do niczym nieuzasadnionego preferowania tych osób, a także mając na uwadze, że w razie ujawnienia się uszczerbku na zdrowiu, powstałego wskutek służby wojskowej, uniemożliwiającego podjęcie przez nich zatrudnienia są uprawnieni do renty wojskowej, oraz że byli żołnierze po zwolnieniu z zawodowej służby wojskowej są uprawnieni do zasiłku chorobowego na zasadach przewidzianych dla pracowników, pod warunkiem podjęcia pracy, w chwili obecnej nie dostrzega się potrzeby wprowadzenia zmian legislacyjnych w tym zakresie.

28. Ministra Zdrowia (V.7011.54.2014) z dnia 6 listopada 2014 r. – w sprawie praktyki publikowania wykazu leków refundowanych z naruszeniem zasady zachowania odpowiedniego okresu *vacatio legis*.

W odpowiedzi na wcześniejsze wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich w przedmiotowej sprawie Minister Zdrowia stwierdził, że do obwieszczenia, w którym ogłaszany jest wykaz leków refundowanych, nie mają zastosowania przepisy ustawy o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych, a tym samym przedmiotowy wykaz nie musi być publikowany na co najmniej dwa tygodnie przed jego wejściem w życie. Zdaniem Ministra za takim stanowiskiem przemawia szczególnie charakter obwieszczenia zawierającego wykaz leków refundowanych. W ocenie Rzecznika pogląd ten nie znajduje uzasadnienia w obowiązujących przepisach prawa. W wystąpieniu Rzecznik przedstawia argumenty przemawiające za tym, że obwieszczenie w sprawie wykazu leków refundowanych jest aktem normatywnym,

który zawiera przepisy powszechnie obowiązujące. Oznacza to, że do tego obwieszczenia znajduje zastosowanie reguła dotycząca okresu vacatio legis przepisów powszechnie obowiązujących, wynikająca z postanowień ustawy o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych. Niezachowanie wymaganego prawem vacatio legis, w wyniku zbyt późnego publikowania wykazów leków refundowanych w Dzienniku Urzędowym Ministra Zdrowia, należy traktować jako naruszenie konstytucyjnej zasady legalizmu. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o ponowne przeanalizowanie problemu i przedstawienie stanowiska w sprawie.

Minister Zdrowia (15.12.2014 r.) wyjaśnił, że ustawa o refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych reguluje kwestie związane z publikacją wykazu produktów refundowanych. Obwieszczenie Ministra Zdrowia w sprawie wykazu refundowanych leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych występuje w podwójnej roli. Z jednej strony pełni funkcję informacyjną dla pacjentów, z drugiej zaś stanowi podstawę do stosowania przez podmioty prowadzące aptekę cen ujętych w obwieszczeniu, zawierającym wykazy produktów refundowanych zgodnie z treścią umowy na realizację recept. Każde obwieszczenie poprzedzone jest jego projektem, którego treść zostaje zamieszczona na stronach internetowych Ministerstwa Zdrowia. Ustawowe zobowiązanie do publikacji obwieszczenia refundacyjnego na 14 dni przed terminem obowiązywania wykazu, z celowościowego i praktycznego punktu widzenia jest niemożliwe do realizacji. Skutkowałoby to koniecznością publikacji obwieszczeń refundacyjnych z miesięcznym wyprzedzeniem, co z praktycznego punktu widzenia ze względu na wymogi ustawowe oznaczałoby możliwość rozpatrzenia wniosków refundacyjnych maksymalnie w terminie 3 tygodni. Minister Zdrowia podkreślił także, iż wszystkie obniżki urzędowych cen detalicznych w obwieszczeniach refundacyjnych są korzystne dla pacjentów.

29. Ministra Edukacji Narodowej (VIII.501.4.2014) z dnia 7 listopada 2014 r.
– w sprawie powoływania rad rodziców w szkołach i placówkach, które nie są prowadzone przez samorządy.

W wystąpieniu Rzecznik sygnalizuje problem ograniczonego wpływu rodziców na kształtowanie programu wychowawczego w przedszkolach nieprowadzonych przez organy jednostek samorządu terytorialnego. Prawo rodziców do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniemami jest zagwarantowane w Konstytucji, a także w Protokole nr 1 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Wyrazem tego prawa jest ich zaangażowanie w proces decyzyjny dotyczący programu wychowawczego realizowanego w szkołach i placówkach, w tym w przedszkolach, obejmującego wszystkie treści i działania o charakterze wychowawczym skierowane do uczniów, realizowanego przez nauczycieli. Zgodnie z ustawą o systemie oświaty do kompetencji rad rodziców należy m.in. uchwalanie programu wychowawczego w porozumieniu z radą pedagogiczną. Przepis ten dotyczy jednak tylko szkół i placówek samorządowych. W szkołach i placówkach publicznych prowadzonych przez osoby prawne inne niż jednostki samorządu terytorialnego lub przez osoby fizyczne oraz w

szkołach i placówkach niepublicznych programy wychowawcze ustala organ wskazany w statucie, ponieważ placówki te nie mają obowiązku powoływania rad rodziców. W ocenie Rzecznika należy rozważyć, czy rady rodziców nie powinny być również powoływane każdorazowo w szkołach i placówkach nieprowadzonych przez samorządy, w celu zapewnienia im chociażby możliwości występowania do dyrektora i innych organów szkoły lub placówki z wnioskami i opiniami. Wpłynęłoby to na skuteczniejszą realizację konstytucyjnego prawa rodziców do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem. Powoływanie rad rodziców nie może naruszać przepisów Konkordatu między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską, ani ustaw określających stosunki między Rzeczpospolitą Polską a innymi kościołami oraz związkami wyznaniowymi. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o poinformowanie o stanowisku zajęтым w sprawie.

Minister Edukacji Narodowej (24.12.2014 r.) przypomniała, że przepisy Konstytucji ustanawiają podmiotową rolę rodzica i ucznia w procesie edukacji oraz określają obowiązki i gwarancje publiczne w tym względzie. Rodzice mają zagwarantowane w ustawie zasadniczej prawo wyboru dla swoich dzieci szkół innych niż publiczne, zaś obywatele i instytucje mają prawo zakładania i prowadzenia takich szkół. Powyższe zasady konstytucyjne zostały uwzględnione w ustawie o systemie oświaty. W odniesieniu do szkół i placówek publicznych prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego i ministrów, w ustawie zamieszczono szczegółowe regulacje przewidujące funkcjonowanie w nich społecznych organów (rad szkół i rad rodziców), co zapewnia jednolite, powszechne i równe dla każdego rodzica gwarancje wpływania na proces edukacyjno-wychowawczy. Natomiast w przypadku szkół i placówek publicznych prowadzonych przez osoby prawne inne niż jednostki samorządu terytorialnego lub przez osoby fizyczne oraz szkół i placówek niepublicznych, w ustawie o systemie oświaty pozostawiono szeroką swobodę konstrukcji udziału rodziców w ich działalności, wychodząc z założenia, że decyzja o wyborze takiej szkoły lub placówki i tym samym rezygnacji z oferty szkół i placówek prowadzonych przez administrację publiczną należy do swobodnej woli rodziców. Rodzice dokonując takiego wyboru mają pełną świadomość i godzą się na to, że ich wpływ na działalność szkoły lub placówki wyznaczają postanowienia jej statutu.

30. Ministra Edukacji Narodowej (III.7040.105.2014) z dnia 7 listopada 2014 r. – w sprawie przepisów regulujących status prawny asystentów nauczycieli.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się Zarząd Główny Związku Nauczycielstwa Polskiego z prośbą o dokonanie wykładni przepisów ustawy o systemie oświaty oraz podjęcie działań mających na celu zainicjowanie prac legislacyjnych, które doprowadziłyby do zmiany rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie wynagradzania pracowników samorządowych. W ustawie o systemie oświaty wprowadzono zmiany umożliwiające zatrudnianie w szkołach podstawowych asystentów nauczycieli. Asystenta zatrudnia się na zasadach określonych w Kodeksie pracy, z tym że wynagrodzenie ustala się nie wyższe niż przewidziane dla nauczyciela dyplomowanego. Zdaniem Związku Nauczycielstwa Polskiego szkoły samorządowe

są jednostkami organizacyjnymi samorządu terytorialnego. Zgodnie zaś z ustawą o systemie oświaty, status prawny pracowników niebędących nauczycielami zatrudnionymi w szkołach prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego określają przepisy o pracownikach samorządowych. Asystent nauczyciela powinien być traktowany jako pracownik samorządowy, z zastosowaniem przepisów ustawy o pracownikach samorządowych oraz rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie wynagradzania pracowników samorządowych. Podobny problem powstał na tle zatrudniania osób niebędących nauczycielami, posiadających przygotowanie uznane przez dyrektora szkoły za odpowiednie do prowadzenia danych zajęć. W ocenie Rzecznika regulacje prawne zmieniające ustawę o systemie oświaty, przyjęte w stosunku do osób niebędących nauczycielami oraz do asystentów nauczycieli, powodują wewnętrzną niespójność przepisów ustawy o systemie oświaty, która przekłada się na niejednoznaczność statusu tej grupy pracowników oraz związane z nim obowiązki i uprawnienia pracownicze. Obowiązki i uprawnienia pracownika samorządowego określają bowiem przepisy ustawy o pracownikach samorządowych. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Minister Edukacji Narodowej (27.11.2014 r.) przedstawiła stanowisko zgodnie z którym przepisy ustawy o systemie oświaty wyłączają możliwość zatrudnienia asystenta nauczyciela na zasadach określonych w ustawie o pracownikach samorządowych. W ocenie Ministerstwa w świetle powyższego dokonanie nowelizacji rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie wynagradzania pracowników samorządowych, polegającej na rozszerzeniu wykazu stanowisk pracowników samorządowych o stanowisko asystenta nauczyciela oraz określeniu dla tego stanowiska minimalnego miesięcznego poziomu wynagrodzenia zasadniczego, wymagałoby uprzedniej nowelizacji ustawy o systemie oświaty i rezygnacji z odwołania do przepisów Kodeksu pracy.

Przepisy przewidujące możliwość zatrudnienia w szkole asystenta nauczyciela zostały wprowadzone stosunkowo niedawno, dlatego też obecnie nie jest jeszcze możliwe dokonanie oceny ich funkcjonowania. Ministerstwo Edukacji Narodowej będzie monitorowało, na podstawie danych z Systemu Informacji Oświatowej, skalę zatrudnienia asystentów nauczycieli w szkołach oraz będzie analizowało funkcjonowanie w praktyce tych przepisów, szczególną uwagę zwracając na ewentualne problemy wynikające z podstawy zatrudnienia asystenta nauczyciela. Wyniki tych analiz posłużą do rozważenia ewentualnej nowelizacji przepisów ustawy o systemie oświaty w omawianym zakresie.

Również w kwestii podstawy nawiązania stosunku pracy i wynagrodzenia osoby niebędącej nauczycielem, a posiadającej przygotowanie do prowadzenia danych zajęć, przepisy ustawy o pracownikach samorządowych nie mają zastosowania. Przepisy ustawy o systemie oświaty nakazują, aby zatrudnienie takiej osoby odbywało się na zasadach określonych w Kodeksie pracy. Stosuje się jednak do niej odpowiednio przepisy Karty Nauczyciela i aktów wykonawczych dotyczące tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć oraz ustala wynagrodzenie nie wyższe niż przewidziane dla nauczyciela dyplomowanego. Ministerstwo na bieżąco analizuje

skalę zatrudnienia w szkołach osób niebędących nauczycielami oraz funkcjonowanie tych przepisów w praktyce. Wyniki tych analiz posłużą do rozważenia ewentualnych zmian obowiązujących przepisów.

31. Ministra Sprawiedliwości (IV.512.312.2014) z dnia 12 listopada 2014 r. – w sprawie ochrony małżonka dłużnika w postępowaniu egzekucyjnym.

Zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania cywilnego na podstawie tytułu wykonawczego wystawionego przeciwko dłużnikowi pozostającemu w związku małżeńskim można prowadzić egzekucję z rachunku wspólnego dłużnika i jego małżonka. Obowiązująca regulacja zapewnia efektywność egzekucji prowadzonej przeciwko dłużnikowi. W ocenie Rzecznika małżonek dłużnika nie dysponuje jednak skutecznym środkiem prawnym dla ochrony swoich środków gromadzonych na wspólnym rachunku bankowym. Przepisy Kodeksu postępowania cywilnego przewidują pewną ochronę tych środków finansowych małżonka dłużnika, które nie podlegają egzekucji pomimo umieszczenia ich na wspólnym z dłużnikiem rachunku bankowym. Prowadzenie egzekucji ze wspólnego rachunku bankowego dłużnika i jego małżonka nie wyłącza możliwości obrony małżonka dłużnika w drodze powództwa o zwolnienie od egzekucji, jeżeli na rachunku wspólnym małżonków zgromadzono środki, które nie wchodzą do majątku osobistego dłużnika albo też środki, które nie pochodzą z pobranego przez dłużnika wynagrodzenia za pracę, dochodów uzyskanych przez dłużnika z innej działalności zarobkowej, jak również z korzyści uzyskanych z jego praw autorskich i praw pokrewnych, praw własności przemysłowej oraz innych praw twórcy.

Rozwiązanie przewidziane w Kodeksie postępowania cywilnego jako norma gwarancyjna w praktyce nie zapewnia właściwej ochrony małżonkowi dłużnika, ze względu na dyspozycję zawartą w przepisie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, zgodnie z którym komornik ma obowiązek przekazać w terminie 4 dni uprawnionemu wyegzekwowane należności, a jeżeli dopuści do opóźnienia jest zobowiązany zapłacić uprawnionemu odsetki od kwot otrzymanych i nierozliczonych w terminie. Z uwagi na wymóg niezwłocznego przekazania pieniędzy na rzecz wierzyciela powództwo przewidziane w Kodeksie postępowania cywilnego okazuje się środkiem nieskutecznym i iluzorycznym. O ile bowiem komornik postępuje zgodnie z ustawą o komornikach sądowych i egzekucji, to nie wydaje się możliwe, aby sąd równie szybko, w ciągu czterech dni od przelania środków komornikowi przez bank, mógł rozstrzygnąć o zwolnieniu od egzekucji określonych kwot. Zdaniem Rzecznika celowe byłoby wprowadzenie dodatkowego rozwiązania pozwalającego komornikowi na wstrzymanie przekazania pieniędzy wierzycielowi. Takie rozwiązanie zabezpieczyłoby zarówno interesy wierzyciela, jak i małżonka dłużnika, bowiem do czasu sądowego rozstrzygnięcia sporu środki pozostawałyby w depozycie sądowym. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przekazanie stanowiska w sprawie i ocenę niezbędności prac legislacyjnych mających na celu efektywną ochronę małżonka dłużnika w postępowaniu egzekucyjnym.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (11.12.2014 r.) zgodziła się z tezą, że obowiązujące przepisy procedury cywilnej dotyczące egzekucji nie zapewniają należytej ochrony małżonkowi dłużnika w przypadku skierowania przez komornika egzekucji do rachunku wspólnego dłużnika i jego małżonka. Z tego względu Ministerstwo Sprawiedliwości, przy okazji przygotowania kolejnej nowelizacji procedury cywilnej w zakresie egzekucji, będzie miało na uwadze odpowiednią modyfikację przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, zmierzającą do zapewnienia pełnej ochrony interesów małżonka dłużnika w przypadku skierowania przez komornika egzekucji ze wspólnego rachunku bankowego dłużnika i jego małżonka.

32. Ministra Sprawiedliwości (II.513.17.2014) z dnia 18 listopada 2014 r. – w sprawie zakresu podmiotowego stosowania ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymuje wnioski kwestionujące zakres podmiotowy stosowania ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Ustawodawca w katalogu osób uprawnionych do ubiegania się o odszkodowanie pominął osoby, które były obywatelami Polski i zginęły podczas walki o jej niepodległość. Ich działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego została rozpoczęta na terytorium Polski, ale następnie wskutek przesunięcia granic była już kontynuowana po 1946 r. poza terytorium państwa polskiego. Mając na uwadze, że osoby te walczyły na rzecz niepodległości naszego kraju i w związku z tym poniosły śmierć, nieuzasadnione jest pozostawianie ich poza zakresem osób uprawnionych do odszkodowania. O ile bowiem przesłankę miejsca zamieszkania można uznać za uzasadnioną wobec osób, które były represjonowane i same składają wniosek o odszkodowanie, o tyle w odniesieniu do osób, które poniosły śmierć wskutek represji radzieckich organów ścigania za walkę o niepodległy byt Państwa Polskiego, a mieszkały i zmarły na terenach, które Polska utraciła w lutym 1946 r., przesłanka miejsca zamieszkania jest nieracjonalna, nadmierna i powoduje faktyczne wykluczenie możliwości dochodzenia roszczeń przez osoby najbliższe dla osób represjonowanych. Biorąc pod uwagę ówczesne realia polityczne, represjonowani nie mieli możliwości zmiany miejsca zamieszkania. Przyjęte rozwiązanie może budzić wątpliwości z punktu widzenia konstytucyjnych zasad zaufania obywatela do państwa i stanowionego przezeń prawa, a także równości. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o poinformowanie o zajętym stanowisku.

Minister Sprawiedliwości (19.12.2014 r.) potwierdził, że osoba występująca z wnioskiem o odszkodowanie lub zadośćuczynienie z tytułu represji ze strony organów ZSRR musi spełniać m.in. przesłankę domicylu. Uprawniona do odszkodowania jest bowiem jedynie ta osoba represjonowana, która zamieszkuje obecnie w Polsce, ewentualnie – w przypadku gdy z roszczeniem występuje jej małżonek, dzieci albo rodzice – zamieszkiwała w Polsce w chwili śmierci. Przesłanka domicylu została

uwzględniona w treści ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, ze względu na potrzebę ograniczenia kręgu osób uprawnionych o ubieganie się o odszkodowanie lub zadośćuczynienie. W trakcie prac legislacyjnych podkreślano, że przyznanie możliwości rekompensaty szkód i krzywd wyrządzonych przez organy ZSRR ma charakter wyjątkowy, gdyż jest związane z wypłatą świadczeń za działania podejmowane przez organy innego państwa.

O ile przyjęcie przesłanki domicylu jawi się jako celowe i zasadne w przypadku osób represjonowanych, które przeżyły represje i po ustaleniu nowych granic Polski mogły dokonać świadomego wyboru miejsca zamieszkania i przynależności państwowej, to już w przypadku osób, które zmarły w wyniku represji, np. na skutek wykonania wyroku śmierci lub zgonu w trakcie odbywania kary w radzieckim więzieniu po dniu 5 lutego 1946 r., może być uznane za kryterium w nieuzasadniony sposób różnicujące sytuację prawną podmiotów charakteryzujących się posiadaniem cechy relewantnej tj. faktu represjonowania przez organy radzieckie w czasie i miejscu określonym w omawianej ustawie. Osoby te, ze względu na fakt pozbawienia wolności nie mogły decydować o zmianie swojego miejsca zamieszkania. Podzielić należy zatem pogląd, że przesłanka domicylu w odniesieniu do tej kategorii osób represjonowanych nie wydaje się realizować w pełni standardów konstytucyjnych wynikających przede wszystkim z zasady równości podmiotów wobec prawa.

33. Ministra Obrony Narodowej (III.7044.84.2014) z dnia 18 listopada 2014 r.
– w sprawie kontroli przestrzegania praw i wolności obywatelskich żołnierzy w wizytowanych jednostkach wojskowych.

Pracownicy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich przeprowadzili kontrolę przestrzegania praw i wolności obywatelskich żołnierzy w Centrum Szkolenia Marynarki Wojennej oraz w 7. Brygadzie Obrony Wybrzeża. Celem wizyty było zapoznanie się z problemami żołnierzy zawodowych oraz pełniących służbę w Narodowych Siłach Rezerwowych. Żołnierze korpusu szeregowych zawodowych sygnalizowali potrzebę obniżenia szczebla decyzyjnego w zakresie prawa do obsadzania wakujących etatów podoficerskich w jednostkach wojskowych do szczebla dowódców samodzielnych jednostek wojskowych. W ich ocenie poprawiłoby to jakość kadry podoficerskiej oraz usprawniło system obsadzania wakujących etatów w tym korpusie. Zgłaszano również problem opóźnień w realizacji należności mundurowych. Żołnierze wszystkich korpusów wskazywali na brak odczuwalnego podwyższenia ich uposażeń, zwłaszcza w kontekście zwiększania zadań na poszczególnych stanowiskach oraz rosnących kosztów utrzymania ich rodzin. Zastrzeżenia żołnierzy z korpusu szeregowych zawodowych dotyczyły również zróżnicowania stażu niezbędnego do skierowania na kursy podoficerskie. Sygnalizowana była potrzeba zmiany zasad naboru do Narodowych Sił Rezerwowych oraz przechodzenia z tej formacji do służby zawodowej. Podnoszono również problem niewystarczającej ilości etatów dla podoficerów młodszych w Marynarce Wojennej. Wątpliwości rozmówców budziła kwestia zwrotu żołnierzom 20% uposażenia w

związku z chorobą związaną ze szczególnymi warunkami służby. Ich zdaniem zwrot potrąconej należności trwa zdecydowanie zbyt długo. Wskazano również na potrzebę nowelizacji przepisu rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej w sprawie służby wojskowej kandydatów na żołnierzy zawodowych w zakresie rozszerzenia katalogu uprawnionych do powoływania komisji rekrutacyjnych do szkół podoficerskich o komendantów centralnych ośrodków szkolenia. W 7. Brygadzie Obrony Wybrzeża żołnierze z dezaprobatą wypowiadali się o tzw. limitach awansowych, ustalanych najczęściej w wysokości 10% uprawnionych. W korpusie oficerskim podnoszono problem braku w jednostkach nowo mianowanych oficerów młodszych, kierowanych na wakujące stanowiska dowódców plutonów. Żołnierze wszystkich korpusów, ćwiczący na poligonie, zgłaszali szereg uwag do realizacji systemu żywienia, opieki medycznej, możliwości utrzymania higieny osobistej oraz ograniczeń wynikających ze złego funkcjonowania sieci elektrycznej. Ponadto szeregowi zawodowi wskazywali na konieczność uszczegółowienia nazwy stanowiska występującego w karcie opisu stanowiska, co jest istotne w przypadku starania się o pracę po zakończeniu służby zawodowej. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o wyjaśnienie przedstawionych problemów.

Minister Obrony Narodowej (13.12.2014 r.) wyjaśnił, że postulat zgłaszany przez szeregowych dotyczący obniżenia szczebla decyzyjnego jest już uregulowany przez ustawodawcę i wykracza poza podoficerów, włączając do kompetencji wyznaczania i zwalniania także oficerów młodszych. Odnośnie zgłaszanych problemów z zaopatrywaniem w przedmioty umundurowania i wyekwipowania Minister poinformował, że proces wdrażania nowych wzorów umundurowania i wyekwipowania realizowany jest zgodnie z harmonogramem, a posiadane zapasy pozwalają na zabezpieczenie indywidualnych użytkowników. W zakresie zgłaszanych uwag do braku podwyższenia uposażeń należy zauważyć, że zgodnie z ustawą budżetową na 2014 r., wskaźnik wzrostu wynagrodzeń w państwowej sferze budżetowej został określony na poziomie 100%, co oznacza brak możliwości wzrostu uposażeń i wynagrodzeń w sferze budżetowej w 2014 r. Kwestię ilości lat służby żołnierzy z korpusu szeregowych zawodowych niezbędnego do skierowania na kurs podoficerski reguluje przepis ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych. Jednocześnie każdy wniosek składany przez żołnierza jest rozpatrywany indywidualnie z uwzględnieniem szeregu kryteriów. Minister wyjaśnił ponadto, że żołnierze Narodowych Sił Rezerwowych przyjmowani są do korpusu szeregowych w pierwszej kolejności. W odpowiedzi podkreślono też, że liczba etatów podoficerów młodszych jest większa od liczby podoficerów w obu flotyllach łącznie, jak też w każdej z osobna. Czas oczekiwania na zwrot 20% uposażenia za zwolnienie lekarskie jest zależny od obiegu dokumentów i decyzji organu uprawnionego do wypłaty należnej kwoty.

Zgodnie z ustawą o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych limit awansowy na 2014 rok został określony przez Ministra Obrony Narodowej na podstawie „Zbiorecznego zestawienia liczby żołnierzy zawodowych spełniających warunki do zaszeregowania do wyższego stopnia wojskowego w ramach zajmowanego stanowiska

służbowego” oraz możliwości finansowych budżetu resortu Obrony Narodowej. Ukompletowanie jednostki podoficerami młodszymi 7. Brygady Obrony Wybrzeża kształtuje się na poziomie 79% i jest zależne od określonego rozkazem limitu ewidencyjnego, a także liczby absolwentów uczelni wojskowych. Problematykę określenia parametrów stanowisk służbowych, w tym nazwy stanowiska, regulują decyzje Ministra Obrony Narodowej. Z tego względu weryfikacja struktur etatowych jednostek lub zmiana nazwy stanowiska nie może być realizowana bez konieczności zmiany tych dokumentów, co leży poza kompetencjami Dowództwa Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych. Jednocześnie ze względu na bardzo dużą różnorodność sprzętu występującego w Siłach Zbrojnych RP, niecelowym jest wprowadzanie szczegółowych nazw stanowisk, co wiązałoby się z tworzeniem nowych specjalności wojskowych. Minister odniósł się też szczegółowo do uwag żołnierzy dotyczących warunków na poligonie, podkreślając, że ze strony ćwiczących wojsk nie było informacji o utrudnieniach zaistniałych w trakcie zgrupowania, co nie pozwoliło na podjęcie szybkiej reakcji ze strony osób odpowiedzialnych za organizację szkolenia poligonowego.

34. Ministra Zdrowia (V.7010.143.2014) z dnia 18 listopada 2014 r. – w sprawie sprawozdania z wykonania ustawy o refundacji leków.

Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymuje skargi obywateli związane z zasadami refundacji leków, środków spożywczych oraz wyrobów medycznych, przyjętymi w ustawie o refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych. W skargach poruszana jest problematyka regulacji dotyczących procedury wpisywania danego produktu na listy leków, środków spożywczych i wyrobów medycznych podlegających refundacji, a także utrudnień w dostępie pacjentów do poszczególnych produktów. Minister Zdrowia jest zobowiązany do sporządzenia projektu sprawozdania z wykonania ustawy i przedstawienia go pod obrady Rady Ministrów, która z kolei ma obowiązek przedłożenia Sejmowi RP sprawozdania z wykonania ustawy o refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych wraz z oceną skutków jej stosowania po dwóch latach od jej wejścia w życie. Niestety, jak wynika z dostępnych informacji sprawozdanie to nie zostało do tej pory przedstawione Sejmowi. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o przedstawienie informacji na temat zaawansowania prac nad sporządzeniem sprawozdania, w szczególności terminu przedstawienia projektu pod obrady Rady Ministrów.

Minister Zdrowia (02.12.2014 r.) poinformował, że zostały zakończone prace wewnątrzdepartamentowe w zakresie dotyczącym oszacowania skutków regulacji od momentu wejścia w życie ustawy o refundacji oraz nad treścią wniosków wynikających z jej realizacji. W najbliższych tygodniach Sejmowi RP zostanie przedłożone sprawozdanie z wykonania tej ustawy.

35. Ministra Pracy i Polityki Społecznej (III.7041.33.2014) z dnia 18 listopada 2014 r. – w sprawie zwiększenia poziomu ochrony osób pozostających w zatrudnieniu niepracowniczym.

W wystąpieniu Rzecznik Praw Obywatelskich porusza kwestię niedostatecznego poziomu ochrony praw osób pozostających w zatrudnieniu niepracowniczym. Za pozytywne rozwiązanie należy uznać rozszerzenie stosowania norm Kodeksu pracy z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy na niepracownicze formy zatrudnienia, skorelowane ze zmienioną treścią ustawy o Państwowej Inspekcji Pracy, której przyznano uprawnienie do dokonywania kontroli warunków pracy u pracodawców i przedsiębiorców korzystających z zatrudnienia niepracowniczego. Trudno jednak przyjąć, że regulacje te zapewniają w odpowiednim stopniu realizację postanowień Konstytucji, które zobowiązują państwo do należytej ochrony wszelkiej pracy i nadzoru nad warunkami jej wykonywania. Pewien poziom ochrony osób pozostających w zatrudnieniu niepracowniczym wynika z regulacji zawartych w ustawach szczególnych oraz z prawa ubezpieczeń społecznych. Wobec braku dostatecznej ochrony pracy osób wykonujących zatrudnienie niepracownicze konieczne wydaje się podjęcie prac ustawodawczych nad zbudowaniem takiego systemu ochrony. Jest przy tym oczywiste, że ingerencja prawa pracy nie może naruszać charakteru stosunków cywilnoprawnych i relacji zachodzących pomiędzy wykonawcami pracy i zleceniodawcami. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z wnioskiem o zainicjowanie debaty nad stworzeniem systemu ochrony zatrudnienia niepracowniczego i wykonywania obowiązku państwowej kontroli nad warunkami wykonywania takiej pracy.

36. Ministra Infrastruktury i Rozwoju (IV.7212.72.2014) z dnia 19 listopada 2014 r. – w sprawie zakresu uprawnień spółdzielni mieszkaniowej sprawującej zarząd nieruchomościami wspólnymi stanowiącymi współwłasność spółdzielni i innych właścicieli lokali.

W związku ze skargami wpływającymi do Rzecznika ujawnił się problem dotyczący wykładni przepisów ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, zgodnie z którymi zarząd nieruchomościami wspólnymi stanowiącymi współwłasność spółdzielni jest wykonywany przez spółdzielnię jak zarząd powierzony, choćby właściciele lokali nie byli członkami spółdzielni. W orzecznictwie sądów administracyjnych ujawniły się rozbieżności dotyczące rozumienia pojęcia „zarząd powierzony”. W wystąpieniu do Ministra Infrastruktury z dnia 22 marca 2011 r. Rzecznik wskazywała na konieczność jednoznacznego uregulowania przez ustawodawcę zakresu zarządu, jaki został powierzony spółdzielni mieszkaniowej. W ocenie Rzecznika przewidziane w ustawie o spółdzielniach mieszkaniowych rozwiązanie odnoszące się do zarządu nieruchomością wspólną stanowiącą współwłasność spółdzielni jest bardzo lakoniczne i enigmatyczne. Wykładnia przepisów nie pozwala na ustalenie zakresu zarządu, jaki ustawodawca powierzył spółdzielni mieszkaniowej. Co do zasady można uznać, że spółdzielnia mieszkaniowa samodzielnie dokonuje czynności zwykłego zarządu nieruchomością wspólną.

Natomiast istnieją poważne wątpliwości co do tego, czy zarząd powierzony sprawowany przez spółdzielnię uprawnia ją do samodzielnego dokonywania czynności przekraczających zwykły zarząd, w tym w szczególności do dysponowania nieruchomością na cele budowlane. W ocenie Rzecznika opisany problem wymaga pilnego rozwiązania, bowiem w konsekwencji może doprowadzić do paraliżu decyzyjnego w istotnych sprawach, a w szczególności do zablokowania prowadzenia przez spółdzielnie mieszkaniowe prac remontowych i modernizacyjnych w zarządzanych przez nie nieruchomościach wspólnych. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie przedstawionego problemu, jak również o rozważenie celowości podjęcia pilnych działań legislacyjnych w celu jego wyeliminowania poprzez jednoznaczne uregulowanie w przepisach ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych zakresu zarządu sprawowanego przez spółdzielnię mieszkaniową.

37. Ministra Zdrowia, Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia (V.511.161.2014) z dnia 19 listopada 2014 r. – w sprawie charakteru prawnego odmowy potwierdzenia skierowania na leczenie uzdrowiskowe.

Rzecznik Praw Obywatelskich powzięła wątpliwość co do konstytucyjności nowelizacji z dnia 22 lipca 2014 r. ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz niektórych innych ustaw w zakresie, w jakim do potwierdzenia oraz odmowy potwierdzania skierowania na leczenie uzdrowiskowe wyłącza stosowanie przepisów ustawy Kodeks postępowania administracyjnego. W uchwale z dnia 16 grudnia 2013 r. Naczelny Sąd Administracyjny, dokonując oceny prawnego charakteru odmowy potwierdzenia skierowania na leczenie uzdrowiskowe z powodu braku aprobaty celowości stwierdził natomiast, że prawodawca przyjął formę decyzji administracyjnej. W ocenie Rzecznika wyłączenie stosowania przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego do odmowy potwierdzenia skierowania z powodu braku celowości leczenia nie oznacza, że w sprawie tej nie będzie wydawany indywidualny akt administracyjny. Wyłączenie stosowania przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego w przypadku wydawania decyzji o odmowie potwierdzenia skierowania z powodu braku celowości leczenia stawia ustawodawcę przed koniecznością odrębnego uregulowania tej procedury w sposób odpowiadający konstytucyjnym standardom demokratycznego państwa prawnego. Procedura taka powinna spełniać prawne wymagania sprawiedliwości i rzetelności. Sprawiedliwa procedura odmowy potwierdzania skierowań stanowi gwarancję realizacji wynikającego z Konstytucji i ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych prawa jednostki do ochrony zdrowia, którego treścią jest możliwość korzystania z systemu ochrony zdrowia, funkcjonalnie ukierunkowanego na zwalczanie i zapobieganie chorobom, urazom i niepełnosprawności. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Minister Zdrowia (18.12.2014 r.) wyjaśnił, że doprecyzowanie, z którego wynika wyłączenie stosowania Kodeksu postępowania administracyjnego do procedury potwierdzania lub odmowy potwierdzania skierowania, zostało dodane na etapie prac parlamentarnych nad projektem nowelizacji ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Wyłączenie stosowania przepisów k.p.a. wynika z tego, iż nie jest celowym stosowanie instrumentarium procesowego przewidzianego w tych przepisach, w sytuacji gdy przepisy odrębne w sposób jednoznaczny i precyzyjny określają sposób postępowania w tej sprawie. Wyłączenie stosowania k.p.a. uzasadnione jest również rodzajem rozstrzygnięcia, jakim jest potwierdzenie lub odmowa potwierdzenia takiego skierowania przez NFZ. Odmowa potwierdzenia skierowania nie następuje z przyczyn abstrakcyjnych, nie opiera się na tzw. uznaniu administracyjnym, lecz na kryteriach medycznych, które stosuje lekarz specjalista. Minister Zdrowia podzielił ocenę Rzecznika Praw Obywatelskich, iż wyłączenie stosowania przepisów k.p.a. do odmowy potwierdzenia skierowania z powodu braku celowości leczenia nie oznacza, że w sprawie nie będzie wydawany indywidualny akt administracyjny. Jednocześnie zauważył, że potwierdzenie skierowania na leczenie uzdrowiskowe jest czynnością, o której mowa w ustawie Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, a zatem podlega kontroli sądowno-administracyjnej, przy czym odmowa potwierdzenia skierowania taką czynnością nie jest.

38. Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (VII.7033.19.2014) z dnia 20 listopada 2014 r. – w sprawie systemu stypendiów socjalnych wynikającego z przepisów ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym.

Na tle skargi skierowanej do Rzecznika Praw Obywatelskich ujawnił się problem prawidłowości regulacji prawnych zawartych w znowelizowanej ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym dotyczących systemu stypendiów socjalnych. W ocenie Rzecznika obecne regulacje prawne w znaczny sposób ograniczają pomoc socjalną najbardziej potrzebującym doktorantom. W obowiązującym stanie prawnym stypendia doktoranckie przyznawane przez uczelnie wliczane są do dochodu doktoranta. Wliczanie do dochodów stypendium przyznawanego przez uczelnie ze środków krajowych, podczas gdy stypendium otrzymane w ramach funduszy strukturalnych Unii Europejskiej wliczane nie jest, zdaniem Rzecznika jest nie tylko niezrozumiałe, lecz może budzić wątpliwości co do równego traktowania doktorantów, w zależności od tego, z jakiego źródła finansowane są ich stypendia. Nie można nakładać na obywateli ustawą przepisu, który w praktyce zmusza do wyboru, z której formy stypendium należy zrezygnować. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o rozważenie przedstawionych uwag, a w razie ich podzielenia, o podjęcie działań w celu zmiany stanu prawnego.

Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego (29.12.2014 r.) wyjaśniła, że znowelizowane przepisy ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym nie naruszają konstytucyjnej zasady równości podmiotów wobec prawa, a ich ostateczny kształt wynika z uwzględnienia uwag środowiska akademickiego, w tym organu

przedstawicielskiego samorządów doktorantów. Wliczanie stypendium doktoranckiego do dochodu uprawniającego do stypendium socjalnego nie jest rozwiązaniem nowym, bowiem zasada ta obowiązywała wcześniej do dnia 30 września 2011 r. Powyższe uregulowanie jest spójne z zasadami obowiązującymi w systemie świadczeń rodzinnych, zgodnie z którymi stypendium doktoranckie wlicza się do dochodu przy przyznawaniu tych świadczeń. Przepisy ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym nie ograniczają osobom będącym w trudnej sytuacji materialnej dostępu do świadczeń rodzinnych. Świadczenia te, a także świadczenia przyznane w ramach systemu pomocy społecznej, nie wliczają się do dochodu uprawniającego studenta lub doktoranta do ubiegania się w uczelni o stypendium socjalne. Należy zauważyć, że gdyby stypendium doktoranckie nie było wliczane do dochodu, prawie każdy doktorant otrzymujący je byłby uprawniony do stypendium socjalnego, mimo że posiada źródło utrzymania, co prowadziłoby do nierównego traktowania doktorantów utrzymujących się z innych źródeł (np. wynagrodzenia za pracę).

Wyłączenie z dochodu uprawniającego do ubiegania się o stypendium socjalne stypendiów przyznawanych w ramach funduszy strukturalnych Unii Europejskiej, bezzwrotnej pomocy udzielanej przez państwa członkowskie EFTA oraz umów lub programów międzynarodowych, uzasadnione jest odmiennym celem wsparcia udzielanego w ramach środków zagranicznych. Co do zasady świadczenia te mają charakter motywacyjny. Stypendium doktoranckie natomiast, ze względu na gwarantowaną w przepisach wysokość oraz comiesięczne wypłacanie, jest źródłem dochodu podobnym do wynagrodzenia za pracę.

39. Ministra Sportu i Turystyki (VII.715.13.2014) z dnia 20 listopada 2014 r. – w sprawie regulaminów imprez masowych.

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają liczne skargi obywateli dotyczące zgodności regulaminów imprez masowych (meczów piłki nożnej) z przepisami ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych. Na podstawie analizy treści skarg oraz regulaminów imprez masowych Rzecznik Praw Obywatelskich powzięła informację, z której wynika, że na kanwie jednakowo brzmiącego przepisu w analizowanych regulaminach zabrania się wnoszenia i posiadania na imprezie masowej wszelkich pojemników z napojami, w tym z napojami bezalkoholowymi oraz produktów spożywczych. Postanowienie regulaminów zabraniające wnoszenia na teren imprezy masowej wszelkich pojemników na płyny lub produkty, w tym produkty spożywcze, wydaje się nie mieścić w ramach dyspozycji przepisu ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych, określającego przedmioty objęte zakazem wnoszenia na imprezę masową. W ocenie Rzecznika omawiane postanowienia regulaminów mogą być zbyt szerokie, a co za tym idzie, mogą naruszać powszechnie obowiązujące prawo. Rzecznikowi znane są problemy, z jakimi borykają się organizatorzy imprez masowych, próbując zapobiegać aktom chuligaństwa i przemocy. Niemniej jednak podczas organizowania tego typu imprez należy pamiętać o przestrzeganiu przepisów powszechnie obowiązującego prawa. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Minister Sportu i Turystyki (23.12.2014 r.) przekazał do wiadomości Rzecznika Praw Obywatelskich pismo skierowane do Prezesów klubów sportowych w sprawie problemu poruszonego w wystąpieniu Rzecznika. Po przeanalizowaniu uwag zawartych w wystąpieniu, a także wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 maja 2014 r. sygn. akt K 17/13, należy stwierdzić, że regulaminy imprez masowych opracowane przez organizatorów meczów piłki nożnej zawierają niekiedy przepisy opierające się na pojęciach nieostrych i niedookreślonych. Do takich pojęć należy zaliczyć w szczególności przepisy sformułowane na podstawie postanowienia ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych, zabraniającego wnoszenia na imprezę masową i posiadania przez osoby w niej uczestniczące „broni lub innych niebezpiecznych przedmiotów”. Określenie „inne niebezpieczne przedmioty” jest interpretowane zbyt szeroko, co powoduje, że zakazem wnoszenia na teren imprezy masowej zostały objęte np. napoje bezalkoholowe w pojemnikach kartonowych lub plastikowych oraz produkty spożywcze, w tym pożywienie dla dzieci. Tak sformułowane zapisy regulaminów naruszają przepisy powszechnie obowiązującego prawa. Minister Sportu i Turystyki zwraca się z prośbą o wnikliwą analizę przez Prezesów klubów sportowych regulaminów imprezy masowej pod kątem zgodności zawartych w nim zapisów z przepisami ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych i powszechnie obowiązującego prawa oraz o wykreślenie zapisów stojących z nimi w sprzeczności.

40. Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych (III.7064.364.2014) z dnia 21 listopada 2014 r. – w sprawie rozwiązań prawnych dotyczących osób niepełnosprawnych.

Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymuje liczne pisma o interwencję w sprawie nierównego traktowania osób niepełnosprawnych. Zainteresowani kwestionują aktualne rozwiązania prawne dotyczące niewystarczającej, wobec potrzeb osób z niepełnosprawnością, wysokości świadczeń w postaci zasiłku pielęgnacyjnego oraz renty socjalnej, zróżnicowania wysokości dodatku pielęgnacyjnego oraz zasiłku pielęgnacyjnego, a także braku regulacji umożliwiających pobieranie przez rencistę socjalnego dodatku pielęgnacyjnego. W ocenie skarżących brak jest uzasadnienia dla różnicowania pomocy kierowanej do niepełnosprawnych, a osoba, która przed wejściem na rynek pracy stała się niezdolna do pracy wskutek niesprawności organizmu, powinna otrzymać od państwa pomoc na poziomie przynajmniej takim, jak osoba, której niepełnosprawność powstała po uzyskaniu pełnoletności. Rozstrzygające znaczenie ma fakt, że przesłanką nabycia prawa do renty socjalnej jest całkowita niezdolność do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, czyli okoliczność, którą można uznać za funkcjonalny odpowiednik niezdolności do pracy ze względu na chorobę lub inwalidztwo uprawniający do renty z tego tytułu. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska wobec postulatów osób niepełnosprawnych.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej (11.12.2014 r.) poinformowała, że zasiłek pielęgnacyjny i dodatek pielęgnacyjny nie są tożsamymi świadczeniami. Inne są kryteria przyznawania, inne organy orzecznicze i inny krąg

osób uprawnionych, wreszcie inne podstawy prawne i odpowiednio inne mechanizmy waloryzacji tych świadczeń. Osoba spełniająca warunki do dodatku pielęgnacyjnego i jednocześnie zasiłku pielęgnacyjnego wybiera świadczenie korzystniejsze, czyli dodatek pielęgnacyjny, który jest wypłacany w wyższej kwocie niż zasiłek pielęgnacyjny. Nie istnieje możliwość pobierania obu tych świadczeń.

Wysokość świadczeń rodzinnych, w tym wysokość zasiłku pielęgnacyjnego, może ulec podwyższeniu w ramach przeprowadzanej co trzy lata weryfikacji kwot świadczeń rodzinnych oraz kryteriów dochodowych uprawniających do tych świadczeń. Przepisy dotyczące weryfikacji kwot świadczeń rodzinnych nie oznaczają obowiązkowej zmiany ich wysokości, a decyzja ta w odniesieniu do innych niż zasiłek rodzinny świadczeń ma charakter fakultatywny. Zmiany wysokości zasiłku pielęgnacyjnego uzależnione są od sytuacji budżetu państwa. Renta socjalna ma charakter świadczenia zabezpieczającego, a jej celem jest kompensowanie braku możliwości nabycia uprawnień do świadczeń z systemu ubezpieczenia społecznego ze względu na to, że całkowita niezdolność do pracy powstała przed wejściem na rynek pracy. W ocenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej zróżnicowanie wysokości renty z FUS oraz renty socjalnej jest uzasadnione i nie można mówić o dyskryminacji osób niepełnosprawnych pobierających rentę socjalną, czy też o braku uzasadnienia dla zróżnicowania tej pomocy. Aktualnie Ministerstwo nie planuje podjęcia działań legislacyjnych mających na celu nowelizację przepisów w zakresie ustalenia wysokości renty socjalnej na poziomie 100% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy określonej w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

41. Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, do wiadomości Ministra Sprawiedliwości (VII.7034.1.2014) z dnia 24 listopada 2014 r. – w sprawie braku możliwości otrzymania płatnego urlopu naukowego przez pracowników naukowych pracujących w instytutach badawczych.

Rzecznik sygnalizuje problem poruszony w sprawie indywidualnej, dotyczący braku możliwości otrzymania płatnego urlopu naukowego przez pracowników naukowych pracujących w instytutach badawczych. Takiego rozwiązania nie przewiduje ustawa o instytutach badawczych. Ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym stanowi natomiast, że nauczyciel akademicki przygotowujący rozprawę doktorską może otrzymać płatny urlop naukowy w wymiarze nieprzekraczającym trzech miesięcy. Przepisu tego nie stosuje się jednak do pracowników instytutów badawczych. Ustawa o instytutach badawczych odsyła w sprawach dotyczących stosunku pracy pracowników instytutu, w zakresie w niej nieuregulowanym, do przepisów Kodeksu pracy. Zgodnie z postanowieniami Kodeksu pracy pracownikowi przysługuje prawo do urlopu szkoleniowego w wymiarze 21 dni w ostatnim roku studiów na przygotowanie pracy dyplomowej oraz przygotowanie się i przystąpienie do egzaminu dyplomowego. Przyjmuje się, że przepis ten ma zastosowanie także do słuchaczy studiów doktoranckich, w kwestii przygotowania doktoratu. Niestety, nie będzie miał zastosowania do asystentów instytutów badawczych, którzy nie są

sluchaczami takich studiów. Niektóre instytuty naukowe przewidują możliwość przyznania nagród pieniężnych pracownikom, którzy uzyskali stopień doktora. Traktowane jest to jako swoista rekompensata braku możliwości uzyskania płatnego urlopu na przygotowanie doktoratu. Wydaje się jednak, że takie rozwiązanie, stosowane przez niektórych pracodawców, nie może zastąpić ustawowego uregulowania tej kwestii. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

42. Ministra Administracji i Cyfryzacji (IV.511.294.2014) z dnia 24 listopada 2014 r. – w sprawie długich terminów oczekiwania na rozpatrzenie odwołania przez Krajową Komisję Uwłaszczeniową.

W pismach nadsyłanych do Rzecznika Praw Obywatelskich wnioskodawcy skarżą się na długie terminy oczekiwania na rozpatrzenie przez Krajową Komisję Uwłaszczeniową odwołań od decyzji wojewodów w przedmiocie komunalizacji mienia. W jednym z pism wnioskodawcy podnosili, że trwające od wielu lat postępowania w sprawie uregulowania stanu prawnego nieruchomości, na terenie których położone są użytkowane przez nich lokale mieszkalne, uniemożliwiają im wykup tych lokali. Organem sprawującym nadzór nad Krajową Komisją Uwłaszczeniową jest Minister Administracji i Cyfryzacji. Rzecznik Praw Obywatelskich kilkakrotnie występowała do Ministra Administracji i Cyfryzacji w sprawie znacznego przekraczania przez Komisję obowiązujących terminów załatwiania spraw. W otrzymanych wyjaśnieniach zwracano uwagę na niepełny stan osobowy Komisji. Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji prowadziło prace legislacyjne zmierzające do zmiany rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów w sprawie powołania i trybu działania Krajowej Komisji Uwłaszczeniowej. Zapowiadane zmiany przepisów miały na celu zlikwidowanie zaległości w rozpatrywaniu odwołań od decyzji komunalizacyjnych wojewodów przez Krajową Komisję Uwłaszczeniową, a także zapewnienie prawidłowego działania Komisji. Do chwili obecnej zmiany te nie zostały jednak wprowadzone. Niepokój Rzecznika budzi fakt, iż pomimo znaczącego upływu czasu od momentu pojawienia się problemu w funkcjonowaniu Komisji, nie zostały podjęte stosowne działania mające na celu zapewnienie prawidłowej działalności Komisji. Długi okres oczekiwania na rozstrzygnięcie Krajowej Komisji Uwłaszczeniowej w wielu przypadkach ma bezpośredni wpływ na sytuację obywateli i utrudnia im bądź też uniemożliwia skorzystanie z konkretnych uprawnień, które niekiedy mają charakter czasowy. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się o podjęcie działań zmierzających do zapewnienia prawidłowego działania Komisji.

43. Ministra Pracy i Polityki Społecznej (V.511.649.2014) z dnia 25 listopada 2014 r. – w sprawie podmiotów zobowiązanych do zapewnienia osobie niepełnosprawnej pomocy w komunikowaniu się.

Wątpliwości Rzecznika budzi zakres podmiotowy ustawy o języku migowym i innych środkach komunikowania się. Ustawa ta miała być systemową regulacją

mającą na celu poprawę warunków komunikacji osób głuchoniemych i słabosłyszących z otoczeniem. Jednak katalog podmiotów, do których jest skierowana i które mają obowiązek zapewnić osobie niepełnosprawnej możliwość korzystania z pomocy tłumacza polskiego języka migowego czy systemu językowo-migowego, jest ograniczony. Poza zakresem ustawy znalazły się wojewódzkie ośrodki ruchu drogowego, a więc podmioty wykonujące zadania publiczne w postaci organizowania państwowych egzaminów na prawo jazdy. Ośrodki te nie mają obowiązku zapewnienia niepełnosprawnej osobie egzaminowanej tłumacza polskiego języka migowego czy systemu językowo-migowego. W ocenie Rzecznika tej luki prawnej nie wypełnia możliwość ubiegania się przez osobę niepełnosprawną o dofinansowanie usługi tłumacza języka migowego. Rozważenia wymaga kwestia, czy katalog podmiotów zobowiązanych nie mógłby być skonstruowany w oparciu np. o przesłankę wykonywania zadań publicznych przez określony podmiot. Kryterium to jest szerokie, ale w sposób jednoznaczny pozwoliłoby określić podmioty zobowiązane do zapewnienia osobie niepełnosprawnej pomocy w komunikowaniu się, np. przez udostępnienie usługi tłumacza języka migowego lub tłumacza przewodnika. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o wskazanie, czy rozważane jest podjęcie prac legislacyjnych w celu zmiany przepisów ustawy o języku migowym i innych środkach komunikowania się i rozszerzenie jej zakresu podmiotowego o wojewódzkie ośrodki ruchu drogowego.

44. Prezesa Rady Ministrów (IV.7211.578.2014) z dnia 26 listopada 2014 r. – w sprawie zaspokajania potrzeb mieszkaniowych osób o niskich dochodach.

Od wielu lat przedmiotem zainteresowania i działań kolejnych Rzeczników Praw Obywatelskich pozostaje problematyka zaspokajania potrzeb mieszkaniowych obywateli, zwłaszcza osób o niskich dochodach, zmuszonych do korzystania z pomocy gminy w najmie lokalu. Gminy mają bardzo ograniczone możliwości realizacji ustawowego obowiązku zaspokajania potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej ze względu na brak wolnych lokali komunalnych oraz brak środków finansowych na budowę nowych mieszkań. Ze względu na brak odpowiedniej liczby mieszkań oraz brak środków finansowych na budowę czy też pozyskanie nowych lokali gminy nie są w stanie we własnym zakresie doprowadzić do poprawy sytuacji w tym zakresie. W konsekwencji tworzone są długie listy osób oczekujących na najem lokalu mieszkalnego. W ocenie Rzecznika zła sytuacja mieszkaniowa budownictwa komunalnego może ulec poprawie jedynie poprzez finansowe wsparcie gmin ze strony budżetu państwa, dokonanie zmian w ustawie o ochronie praw lokatorów oraz zwiększenie zaangażowania organów gmin w prowadzenie racjonalnej polityki mieszkaniowej. Zdaniem Rzecznika sprawy związane z rozwojem budownictwa mieszkaniowego i zaspokajaniem potrzeb mieszkaniowych osób o niskich dochodach nie są przedmiotem należytej uwagi ze strony kolejnych ekip rządowych. Nadal brak jednolitej, długofalowej polityki mieszkaniowej państwa, która nawet przy ograniczonych środkach finansowych, przy konsekwentnej realizacji programów nakierowanych na konkretne cele, mogłaby przynieść wymierną poprawę sytuacji.

Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o zajęcie stanowiska w poruszonych kwestiach oraz rozważenie możliwości podjęcia prac nad nowelizacją ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego.

Minister Infrastruktury i Rozwoju (23.12.2014 r.) podzielając opinię o potrzebie zreformowania obowiązujących rozwiązań regulujących system najmu lokali w publicznym zasobie mieszkaniowym poinformowała, że w Ministerstwie Infrastruktury i Rozwoju trwają prace nad projektem założeń projektu ustawy o zmianie ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego oraz o zmianie niektórych innych ustaw. Jednocześnie Ministerstwo podjęło działania mające na celu wprowadzenie takich zmian legislacyjnych, które będą stanowiły podstawę dla uruchomienia mechanizmów osłonowych pozwalających zminimalizować część ewentualnych negatywnych skutków społecznych towarzyszących wprowadzeniu zmian regulacyjnych dotyczących najmu. Najważniejsze prace prowadzone w tym zakresie dotyczą planowanego uruchomienia w 2015 r. nowego instrumentu finansowania społecznego budownictwa czynszowego. Mieszkania czynszowe objęte wsparciem będą kierowane do osób i rodzin, które uzyskują zbyt wysokie dochody, aby móc ubiegać się o lokal komunalny, a jednocześnie zbyt niskie, aby uzyskać możliwość zaciągnięcia kredytu na zakup mieszkania na własność. W dniu 5 listopada 2014 r. Zespół do Spraw Programowania Prac Rządu pozytywnie rozpatrzył wniosek Ministra Infrastruktury i Rozwoju, podejmując decyzję o umieszczeniu w planie prac Rady Ministrów nowej inicjatywy legislacyjnej zakładającej zmianę przepisów ustawy o niektórych formach popierania budownictwa mieszkaniowego. Projekt ustawy nowelizującej został skierowany w dniu 8 grudnia 2014 r. do konsultacji społecznych i uzgodnień międzyresortowych. Można więc stwierdzić, że instrumenty polityki mieszkaniowej mające na celu wspieranie gospodarstw domowych w zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych mają w ocenie Ministra Infrastruktury i Rozwoju co do zasady charakter systemowy, a nie doraźny.

45. Ministra Sprawiedliwości (II.517.331.2014) z dnia 26 listopada 2014 r. – w sprawie możliwości gromadzenia przez osoby pozbawione wolności środków pieniężnych na rachunku bankowym, przeznaczonych na utrzymanie po zwolnieniu z zakładu karnego.

W wystąpieniu Rzecznik Praw Obywatelskich powraca do problemu niejednolitej praktyki w stosowaniu przepisu kodeksu karnego wykonawczego, który dotyczy gromadzenia na wybranym rachunku bankowym lub książeczce oszczędnościowej środków pieniężnych, przekazywanych skazanemu w chwili zwolnienia z zakładu karnego, przeznaczonych na przejazd do miejsca zamieszkania i na utrzymanie. Do Rzecznika wpływają liczne wnioski osób pozbawionych wolności, w których podnoszą, że w niektórych jednostkach penitencjarnych istnieje możliwość przekazania środków, o których mowa, na dowolnie wybrany rachunek bankowy, zaś w innych jednostkach penitencjarnych tylko na taki rachunek, którego skazany jest właścicielem lub współwłaścicielem. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o zajęcie

stanowiska w przedstawionej sprawie i rozważenie, z uwagi na rozbieżności interpretacyjne, możliwości podjęcia działań mających na celu przyjęcie, do czasu znowelizowania omawianego przepisu, jednolitej praktyki w jego stosowaniu przez organy postępowania wykonawczego.

46. Ministra Administracji i Cyfryzacji (V.7220.32.2014) z dnia 26 listopada 2014 r. – w sprawie obowiązku opłacania abonamentu za odbiornik radiowy i telewizyjny.

Odnosząc się do otrzymanych wyjaśnień w sprawie wcześniejszego wystąpienia dotyczącego problemów związanych z nieograniczonym w czasie obowiązkiem przedstawiania przez obywateli dokumentacji potwierdzającej wyrejestrowanie odbiornika radiowo-telewizyjnego oraz wypełnianiem przez Poczta Polska S.A. obowiązków wynikających z rozporządzenia Ministra Transportu w sprawie warunków i trybu rejestracji odbiorników radiofonicznych i telewizyjnych, Rzecznik Praw Obywatelskich stwierdziła, że nadesłana odpowiedź nie odnosi się do istoty problemu. Przede wszystkim brakuje w niej wyjaśnienia kwestii zachwiania równowagi pomiędzy nakładaniem obowiązków na obywateli oraz na Poczta Polska, która obciąża obywateli negatywnymi konsekwencjami związanymi z koniecznością nieustającego przechowywania dowodu wyrejestrowywania odbiornika, a sama nie jest w stanie przedstawić dowodu doręczenia zawiadomienia o nadaniu indywidualnego rachunku identyfikacyjnego. Kwestia wymagająca ustalenia dotyczy właściwych przepisów postępowania mających zastosowanie do czynności podejmowanych przez Poczta Polska polegających na powiadomieniu użytkowników o nadaniu indywidualnego rachunku identyfikacyjnego, a także na rejestracji odbiorników, zmianie danych dotyczących obowiązku uiszczania abonamentu, jak również na wyrejestrowaniu odbiorników, w kontekście tego, iż opłata abonamentowa ma postać daniny publicznej, a Poczta Polska w pismach do obywateli dotyczących przedstawienia dokumentacji potwierdzającej wyrejestrowanie odbiornika powołuje się na przepis Kodeksu cywilnego, zgodnie z którym ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z tego faktu wywodzi skutki prawne.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Administracji i Cyfryzacji (16.12.2014 r.) wyjaśnił, że przesłanie przez Poczta Polska zawiadomienia o nadaniu indywidualnego numeru identyfikacyjnego użytkownikowi odbiorników RTV miało charakter jedynie informacyjny i nie miało wpływu na zakres obowiązku uiszczania opłat abonamentowych. Taki obowiązek ustawał dopiero z momentem wyrejestrowania odbiornika radiofonicznego/telewizyjnego, bądź też w przypadku uzyskania statusu osoby zwolnionej z obowiązku uiszczania opłat abonamentowych. W przypadku braku otrzymania zawiadomienia abonent powinien zgłosić ten fakt w urzędzie pocztowym, w celu uzyskania numeru, na który dokonywane będą płatności z tytułu abonamentu. Brak zawiadomienia nie upoważniał do zaprzestania uiszczania opłat abonamentowych. Minister Administracji i Cyfryzacji dostrzega problem związany z brakiem udokumentowania (potwierdzenia) faktu wyrejestrowania odbiornika RTV lub potwierdzenia uzyskania statusu abonenta zwolnionego z obowiązku uiszczania

opłaty abonamentowej. Nie zmienia to jednak oceny, że abonent dbając o swoje interesy powinien przechowywać dowód wyrejestrowania odbiornika RTV lub potwierdzenia uzyskania statusu abonenta zwolnionego z obowiązku uiszczania opłaty abonamentowej przynajmniej przez okres 5 lat. Jednocześnie należy zwrócić uwagę na praktykę stosowaną przez Poczta Polska S.A. polegającą na wielokrotnym informowaniu abonenta o powstałych zaległościach z tytułu opłat abonamentowych.

47. Ministra Sprawiedliwości (II.518.41.2014) z dnia 26 listopada 2014 r. – w sprawie postulatów dotyczących kompensaty dla ofiar przestępstw, mediacji, nieodpłatnej pomocy prawnej dla najuboższych oraz pomocy prawnej z urzędu dla osoby zatrzymanej.

Rzecznik Praw Obywatelskich wielokrotnie wskazywała na pilną potrzebę nowelizacji ustawy o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych przestępstw, bowiem obecne unormowania nie zapewniają realnej pomocy ofiarom przestępstw. Rezultatem działań Rzecznika są podjęte w Senacie prace legislacyjne nad projektem zmiany ustawy o państwowej kompensacie. Rzecznik prosi o wsparcie swoich postulatów tak aby ostateczne unormowania ustawy zapewniały realną pomoc ofiarom przestępstw. Rzecznik ponownie zwraca uwagę na potrzebę umożliwienia skierowania sprawy do mediacji przed wydaniem postanowienia o przedstawieniu zarzutów, zainicjowania prac legislacyjnych nad ustawą o zawodzie mediatora, wprowadzenia mediacji na etapie wykonywania kary pozbawienia wolności, jak również obowiązku szkoleń dla mediatorów oraz ich okresowej oceny. Rzecznik sygnalizowała także kwestię braku przepisów regulujących możliwość zwolnienia z kosztów mediacji strony postępowania cywilnego, które znajdują się w trudnej sytuacji materialnej. Na uwagę zasługuje także nierozwiązany dotychczas problem nieodpłatnej pomocy prawnej dla ubogich. W tej materii nie podjęto dotychczas żadnych realnych działań legislacyjnych, mimo wystąpień Rzecznika. Kolejnym problemem jest brak dostępu do pomocy prawnej z urzędu osoby zatrzymanej. Obecnie osoba podejrzana nie ma możliwości złożenia skutecznego wniosku o wyznaczenie adwokata z urzędu w sytuacji, w której nie stać jej na poniesienie kosztów związanych z prawem do obrony. Wydaje się, że regulacja ta przeczy zasadzie sprawiedliwego postępowania przeciwko osobie pozbawionej wolności. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o rozważenie podjęcia działań w omawianych sprawach.

48. Ministra Zdrowia (V.7108.206.2014) z dnia 27 listopada 2014 r. – w sprawie kontroli przeprowadzanych na podstawie przepisów ustawy Prawo farmaceutyczne.

W związku z napływającymi skargami Rzecznik Praw Obywatelskich sygnalizuje, że w wyniku nowelizacji ustawy Prawo farmaceutyczne, organ zezwalający jest uprawniony do przeprowadzenia niezapowiedzianej inspekcji lub kontroli działalności gospodarczej, na którą zostało wydane zezwolenie, jeżeli stwierdzi, że istnieje podejrzenie nieprzestrzegania wymogów określonych w ustawie. Oznacza to, że do porządku prawnego wprowadzono regulację wyłączającą obowiązek zawiadomienia

przedsiębiorcy o zamiarze wszczęcia kontroli, określony w ustawie o swobodzie działalności gospodarczej. Zdaniem Rzecznika przesłanka „podejrzenia nieprzestrzegania wymogów określonych w ustawie” została sformułowana w sposób dość nieprecyzyjny. Istnieje więc obawa, że w praktyce organy kontroli będą w sposób zbyt swobodny powoływać się na tę przesłankę jako uzasadnienie dla odstąpienia od zawiadomienia o zamiarze wszczęcia kontroli. Kolejną kwestią, którą sygnalizuje Rzecznik jest brak spójnej i przejrzystej regulacji w zakresie określenia wyjątków przewidujących możliwość wszczęcia kontroli bez zawiadomienia na gruncie ustawy o swobodzie działalności gospodarczej. W ocenie Rzecznika należy wyjaśnić, z jakich przyczyn ustawodawca przy wprowadzaniu do porządku prawnego przepisu umożliwiającego przeprowadzenie niezapowiedzianej inspekcji lub kontroli działalności gospodarczej, na którą zostało wydane zezwolenie, nie uwzględnił uregulowania omawianego wyjątku w ustawie o swobodzie działalności gospodarczej. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Minister Zdrowia (22.12.2014 r.) poinformował, że omawiane w wystąpieniu Rzecznika rozwiązanie prawne zostało wprowadzone do ustawy Prawo farmaceutyczne w celu transponowania do polskiego porządku prawnego prawa unijnego. Organy Państwowej Inspekcji Farmaceutycznej nie dysponują pełną dowolnością w korzystaniu z trybu niezapowiedzianych kontroli. Do przeprowadzenia takiej kontroli konieczne jest bowiem stwierdzenie istnienia podejrzenia nieprzestrzegania przez przedsiębiorcę wymogów prowadzenia działalności danego typu określonych w ustawie Prawo farmaceutyczne. Ponadto działania organów Inspekcji Farmaceutycznej, w tym ocena zasadności przeprowadzenia niezapowiedzianej kontroli czy inspekcji, podlegają kontroli sądów administracyjnych. Ustawodawca, chcąc zapewnić organom Inspekcji możliwość sprawowania efektywnej kontroli nad procesem wytwarzania i dystrybucji produktów leczniczych, nie zdecydował się na ograniczenie przypadków, w których dopuszczalne jest przeprowadzenie niezapowiedzianych kontroli do katalogu wskazanego w ustawie o swobodzie działalności gospodarczej. Podstawą przeprowadzenia niezapowiedzianej kontroli przez organy Państwowej Inspekcji Farmaceutycznej jest przepis ustawy Prawo farmaceutyczne, który jako przepis szczególny wyłącza stosowanie norm o charakterze ogólnym. Nie jest możliwe doprecyzowanie przesłanek uzasadniających przeprowadzenie niezapowiedzianych kontroli przez organy Państwowej Inspekcji Farmaceutycznej, wskazanych w ustawie Prawo farmaceutyczne. W każdym bowiem przypadku, w którym organ stwierdzi, iż istnieje podejrzenie nieprzestrzegania wymogów określonych w ustawie, zasadne może być przeprowadzenie kontroli bez zawiadomienia. W ocenie Ministra Zdrowia obecny stan prawny, przewidujący możliwości przeprowadzania zarówno zapowiedzianych, jak i niezapowiedzianych kontroli, umożliwia organom Państwowej Inspekcji Farmaceutycznej należyte wykonywanie ich ustawowych zadań oraz zapewnia zabezpieczenie interesu społecznego, do którego ochrony Inspekcja została powołana. Możliwość przeprowadzenia niezapowiedzianej kontroli prawidłowości świadczenia usług

farmaceutycznych powinna być postrzegana jako przejaw realizacji konstytucyjnego prawa obywateli do ochrony zdrowia i życia.

49. Ministra Sprawiedliwości (II.517.5367.2014) z dnia 28 listopada 2014 r. – w sprawie braku zabezpieczeń łóżek piętrowych w jednostkach penitencjarnych.

Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymuje wnioski od osób pozbawionych wolności, które podnoszą problem braku zabezpieczeń górnych łóżek piętrowych, chroniących przed upadkiem. W wyniku dotychczasowej korespondencji Rzecznik uzyskał w 2010 r. zapewnienie, że kwestia ta zostanie uregulowana przy najbliższej nowelizacji rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych. Nowe rozporządzenie z dnia 28 stycznia 2014 r. nie uwzględniło postulatów Rzecznika. Zgodnie z uwagami do załącznika tego rozporządzenia dopuszcza się piętrowanie dwóch łóżek, z których górne powinno być zabezpieczone barierką oraz wyposażone w drabinkę, wyłącznie w celach mieszkalnych przeznaczonych dla osadzonych stwarzających poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu karnego lub aresztu śledczego. Regulacja ta natomiast nie dotyczy pozostałej części osadzonych przebywających w jednostkach penitencjarnych, którzy mogą korzystać z łóżek piętrowych bez zabezpieczeń. W ocenie Rzecznika rozwiązanie to narusza konstytucyjną zasadę równości i nie znajduje racjonalnego uzasadnienia. Wątpliwości budzi też umieszczanie piętrowych łóżek w oddziałach dla więźniów niebezpiecznych. Systematycznie zmniejsza się bowiem liczba osadzonych zakwalifikowanych do tej kategorii. Ponadto obowiązujące przepisy wyraźnie stanowią, że w celi mieszkalnej umieszcza się nie więcej niż trzech osadzonych niebezpiecznych, przy czym w praktyce osadzeni tej kategorii przebywają w celach pojedynczo. W toku prac legislacyjnych kolejne projekty rozporządzenia przewidywały wprowadzenie wymogu stosowania w łóżkach piętrowych zabezpieczeń przed upadkiem. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o rozważenie stosownej nowelizacji omawianego rozporządzenia.

Minister Sprawiedliwości (19.12.2014 r.) poinformował, że kwestia regulacji prawnej, która wprowadziłaby wymóg stosowania w łóżkach koszarowych, podlegających piętrowaniu zabezpieczeń przed upadkiem, była przedmiotem korespondencji z Rzecznikiem Praw Obywatelskich. Wynikiem tej korespondencji było m.in. objęcie w trakcie prac legislacyjnych nad projektem rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych, uregulowania odnoszącego się do łóżek w celach mieszkalnych zarówno dla osadzonego, jak i dla osadzonych skazanych stwarzających poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla zakładu lub bezpieczeństwa osadzonych w zakładach karnych typu zamkniętego w warunkach zapewniających wzmoczoną ochronę społeczeństwa i bezpieczeństwa zakładu. Na ostatnim etapie prac odstąpiono jednak od uregulowania odnoszącego się do wszystkich osadzonych, pozostawiając zabezpieczenie górnych łóżek wyłącznie dla osadzonych „niebezpiecznych”. Ministerstwo Sprawiedliwości wraz z Centralnym Zarządem Służby Więziennej podejmuje starania, aby pomimo nieuregulowania w

pełni kwestii poruszonej w rozporządzeniu, proces doposażenia łóżek w jednostkach penitencjarnych został rozwiązany jak najszybciej.

50. Ministra Sprawiedliwości (II.517.5181.2014) z dnia 28 listopada 2014 r. – w sprawie zapewnienia osobom pozbawionym wolności warunków do utrzymania należytej higieny osobistej.

Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymała wniosek od skazanego, który sygnalizuje, że niektóre regulacje zawarte w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych są dyskryminujące. Zgodnie z tabelą zamieszczoną w załączniku do rozporządzenia, niezatrudniony mężczyzna ma prawo otrzymać w ciągu miesiąca 100 gramów mydła, natomiast niezatrudniona kobieta 200 gramów. Zgodnie z przepisami rozporządzeń Ministra Sprawiedliwości w sprawie regulaminów organizacyjno-porządkowych wykonywania tymczasowego aresztowania i kary pozbawienia wolności zarówno osadzeni mężczyźni, jak i kobiety mają obowiązek utrzymywać należytą czystość osobistą. Wydaje się zatem, że powinni otrzymywać w takiej samej ilości potrzebne do tego środki higieny. Wprawdzie zgodnie z przepisami regulaminów organizacyjno-porządkowych osadzeni mężczyźni korzystają co najmniej raz w tygodniu z ciepłej kąpieli, a osadzone kobiety dwa razy w tygodniu, jednak nie może to stanowić uzasadnienia dla różnicowania ilości mydła wydawanego osadzonym. W ocenie Rzecznika powyższe różnicowanie narusza konstytucyjną zasadę równości. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się o rozważenie dokonania stosownej nowelizacji rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych.

51. Ministra Finansów (V.511.356.2014) z dnia 28 listopada 2014 r. – w sprawie korzystania z preferencyjnych zasad opodatkowania przez osoby samotnie wychowujące dziecko.

Na tle sprawy indywidualnej ujawnił się problem związany z ustaleniem, czy na gruncie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych może być uznana za osobę samotnie wychowującą dziecko osoba będąca w związku małżeńskim, jeżeli został wydany prawomocny wyrok stwierdzający, że jej mąż nie jest ojcem dziecka urodzonego w czasie trwania małżeństwa. Dyrektor Izby Skarbowej wydając w tej sprawie interpretację indywidualną w imieniu Ministra Finansów stwierdził, że nie można uznać wnioskodawczyni za osobę samotnie wychowującą dziecko. Zdaniem organu orzeczenie o zaprzeczeniu ojcostwa nie jest tożsame z wyrokiem o pozbawieniu praw rodzicielskich. W opinii Rzecznika z chwilą uprawomocnienia się wyroku o zaprzeczenie ojcostwa dochodzi do ustania władzy rodzicielskiej. W konsekwencji osoba pozostająca w związku małżeńskim, która faktycznie samotnie wychowuje dziecko i uzyskała prawomocny wyrok o zaprzeczeniu ojcostwa, może korzystać z możliwości preferencyjnego rozliczenia podatkowego, po spełnieniu warunków określonych w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych. W omawianej sprawie indywidualnej wyjaśnienia zawarte w piśmie Departamentu

Podatków Dochodowych Ministerstwa Finansów potwierdziły stanowisko Rzecznika. Jednocześnie zapewniono, że wydane w tym zakresie interpretacje indywidualne zostaną zweryfikowane przez Ministra Finansów. W związku z powyższym Rzecznik Praw Obywatelskich prosi Ministra Finansów o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Minister Finansów (24.12.2014 r.) potwierdził, że Ministerstwo Finansów zajęło stanowisko, że osoba pozostająca w związku małżeńskim, w sytuacji gdy został wydany prawomocny wyrok stwierdzający, że jej małżonek nie jest ojcem dziecka urodzonego w trakcie trwania małżeństwa, może skorzystać z preferencyjnego rozliczenia dochodów, jeżeli w roku podatkowym samotnie wychowuje to dziecko i jednocześnie spełnione zostały wszystkie pozostałe warunki uprawniające do zastosowania omawianego rozliczenia. W związku z powyższym dokonano analizy interpretacji indywidualnych zamieszczonych w bazie Systemu Informacji Podatkowej, a następnie wystąpiono do Dyrektorów Izb Skarbowych oraz Biur Krajowej Informacji Podatkowej o przesłanie pięciu akt interpretacji indywidualnych dotyczących podatku dochodowego od osób fizycznych w zakresie możliwości rozliczenia uzyskanych dochodów w sposób przewidziany dla osoby samotnie wychowującej dziecko w przypadku orzeczenia o zaprzeczeniu ojcostwa. Do Ministerstwa wpłynęły m.in. akta interpretacji, o której mowa w wystąpieniu Rzecznika Praw Obywatelskich, zmienionej przez Ministra Finansów. Pozostałe interpretacje indywidualne wydane w przedmiotowym zakresie zostaną zweryfikowane według kolejności wpływu.

52. Prezesa Rady Ministrów (III.7040.73.2014) z dnia 3 grudnia 2014 r. – w sprawie dostosowania przepisów prawa pracy do postanowień Europejskiej Karty Społecznej w zakresie wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych.

Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o podjęcie działań mających na celu dostosowanie przepisów prawa pracy do pełnej zgodności z przepisem Europejskiej Karty Społecznej mówiącym o prawie pracowników do zwiększonej stawki wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych, z zastrzeżeniem wyjątków w przypadkach szczególnych. Omawiany przepis nie określa wymaganego minimalnego zwiększenia stawki wynagrodzenia. Europejski Komitet Praw Społecznych uznał jednak, że rekompensatą za pracę w godzinach nadliczbowych, zamiast zwiększonego wynagrodzenia, może być czas wolny, ale jego wymiar powinien być wyższy od liczby przepracowanych godzin nadliczbowych. Ponadto Komitet uznał, że zgodne z postanowieniem Karty jest pozbawienie prawa do dodatków za pracę w godzinach nadliczbowych pracowników zajmujących stanowiska kierownicze oraz wysokich funkcjonariuszy publicznych. Rzecznik Praw Obywatelskich od kilku lat bezskutecznie sygnalizuje potrzebę zmian niektórych przepisów pragmatyk pracowniczych oraz Kodeksu pracy w celu doprowadzenia do zgodności ich brzmienia ze wspomnianym przepisem Europejskiej Karty Społecznej. W ocenie Rzecznika utrzymywanie regulacji prawnych pozostających w sprzeczności z przepisem Europejskiej Karty Społecznej może narazić Polskę na dalsze zaostrenie stanowiska Europejskiego Komitetu Praw Społecznych. Rzecznik Praw

Obywatelskich zwraca się o podjęcie intensywnych prac w celu dostosowania przepisów do zobowiązań wynikających z Europejskiej Karty Społecznej.

53. Ministra Spraw Wewnętrznych (III.7050.6.2014) z dnia 3 grudnia 2014 r. – w sprawie kontroli przeprowadzonej przez Biuro RPO w komendach i komisariatach Policji w celu zapoznania się z warunkami służby funkcjonariuszy Policji.

Rzecznik Praw Obywatelskich przedstawiła wnioski z kontroli w wybranych komendach i komisariatach Policji przeprowadzonej przez Biuro RPO w celu zapoznania się z warunkami służby funkcjonariuszy Policji w jednostkach średniego i niższego szczebla. Na przestrzeni ostatnich dwóch lat nastąpiła widoczna poprawa warunków pełnionej służby, zwłaszcza w obszarze modernizacji i budowy obiektów jednostek oraz ich wyposażenia m.in. w sprzęt komputerowy, papier czy paliwo. Należy odnotować również poprawę sytuacji w dostępie do środków łączności i internetu, a co za tym idzie, do baz aktów prawnych. Wśród zagadnień wymagających zwrócenia szczególnej uwagi, należy wskazać: potrzebę poprawy jakości i dystrybucji umundurowania, usprawnienie organizacji wymiany i sposobu serwisowania wyeksploatowanych pojazdów służbowych, zwiększenie liczby miejsc pozwalających na oddanie strzału kontrolnego, uzupełnienie wkładów do narkotestów. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska wobec sygnalizowanych problemów.

54. Ministra Finansów (V.511.158.2014) z dnia 3 grudnia 2014 r. – w sprawie wątpliwości co do formy dokumentu wymaganego do odbioru zwrotu nadpłaty podatku przez członka rodziny podatnika.

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpływa wiele skarg dotyczących trudności podatników, zwłaszcza osób starszych i niepełnosprawnych, z odbiorem zwrotu nadpłaty podatku. Niejednokrotnie osoby te nie posiadają rachunku bankowego ani nie decydują się na zwrot w formie przekazu pocztowego, ze względu na dodatkowe koszty. Wówczas udzielają pełnomocnictwa, zwykle członkowi rodziny, do odbioru zwrotu w kasie urzędu. Przepisy Ordynacji podatkowej nie regulują procedury udzielania pełnomocnictwa do odbioru zwrotu nadpłaty. W praktyce pojawiają się więc rozbieżne stanowiska co do formy, w jakiej podatnik powinien udzielić pełnomocnictwa do odbioru zwrotu nadpłaty. W ocenie niektórych organów pisma upoważniające do odbioru zwrotu nadpłaty wymagają poświadczenia własnoręczności podpisu. Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymała również odmienne stanowisko, wyrażone w piśmie Ministerstwa Finansów. W związku z powyższym Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o ocenę problemu i zajęcie stanowiska w sprawie, także pod kątem ewentualnych zmian legislacyjnych, uwzględniających szczególną sytuację podatników będących osobami starszymi i niepełnosprawnymi.

Odp. z 05.01.2015?

55. Ministra Zdrowia (V.7016.112.2014) z dnia 3 grudnia 2014 r. – w sprawie warunków pobytu oraz stanu przestrzegania praw pacjentów w Instytucie Psychiatrii i Neurologii w Warszawie.

Rzecznik Praw Obywatelskich od kilku lat wskazuje na problem warunków, w jakich hospitalizowani są pacjenci Instytutu Psychiatrii i Neurologii w Warszawie. Problem ten był wielokrotnie sygnalizowany także przez Rzecznika Praw Pacjenta. Mimo to w ostatnich latach nie podjęto żadnych kompleksowych działań, które w widoczny sposób wpłynęłyby na poprawę warunków bytowych w tej placówce. Przeprowadzenie generalnego remontu wymaga pozyskania przez Instytut środków finansowych, także z budżetu państwa. Zaspokojenie potrzeb Instytutu uzależnione jest od wysokości środków, jakie zostaną przeznaczone na cele związane z ochroną zdrowia w budżecie państwa czy też w programach operacyjnych przygotowywanych przez instytucje Unii Europejskiej. W oczekiwaniu na przyznanie takich środków zarówno władze Instytutu, jak i resort zdrowia, pozostają jednak bierne i tolerują istniejący stan rzeczy, w którym dochodzi do naruszania prawa pacjentów do poszanowania intymności i godności, wynikającego z ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta. Brak jakiegokolwiek programu naprawczego, a w szczególności brak środków na poprawę warunków leczenia w szpitalach psychiatrycznych jest szerszym problemem, związanym z trwałym niedofinansowaniem ochrony zdrowia psychicznego. Poprawy w tej dziedzinie przyniosło wdrożenie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego. Jednym z zadań, jakie Program nałożył na resort zdrowia, było opracowanie i realizacja programu zdrowotnego dotyczącego stymulowania restrukturyzacji i finansowania bazy stacjonarnego leczenia psychiatrycznego. Zadanie to miało służyć zapewnieniu osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej, a także innych form opieki, w tym pozaszpitalnej opieki środowiskowej. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o niezwłoczne podjęcie działań w celu zapewnienia pacjentom Instytutu Psychiatrii i Neurologii takich warunków leczenia, w których nie będzie naruszane ich prawo do poszanowania godności i intymności.

56. Ministra Infrastruktury i Rozwoju (V.561.6.2014) z dnia 9 grudnia 2014 r. – w sprawie odpowiedzialności zawodowej diagnostów samochodowych.

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich napływają skargi dotyczące nadmiernej restrykcyjności sankcji administracyjnych przewidzianych w stosunku do diagnostów samochodowych na podstawie przepisów ustawy Prawo o ruchu drogowym. Przepisy te przewidują, że starosta cofa diagnoście uprawnienie do wykonania badań technicznych, jeżeli w wyniku kontroli stwierdzono przeprowadzenie przez diagnostę badania technicznego niezgodnie z określonym zakresem i sposobem wykonania, a także w przypadku, gdy diagnosta wydał zaświadczenie lub dokonał wpisu do dowodu rejestracyjnego pojazdu niezgodnie ze stanem faktycznym lub przepisami. Ponowne uprawnienie nie może być wydane wcześniej niż po upływie 5 lat od dnia, w którym decyzja o cofnięciu stała się ostateczna. W ocenie Rzecznika omawiana regulacja zbyt

daleko ingeruje w swobodę wykonywania zawodu, nie spełniając jednocześnie konstytucyjnej zasady proporcjonalności. Nie przewiduje bowiem żadnej gradacji sankcji, której podlega diagnosta. Cofnięcie diagnoście uprawnień jest obligatoryjne i to niezależnie od stopnia przewinienia. Ponadto przepisy Prawa o ruchu drogowym nie przewidują stosowania instytucji przedawnienia co do czynu i momentu pociągnięcia diagnosty do odpowiedzialności. Tak ukształtowana sytuacja diagnosty jest wyjątkiem na tle pozostałych regulacji dotyczących odpowiedzialności zawodowej przedstawicieli innych zawodów. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się o rozważenie podjęcia działań zmierzających do zmiany obowiązujących przepisów regulujących odpowiedzialność zawodową diagnosty samochodowego.

57. Przewodniczącego Krajowej Rady Sądownictwa (III.7060.1179.2014) z dnia 9 grudnia 2014 r. – w sprawie prawa do wynagrodzenia sędziego w stanie spoczynku.

Na tle jednej ze skarg ujawnił się problem braku prawa do wynagrodzenia sędziego, który utracił możliwość zachowania prawa do wynagrodzenia ze względu na dłuższą niż rok nieobecność w pracy z powodu choroby oraz nie nabył prawa do uposażenia w stanie spoczynku. Zdaniem Rzecznika przepis ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych w zakresie, w jakim nie przewiduje prawa do wynagrodzenia sędziego nieobecnego w pracy z tytułu choroby trwającej powyżej roku, w sytuacji gdy nie została ostatecznie rozstrzygnięta kwestia przeniesienia takiego sędziego w stan spoczynku, budzi wątpliwości konstytucyjne. Konstytucja przewiduje bowiem, że sędziom zapewnia się warunki pracy i wynagrodzenie odpowiadające godności urzędu oraz zakresowi ich obowiązków. Problemu nie rozwiązuje przyjęty w orzecznictwie Sądu Najwyższego kierunek orzekania, zgodnie z którym konstytucyjnie zagwarantowane prawo sędziego do wynagrodzenia lub uposażenia w stanie spoczynku decyduje o wskazaniu w uchwale Krajowej Rady Sądownictwa takiej daty przeniesienia sędziego w stan spoczynku, aby sędzia nie był w żadnym okresie pozbawiony wynagrodzenia lub uposażenia. Pozostaje bowiem problem zapewnienia odpowiedniego zabezpieczenia sędziego i jego rodziny w okresie, w którym trwa procedura weryfikowania jego stanu zdrowia. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

58. Ministra Zdrowia (V.7018.2.2014) z dnia 15 grudnia 2014 r. – w sprawie charakteru prawnego obwieszczenia Ministra Zdrowia w sprawie kryteriów i sposobu stwierdzenia trwałego nieodwracalnego ustania czynności mózgu.

Nawiązując do wcześniejszego wystąpienia z dnia 18 lipca 2014 r. oraz odpowiedzi na wystąpienie dotyczące charakteru prawnego obwieszczenia Ministra Zdrowia z dnia 17 lipca 2007 r. w sprawie kryteriów i sposobu stwierdzenia trwałego nieodwracalnego ustania czynności mózgu, Rzecznik Praw Obywatelskich stwierdziła, że udzielona odpowiedź nie odnosi się bezpośrednio do istoty przedstawionego problemu. Zastrzeżenia Rzecznika budzi określenie w obwieszczeniu sposobu postępowania zmierzającego do rozpoznania śmierci mózgu. Jest to bowiem aspekt

proceduralny, a zatem określający powtarzalne zachowanie ludzkie, abstrakcyjny i generalny. W tym zakresie obwieszczenie przybiera cechy aktu normatywnego. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o uzupełnienie stanowiska w przedstawionej kwestii.

59. Ministra Infrastruktury i Rozwoju (IV.511.34.2014) z dnia 15 grudnia 2014 r. – w sprawie braku zapewnienia współwłaścicielom lokali użytkowych stanowiących wielostanowiskowe lokale garażowe możliwości wykonywania prawa do głosowania nad uchwałami podejmowanymi przez wspólnoty mieszkaniowe.

We wcześniejszym wystąpieniu z dnia 14 kwietnia 2014 r. Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosiła ówczesnemu Ministrowi Infrastruktury i Rozwoju konieczność jednoznacznego uregulowania kwestii sposobu głosowania nad uchwałami wspólnoty mieszkaniowej przez współwłaścicieli lokalu użytkowego stanowiącego wielostanowiskową halę garażową. W wystąpieniu wskazano, że przepisy ustawy o własności lokali nie regulują wprost kwestii wykonywania prawa głosu wynikającego z udziału w nieruchomości wspólnej, związanego z odrębną własnością lokalu, stanowiącego przedmiot współwłasności. W udzielonej odpowiedzi Minister Infrastruktury i Rozwoju poinformował Rzecznika, że dostrzega złożoność problematyki związanej ze współwłasnością garaży wielostanowiskowych jako samodzielnych lokali użytkowych oraz wpływ, jaki istniejący stan prawny wywiera na bieżące funkcjonowanie wspólnot mieszkaniowych. Jednocześnie wskazał, że z uwagi na fakt, iż pożądane byłoby możliwe szybkie rozwiązanie tej kwestii, Ministerstwo współpracuje z Komisją Infrastruktury Sejmu RP. Niestety, opisany problem pozostaje nadal nierozwiązany. Dalsze utrzymywanie takiego stanu rzeczy w zasadzie uniemożliwia zarządzanie nieruchomością wspólną w znacznej części wspólnot mieszkaniowych obejmujących garaże wielostanowiskowe. W sytuacji braku porozumienia współwłaścicieli garażu wielostanowiskowego co do sposobu głosowania nad uchwałami wspólnoty mieszkaniowej proces podejmowania uchwał przez wspólnoty mieszkaniowe może zostać całkowicie zablokowany. W konsekwencji zarząd/zarządca nieruchomości wspólnej nie będzie mógł podjąć żadnej czynności, na którą wymagana jest zgoda właścicieli lokali. Nie można wykluczyć, że w niektórych wspólnotach mieszkaniowych uchwały nadal będą podejmowane niezgodnie z wykładnią zaprezentowaną przez Sąd Najwyższy, co może stanowić podstawę do żądania ich uchylenia bądź też ustalenia ich nieistnienia w postępowaniu sądowym jako podjętych bez uzyskania wymaganej większości głosów. Istniejący stan prawny jest nie do zaakceptowania z punktu widzenia ochrony praw obywatelskich, bowiem pozbawia współwłaścicieli lokalu użytkowego prawa wykonywania jednego z podstawowych uprawnień właścicielskich, tj. prawa współdziałania w zarządzaniu nieruchomością wspólną, które jest realizowane głównie poprzez podejmowanie uchwał. Zdaniem Rzecznika szybka interwencja ustawodawcy jest niezbędna dla zapewnienia sprawnego funkcjonowania wspólnot mieszkaniowych. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o poinformowanie, czy prace legislacyjne mające

na celu uregulowanie poruszonego problemu zostały podjęte i na jakim znajdują się etapie.

60. Ministra Zdrowia (V.7013.92.2014) z dnia 17 grudnia 2014 r. – w sprawie tworzenia przez oddziały wojewódzkie NFZ list oczekujących na realizację zleceń na zaopatrzenie w wyroby medyczne.

Ze skarg obywateli kierowanych do Rzecznika Praw Obywatelskich, a także wyników kontroli Najwyższej Izby Kontroli wynika, że oddziały wojewódzkie Narodowego Funduszu Zdrowia wprowadzają okresowo listy oczekujących na potwierdzenie i realizację zleceń na zaopatrzenie w wybrane wyroby medyczne wydawane na zlecenie. Praktyka ta nie znajduje potwierdzenia w przepisach ustawowych, a ponadto prowadzi do nierównego traktowania świadczeniobiorców i nierównego dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Tworzenie tego typu list oczekujących opiera się bowiem na niejasnych kryteriach, zarówno w zakresie tworzenia kolejek, jak i realizacji zleceń. Możliwość tworzenia w oddziałach wojewódzkich NFZ ewidencji zleceń oczekujących na potwierdzenie przewidują zarządzenia Prezesa NFZ ustalające postępowanie w sprawach zawarcia i realizacji umowy o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej w rodzaju zaopatrzenie w wyroby medyczne oraz warunki wymagane od świadczeniodawców. Warunki i zakres udzielania świadczeń zdrowotnych w ramach ubezpieczenia zdrowotnego określa ustawa o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. W myśl tej ustawy zaopatrzenie w wyroby medyczne przysługuje świadczeniobiorcom na podstawie zlecenia albo recepty wystawionych przez lekarza lub felczera ubezpieczenia zdrowotnego lub zlecenia albo recepty wystawionych przez pielęgniarkę lub położną na zasadach określonych w ustawie o refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych. Ustawa o refundacji nie zawiera jednak przepisów pozwalających na tworzenie listy oczekujących na potwierdzenie i realizację zleceń na zaopatrzenie w wyroby medyczne wydawane na zlecenie ani nie upoważnia do uregulowania tej sprawy w drodze przepisów wykonawczych. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o podjęcie działań w celu uregulowania zasad tworzenia kolejek na wyroby medyczne zgodnie z obowiązującymi standardami konstytucyjnymi.

61. Ministra Pracy i Polityki Społecznej (V.540.20.2014) z dnia 17 grudnia 2014 r. – w sprawie możliwości skorzystania przez cudzoziemców z rządowego programu dla rodzin wielodzietnych.

W Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich badano problem dotyczący możliwości skorzystania z rządowego programu dla rodzin wielodzietnych przez dwie grupy cudzoziemców, a mianowicie osoby posiadające zgodę na pobyt w Polsce ze względów humanitarnych oraz cudzoziemców, którym udzielono zgody na pobyt tolerowany. Zgodnie z przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 maja 2014 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu dla

rodzin wielodzietnych uprawnienia wynikające z programu przysługują członkom rodziny wielodzietnej spełniającym warunki, o których mowa w ustawie o pomocy społecznej. Ustawa o pomocy społecznej wymienia obie grupy cudzoziemców jako uprawnionych do pomocy społecznej. W dniu 5 grudnia 2014 r. Sejm RP przyjął ustawę o Karcie Dużej Rodziny, która w założeniu ma zastąpić dotychczasowe regulacje. Zgodnie z tą ustawą, wydane na podstawie obecnie obowiązującego rozporządzenia Karty Dużej Rodziny zachowują swoją ważność do końca okresu, na jaki zostały przyznane, o ile ich posiadacze będą spełniać warunki określone w dotychczasowych przepisach. Jednocześnie nowa ustawa zawęży, w porównaniu do obecnych regulacji, katalog podmiotów uprawnionych do posiadania Karty. Wśród uprawnionych ustawa nie wymienia cudzoziemców posiadających zgodę na pobyt w Polsce ze względów humanitarnych ani osób, którym udzielono zgody na pobyt tolerowany. Jeżeli przyjąć, że obecnie obowiązujące regulacje dopuszczają możliwość uzyskania Karty Dużej Rodziny przez cudzoziemców przebywających w Polsce na podstawie takich zgód, to wejście w życie ustawy o Karcie Dużej Rodziny zmieni istniejący stan prawny i pozbawi wspomniane grupy cudzoziemców prawa do otrzymania takiego dokumentu. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o zajęcie stanowiska w sprawie dotyczącej możliwości skorzystania przez cudzoziemców posiadających zgodę na pobyt w Polsce ze względów humanitarnych oraz osób, którym udzielono zgody na pobyt tolerowany, z uprawnień rządowego programu dla rodzin wielodzietnych.

62. Ministra Administracji i Cyfryzacji (IV.7007.50.2014) z dnia 17 grudnia 2014 r. – w sprawie braku regulacji ustawowej dla określenia wymagań kwalifikacyjnych dla osób ubiegających się o uprawnienie do wykonywania klasyfikacji gruntów.

W odpowiedzi na wystąpienie z dnia 23 września 2014 r. w przedmiotowej sprawie Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi w pełni podzielił stanowisko Rzecznika o konieczności ustawowego uregulowania uprawnień podmiotów sporządzających gleboznawczą klasyfikację gruntów. Minister Rolnictwa poinformował jednocześnie, że skierował do Ministra Administracji i Cyfryzacji, jako organu właściwego, wystąpienie zawierające konkretne propozycje zmian w ustawie Prawo geodezyjne i kartograficzne, mających na celu określenie wymagań, jakie powinny spełniać osoby ubiegające się o uprawnienia do wykonywania gleboznawczej klasyfikacji gruntów. W związku z powyższym Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się o przedstawienie stanowiska Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji w kwestii uregulowania problemu przedstawionego przez Rzecznika w wystąpieniu do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Administracji i Cyfryzacji (23.12.2014 r.) poinformował, że Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji podziela pogląd na temat konieczności uporządkowania regulacji dotyczących statusu osób pełniących funkcje klasyfikatorów. Stanowisko to zostało przedstawione Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi jako właściwemu w sprawach gleboznawczej klasyfikacji gruntów objętych

działem rozwój wsi. Jednocześnie zasygnalizowano konieczność uzyskania stanowiska Ministra Sprawiedliwości w przedmiocie spójności planowanych działań z polityką Rządu w zakresie podjętej oraz cyklicznie realizowanej deregulacji zawodów. Ponadto zwrócono uwagę na konieczność rzetelnej analizy prawidłowego umiejscowienia proponowanych regulacji w systemie prawa, w szczególności mając na uwadze zgodność z funkcjonującą systematyką zawodów.

63. Ministra Infrastruktury i Rozwoju (V.711.2.2014) z dnia 18 grudnia 2014 r. – w sprawie rozporządzenia Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej dotyczącego wykszolenia i kwalifikacji członków załóg statków morskich.

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi przedstawiające sytuację osób, które w związku z wejściem w życie rozporządzenia Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej w sprawie wykszolenia i kwalifikacji członków załóg statków morskich utraciły możliwość wykonywania wyuczonego zawodu. Na kanwie tych skarg Rzecznik stwierdziła niedochowanie konstytucyjnych standardów demokratycznego państwa prawnego przy wprowadzeniu w życie tego aktu prawnego. Zgodnie z postanowieniami rozporządzenia weszło ono w życie w dniu następującym po dniu jego ogłoszenia, znajdując zastosowanie w sprawach o wydanie dokumentów kwalifikacyjnych wszczętych, lecz niezakończonych przed dniem jego wejścia w życie. Z udzielonych przez Ministerstwo wyjaśnień wynika, że niezachowanie wymogu *vacatio legis* podyktowane było koniecznością zapewnienia ciągłości regulacji, ponieważ dotychczas obowiązujące w tym zakresie rozporządzenie Ministra Infrastruktury w sprawie wykszolenia i kwalifikacji zawodowych marynarzy utraciło moc z dniem 26 lipca 2013 r. Jednak wyjaśnienia te w ocenie Rzecznika nie są przekonujące. Nakaz zachowania odpowiedniego okresu przejściowego stanowi jeden z komponentów składających się na treść zasady demokratycznego państwa prawnego i wynika wprost z zasady zaufania do państwa. Ustawodawcy służy stosunkowo znaczny margines swobody decyzji w zakresie posługiwania się *vacatio legis*. Nie może to być jednak arbitralność. Wprowadzenie w życie przepisów rozporządzenia Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej w sprawie wykszolenia i kwalifikacji członków załóg statków morskich oznaczało dla wielu marynarzy chcących dalej wykonywać zawód, konieczność uzyskania dodatkowych kwalifikacji. Wprowadzenie zmian bez zachowania *vacatio legis* nie dało zainteresowanym możliwości podjęcia działań mających na celu zapobieżenie negatywnym skutkom nowej regulacji. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o rozważenie możliwości podjęcia działań zmierzających do wyeliminowania negatywnych skutków w sferze praw i wolności obywatelskich opisanego stanu rzeczy.

64. Ministra Pracy i Polityki Społecznej (V.811.180.2014) z dnia 18 grudnia 2014 r. – w sprawie problemów osób niepełnosprawnych z uzyskaniem nowej karty parkingowej.

Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymuje skargi osób niepełnosprawnych, które mają problem z uzyskaniem nowej karty parkingowej, gdyż nie posiadają miejsca

pobytu stałego, o którym mowa w ustawie o ewidencji ludności i dowodach osobistych. W konsekwencji nie można wskazać organu właściwego miejscowo do wydania im tego dokumentu. Powodem zgłaszanych problemów są postanowienia rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie wzoru oraz trybu wydawania i zwrotu kart parkingowych, które określają właściwość miejscową organów przyjmujących wnioski o wydanie karty parkingowej. Zgodnie z przepisami tego rozporządzenia przedmiotowy wniosek składa się do przewodniczącego powiatowego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności właściwego ze względu na miejsce stałego pobytu osoby niepełnosprawnej. W ocenie Rzecznika omawiane regulacje zostały oparte na błędnym założeniu, że wszystkie osoby niepełnosprawne posiadają miejsce pobytu stałego. Tymczasem niektórzy inwalidzi mogą wykazać się jedynie miejscem pobytu czasowego. W konsekwencji niektóre osoby niepełnosprawne zostały w praktyce pozbawione możliwości otrzymania karty parkingowej, mimo spełniania określonych przez prawo przesłanek warunkujących wydanie tego dokumentu. Tego rodzaju sytuacja jest nie do zaakceptowania w demokratycznym państwie prawnym. Przepisy wykonawcze nie mogą uniemożliwiać uzyskania karty parkingowej, jeżeli w świetle unormowań rangi ustawowej danej osobie przysługuje prawo do tego dokumentu. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o dokonanie stosownej zmiany kwestionowanego przepisu rozporządzenia.

65. Ministra Pracy i Polityki Społecznej (VII.501.277.2014) z dnia 19 grudnia 2014 r. – w sprawie przetwarzania danych osobowych osób bezrobotnych.

Do Rzecznika zwróciła się Fundacja Panoptykon, zgłaszając zastrzeżenia odnośnie do przyjętych przez ustawodawcę rozwiązań wprowadzających mechanizm profilowania osób bezrobotnych, które w ocenie Fundacji nie spełniają standardów wymaganych przez Konstytucję oraz międzynarodowe instrumenty ochrony praw człowieka. Wniosek Fundacji dotyczył rozwiązań wprowadzonych ustawą o zmianie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz niektórych innych ustaw, jak również w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie profilowania pomocy dla bezrobotnego. Wstępna analiza przeprowadzona w Biurze Rzecznika wykazała istnienie wątpliwości co do prawidłowości przyjętych przez ustawodawcę rozwiązań odnoszących się do przetwarzania danych osobowych osób bezrobotnych. Przyjęte rozwiązania wykazują również brak spójnej wizji mechanizmów przetwarzania danych osobowych, w tym danych wrażliwych, w ramach projektowanego systemu, co może przesądzać o braku odpowiednich gwarancji ochrony prywatności obywateli, a w konsekwencji o niekonstytucyjności przyjętych rozwiązań. Zastrzeżenia odnośnie obowiązujących rozwiązań prawnych dotyczących profilowania obywateli potwierdził Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przekazanie informacji na temat opisanego problemu, w szczególności aktualnej oceny wprowadzonych rozwiązań i ewentualnych planów odnośnie ich zmiany.

66. Ministra Zdrowia (V.7011.24.2014) z dnia 22 grudnia 2014 r. – w sprawie prawa pacjenta do informacji.

Ze skarg wpływających do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wynika, że Narodowy Fundusz Zdrowia odmawia pełnomocnikom i przedstawicielom ustawowym świadczeniobiorców wydania danych dostępowych do systemu Zintegrowanego Informatora Pacjenta. Zgodnie z obowiązującymi przepisami warunkiem udostępnienia informacji za pośrednictwem systemu teleinformatycznego jest uprzednie wystąpienie przez świadczeniobiorcę z wnioskiem o wydanie danych dostępnych w postaci nazwy użytkownika i hasła do systemu. Istnieje jednak grupa osób, które z takim wnioskiem nie mogą wystąpić samodzielnie, dlatego muszą skorzystać z pomocy przedstawiciela ustawowego lub pełnomocnika (osoby ubezwłasnowolnione bądź osoby z niepełnosprawnościami czy obłożnie chore). W konsekwencji ta grupa świadczeniobiorców jest pozbawiona możliwości uzyskania informacji o objęciu ubezpieczeniem i udzielanych świadczeniach. Tymczasem obowiązujące przepisy nie wyłączają możliwości udostępnienia informacji świadczeniobiorcy działającemu przez przedstawiciela.

Zastrzeżenia budzi też sposób, w jaki NFZ prowadzi w systemie Zintegrowanego Informatora Pacjenta konta dla małoletnich pacjentów i podmiotów, którym udostępnia dane dostępne do kont dzieci. NFZ odmawia wydania danych dostępowych rodzicowi, który nie zgłosił dziecka do ubezpieczenia zdrowotnego. Tymczasem zgodnie z przepisami Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, jeżeli dziecko pozostaje pod władzą rodzicielską obojga rodziców, każde z nich może działać samodzielnie jako przedstawiciel ustawowy dziecka. Przyjęty przez Narodowy Fundusz Zdrowia sposób działania spowodowany jest w opinii Rzecznika m.in. tym, że konto dziecka w ZIP nie stanowi indywidualnego konta, lecz jest powiązane technicznie z kontem osoby, która zgłosiła dziecko do ubezpieczenia zdrowotnego. Opisany sposób prowadzenia kont małoletnich może powodować ograniczenia w wykonywaniu władzy rodzicielskiej i niezasadnie pozbawiać rodziców dostępu do informacji medycznych, w tym o udzielonych świadczeniach zdrowotnych. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie oraz podjęcie odpowiednich działań, które zapewnią pełne respektowanie prawa wszystkich świadczeniobiorców do informacji.

67. Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych (V.811.41.2014) z dnia 22 grudnia 2014 r. – w sprawie korzystania z usług przez osoby niepełnosprawne.

Rzecznik Praw Obywatelskich sygnalizowała w korespondencji z Biurem Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych problem korzystania z usług przez osoby niepełnosprawne, na przykładzie stosowania przez jednego z przedsiębiorców procedury zawierania umów o świadczenie usług telekomunikacyjnych w sposób utrudniający ich zawarcie przez osoby niesłyszące. W odpowiedzi Rzecznik została poinformowana o przekazaniu sprawy Prezesowi Urzędu Komunikacji Elektronicznej. Rzecznikowi Praw Obywatelskich zależało jednak na

tym, aby to Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych podjął odpowiednie działania w ramach swych kompetencji do opracowywania oraz opiniowania projektów aktów normatywnych dotyczących m.in. warunków życia osób niepełnosprawnych. Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych zobowiązuje Polskę do podejmowania, w celu popierania równości i likwidacji dyskryminacji, wszelkich odpowiednich kroków gwarantujących zapewnienie racjonalnych usprawnień. Wobec braku stosownych regulacji prawnych, także w innych sektorach niż usługi telekomunikacyjne, które nakazywałyby przedsiębiorcom stosować udogodnienia dla osób niepełnosprawnych, w ocenie Rzecznika zachodzi potrzeba rozważenia podjęcia odpowiednich prac legislacyjnych. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o wyrażenie stanowiska w sprawie.

68. Ministra Edukacji Narodowej (III.7040.105.2014) z dnia 23 grudnia 2014 r.
– w sprawie przepisów regulujących status prawny asystentów nauczycieli.

Nawiązując do wcześniejszej korespondencji w przedmiotowej sprawie, Rzecznik zauważa, że udzielone wyjaśnienia nie rozwiązały zastrzeżeń wskazanych w poprzednim wystąpieniu. Status prawny pracowników niebędących nauczycielami zatrudnionych w szkołach i placówkach prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego określają, zgodnie z postanowieniami ustawy o systemie oświaty, przepisy o pracownikach samorządowych, a nie Kodeks pracy. Do pracowników niebędących nauczycielami, zatrudnionych w szkołach prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego mają zastosowanie nie tylko przepisy ustawy o pracownikach samorządowych, ale również akty wykonawcze do tej ustawy. Przepisów ustawy o systemie oświaty, odsyłających w zakresie zasad zatrudniania do Kodeksu pracy, nie należy traktować jako przepisów określających status osób niebędących nauczycielami i asystentów nauczycieli zatrudnionych w szkołach prowadzonych przez jednostki organizacyjne w rozumieniu ustawy o pracownikach samorządowych. Oznacza to, że przepisy ustawy o systemie oświaty są wewnątrznie niespójne. Rzecznik Praw Obywatelskich wyraża nadzieję, że prowadzona przez Ministerstwo Edukacji Narodowej analiza funkcjonowania w praktyce przepisów dotyczących zatrudniania asystentów nauczycieli i osób niebędących nauczycielami w szkołach prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego doprowadzi do zmiany obowiązujących przepisów w kierunku sygnalizowanym przez Rzecznika.

69. Ministra Sprawiedliwości (KMP.571.83.2014) z dnia 23 grudnia 2014 r. – w sprawie zasadności i częstotliwości dokonywania kontroli osobistych w jednostkach penitencjarnych.

Podczas wizytacji prewencyjnych dokonywanych przez przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji w kilku jednostkach penitencjarnych zasygnalizowany został problem zasadności oraz częstotliwości dokonywania kontroli osobistych. Zarzuty w tej mierze są także formułowane w skargach indywidualnych. Informacji o przeprowadzeniu kontroli osobistej, jej przyczynach i osobach jej dokonujących nie odnotowuje się w żadnej dokumentacji Służby Więziennej. Kwestia ta była poruszana

w wystąpieniu do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej, który jednak stwierdził, że dotychczasowy sposób prowadzenia kontroli osobistych sprawdził się w praktyce i nie powinien być zmieniany. W ocenie Rzecznika obecna sytuacja w zakresie kontroli osobistych daje podstawy do sformułowania zarzutu naruszenia przepisu art. 78 Konstytucji, w myśl którego każda ze stron ma prawo do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji, a wyjątki od tej zasady i tryb zaskarżenia powinny być określone w ustawie. Przyjmując, że poddanie kontroli osobistej osadzonego jest decyzją, nie służy na tę decyzję środek zaskarżenia. Zdaniem Rzecznika okoliczności kontroli osobistej określone w przepisach Kodeksu karnego wykonawczego powinny zostać doprecyzowane, w szczególności poprzez wskazanie, iż na decyzję w tej mierze służy środek zaskarżenia. Jednocześnie pilnego rozważenia w świetle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wymaga kwestia obligatoryjności kontroli osobistych osadzonych tzw. niebezpiecznych w każdym przypadku opuszczenia i powrotu do celi. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o poinformowanie o stanowisku w sprawie.

70. Ministra Sprawiedliwości (KMP.573.52.2014) z dnia 29 grudnia 2014 r. – w sprawie braku przepisów regulujących sytuację nieletnich kobiet będących w ciąży oraz po urodzeniu dziecka.

W Raportach Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności Krajowego Mechanizmu Prewencji w latach 2012 i 2013 sygnalizowano jako problem systemowy brak rozwiązań dotyczących sytuacji nieletnich będących w ciąży oraz nieletnich matek i ich dzieci po urodzeniu. Brak właściwych regulacji prawnych powoduje, że nieletnie na wniosek dyrektorów placówek opuszczają zakład poprawczy lub ośrodek wychowawczy i tym samym przerywają proces resocjalizacji. Zdaniem Rzecznika, wielokrotnie wyrażanym w korespondencji z Ministrami Edukacji Narodowej i Sprawiedliwości, placówki resocjalizacyjne powinny dysponować domami lub oddziałami, a nawet pokojami dla matki i dziecka, w których nieletnie mogłyby przebywać wraz ze swoimi dziećmi w odpowiednich warunkach. W ocenie Rzecznika uregulowania prawne pobytu nieletnich matek w ośrodkach resocjalizacyjnych przede wszystkim powinny zostać określone w ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich. Kolejnym krokiem byłoby wówczas opracowanie aktu wykonawczego, w którym m.in. zostałyby wskazane placówki adresowane dla nieletnich matek oraz warunki, jakie muszą one spełniać. Obecna sytuacja, w której brakuje regulacji prawnych określających sytuację nieletnich kobiet będących w ciąży i po urodzeniu dziecka narusza ich konstytucyjnie chronione prawa. Mając na uwadze obowiązek władzy publicznej do zapewnienia im szczególnej opieki, w tym ochrony życia rodzinnego i macierzyństwa, omawiane pominięcie legislacyjne powinno zostać niezwłocznie uzupełnione przez ustawodawcę. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się o pilne podjęcie działań legislacyjnych we współpracy z Ministrem Edukacji Narodowej, które doprowadzą do zmian systemowych oraz o poinformowanie o stanowisku w sprawie.

71. Ministra Spraw Wewnętrznych, do wiadomości Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania (VIII.816.2.2014) z dnia 30 grudnia 2014 r. – w sprawie działań na rzecz realizacji zasady równego traktowania.

Rzecznik Praw Obywatelskich, zgodnie z ustawą o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania, wykonuje zadania dotyczące realizacji zasady równego traktowania jako organ niezależny. W zakresie tych zadań pozostaje monitorowanie równego traktowania wszystkich osób. Przyjęty przez Radę Ministrów w grudniu 2013 r. „Krajowy Program Działań na Rzecz Równego Traktowania na lata 2013–2016” jest kluczowym dokumentem określającym konkretne działania z zakresu równego traktowania i niedyskryminacji oraz podmioty odpowiedzialne za ich realizację. Jednym z podstawowych obszarów działania określonych w Programie jest przeciwdziałanie przemocy i zwiększenie ochrony osób doświadczających przemocy. Niektóre ze wskazanych w tym obszarze celów (podniesienie poziomu wiedzy na temat zjawiska przemocy wobec osób o innym niż polskie pochodzeniu etnicznym lub narodowym oraz podniesienie poziomu wiedzy na temat zjawiska przemocy wobec osób LGBT) mają zostać osiągnięte poprzez działania Ministra Spraw Wewnętrznych. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o przekazanie danych liczbowych dotyczących prowadzonego przez Zespół do Spraw Ochrony Praw Człowieka monitoringu przestępstw z nienawiści oraz opracowanej w oparciu o te dane charakterystyki zjawiska. Rzecznik prosi także o poinformowanie, czy prowadzone czynności dały podstawy do sformułowania postulatów w zakresie zmian organizacyjnych lub legislacyjnych, mających na celu podniesienie poziomu ochrony prawnej grup narażonych na dyskryminację.

Nawiązując do wystąpienia z dnia 22 lipca 2014 r. do Ministra Spraw Wewnętrznych, Rzecznik prosi o powiadomienie, czy podjęto dalsze prace w kierunku utworzenia systemu zintegrowanego monitoringu incydentów o charakterze rasistowskim, ksenofobicznym, homofobicznym, czy też innych zdarzeń o podłożu dyskryminacyjnym. Postulat utworzenia takiego systemu Rzecznik podnosi już od kilku lat. Jednocześnie Rzecznik prosi o przedstawienie wniosków Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z kampanii informacyjnej pod nazwą „Rasizm. Walczę nie milczę”, skierowanej do obywateli państw trzecich przebywających na terenie Polski, zrealizowanej w ramach projektu „Imigranci wobec przestępstw z nienawiści – czyli jak skutecznie dochodzić swoich praw”. Rzecznika interesuje przede wszystkim, czy doświadczenia z tego projektu wskazują na potrzebę intensyfikacji określonych działań i kierunków interwencji w omawianym obszarze przemocy. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o przedstawienie stanowiska w sprawie poruszonych zagadnień.

III. Kasacje oraz skargi kasacyjne do Sądu Najwyższego, przystąpienia do postępowań przed sądami powszechnymi

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich wniosła następujące kasacje do Sądu Najwyższego:

II.510.2215.2014 z dnia 23 października 2014 r. – kasacja na rzecz M. D. od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w C.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu orzeczeniu rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie przepisu Kodeksu wykroczeń, polegające na błędnym jego zastosowaniu, bowiem Sąd Rejonowy orzekł wobec obwinionego karę grzywny w wysokości powyżej górnej granicy ustawowego zagrożenia karą. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Rejonowego w C. i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

II.510.619.2014 z dnia 24 października 2014 r. – kasacja na rzecz P. B. od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu orzeczeniu rażące naruszenie prawa procesowego, to jest art. 93 § 2 k.p.w., mogące mieć istotny wpływ na jego treść, polegające na przyjęciu, że okoliczności przypisanego ukaranemu czynu i jego wina nie budzą wątpliwości, i w konsekwencji wydaniu wyroku nakazowego, podczas gdy w świetle dowodów dołączonych do wniosku o ukaranie zarówno wina, jak i okoliczności czynu zarzucanego obwinionemu budziły poważne wątpliwości, co winno skutkować skierowaniem sprawy do rozpoznania na rozprawie i wyjaśnieniem wszystkich istotnych dla merytorycznego rozstrzygnięcia okoliczności. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Rejonowego w W. i umorzenie postępowania wobec upływu terminu przedawnienia karalności.

II.511.112.2014 z dnia 24 października 2014 r. – kasacja na rzecz A. R. oraz T. H. od prawomocnych wyroków Sądu Rejonowego w W. oraz Sądu Okręgowego w W.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca tym wyrokom rażące i mające istotny wpływ na ich treść naruszenie przepisu Kodeksu karnego, polegające na błędnym przyjęciu, że kwoty wpłacone przez pokrzywdzonych, które nie zostały im zwrócone, pomimo niezrealizowania umowy cywilnoprawnej, mogą stanowić przedmiot przywłaszczenia w rozumieniu tego przepisu. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonych wyroków oraz uniewinnienie obu skazanych od popełnienia przypisanych im czynów.

II.511.294.2014 z dnia 29 października 2014 r. – kasacja na rzecz Z. P. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w K., zmieniającego w części wyrok Sądu Rejonowego w S.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu wyrokowi rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa procesowego, polegające na tym, że sąd

odwoławczy rozpoznając apelację obwinionego, niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów, nie przekroczył z urzędu granic środka odwoławczego i utrzymał w mocy wyrok skazujący ukaranego za wykroczenia, pomimo istnienia negatywnej przesłanki procesowej w postaci braku skargi uprawnionego oskarżyciela, co stanowi bezwzględną przyczynę odwoławczą. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego oraz utrzymanego w nim w mocy orzeczenia Sądu Rejonowego, w zaskarżonej części i umorzenie – w tym zakresie – postępowania, z powodu braku skargi uprawnionego oskarżyciela.

II.511.1519.2014 z dnia 29 października 2014 r. – kasacja na rzecz Z. P. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w K., utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w S.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu wyrokowi rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa procesowego, polegające na tym, że sąd odwoławczy rozpoznając apelację obwinionego, niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów, nie przekroczył z urzędu granic środka odwoławczego i utrzymał w mocy wyrok skazujący ukaranego za wykroczenia, pomimo istnienia negatywnej przesłanki procesowej w postaci braku skargi uprawnionego oskarżyciela, co stanowi bezwzględną przyczynę odwoławczą. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego oraz utrzymanego w nim w mocy orzeczenia Sądu Rejonowego i umorzenie postępowania, z powodu braku skargi uprawnionego oskarżyciela.

II.510.1591.2014 z dnia 3 listopada 2014 r. – kasacja na rzecz M. M. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w O., zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w O.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu wyrokowi rażące naruszenie przepisu ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych, gdyż w składzie sądu odwoławczego orzekała sędzia Sądu Rejonowego, która została delegowana przez Prezesa Sądu Okręgowego do pełnienia obowiązków sędziego bez uzyskania uprzedniej imiennej zgody Kolegium sądu na delegowanie, wskutek czego doszło do niewłaściwej obsady Sądu odwoławczego, co stanowi bezwzględną przyczynę odwoławczą wskazaną w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

II.510.1614.2014 z dnia 4 listopada 2014 r. – kasacja na rzecz A. B. od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w O.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu wyrokowi rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa procesowego tj. art. 387 § 2 k.p.k., polegające na uznaniu, że istnieją podstawy do uwzględnienia wniosku oskarżonego o wydanie wyroku skazującego i wymierzenie mu kary bez przeprowadzenia postępowania dowodowego, mimo że nie została wyjaśniona okoliczność mająca wpływ na prawidłowość orzekania o winie, bowiem sąd z jednej strony uznał za ujawniony

dowód w postaci „przeładowarki pobytów”, z którego wynikało, że oskarżony w okresie od 13 września 1999 r. do 29 maja 2007 r. przebywał w jednostkach penitencjarnych, a z drugiej strony uznał go winnego popełnienia przestępstwa w tym okresie. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o dopuszczenie dowodu z treści zaświadczenia, z którego wynika, że oskarżony w trakcie pobytu w jednostkach penitencjarnych w okresie od 13 września 1999 r. do 29 maja 2007 r. nie korzystał z przerw w karze ani z zezwoleń na czasowe opuszczenie jednostki oraz wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w O. do ponownego rozpoznania.

II.510.1425.2014 z dnia 17 listopada 2014 r. – kasacja na rzecz H. B. od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w K.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu orzeczeniu rażące naruszenie przepisów prawa procesowego, to jest art. 376 § 2 k.p.k. i art. 374 § 1 k.p.k., polegające na rozpoznaniu sprawy w trybie zwyczajnym, bez udziału oskarżonego, którego obecność na rozprawie była obowiązkowa, wskutek czego doszło do naruszenia jego prawa do obrony określonego w art. 6 k.p.k., co stanowi bezwzględną przyczynę odwoławczą określoną w art. 439 § 1 pkt 11 k.p.k. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

II.511.1444.2014 z dnia 17 listopada 2014 r. – kasacja na rzecz P. P. od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w T.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu wyrokowi rażące naruszenie przepisów ustawy o broni i amunicji, polegające na uznaniu P. P. za winnego popełnienia przypisanego mu czynu, pomimo braku w jego działaniu znamion wykroczeń określonych w tych przepisach, co miało istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku i uniewinnienie obwinionego od popełnienia zarzucanego mu czynu.

II.511.1528.2014 z dnia 17 listopada 2014 r. – kasacja na rzecz Z. S. od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w K.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu wyrokowi rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego procesowego, to jest art. 343 § 7 k.p.k. w związku z art. 335 § 1 k.p.k., polegające na skazaniu Z. S. bez przeprowadzenia rozprawy i wymierzeniu mu uzgodnionej kary pomimo tego, że wniosek prokuratora, o którym mowa w art. 335 § 1 k.p.k., w formie w jakiej go złożono, nie został uwzględniony, bowiem sąd dokonał istotnej zmiany w opisie znamion czynu zarzucanego oskarżonemu i w konsekwencji rażąco naruszył przepisy Kodeksu karnego, przez błędne przyjęcie, że przypisany oskarżonemu czyn stanowi przestępstwo, podczas gdy ze względu na wartość przedmiotu czynności wykonawczej stanowi on wykroczenie. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie

zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w K. do ponownego rozpoznania.

II.511.1625.2014 z dnia 18 listopada 2014 r. – kasacja na rzecz A. F. od prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w G.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu postanowieniu rażące i mogące mieć istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa procesowego, to jest art. 632 pkt 2 k.p.k. w związku z art. 616 § 1 pkt 2 k.p.k. w związku z art. 113 § 1 k.k.s., w następstwie wyrażenia błędnego poglądu, iż nie jest dopuszczalny zwrot kosztów ustanowienia jednego obrońcy z wyboru podejrzanemu, wobec którego umorzono postępowanie przygotowawcze karnoskarbowe, bowiem ustawodawca ograniczył obowiązek obciążania Skarbu Państwa uzasadnionymi wydatkami stron wynikającymi z tytułu ustanowienia jednego obrońcy w razie umorzenia postępowania, jedynie do fazy postępowania sądowego. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w G. do ponownego rozpoznania.

II.510.203.2014 z dnia 27 listopada 2014 r. – kasacja na rzecz P. W. od prawomocnego wyroku łącznego Sądu Rejonowego w M.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu wyrokowi rażące i mające istotny wpływ na treść zapadłego orzeczenia naruszenie prawa procesowego, polegające na wydaniu wyroku łącznego wyłącznie w oparciu o część materiału dowodowego ujawnionego w toku rozprawy głównej, co skutkowało brakiem rozstrzygnięcia co do czynu osądzonego w sprawie Sądu Rejonowego w S., podczas gdy występek, za który P. W. został skazany w tej sprawie pozostawał w realnym zbiegu z występkiem osądzonym w innej sprawie tego Sądu, jak również występkami osądzonymi w sprawach byłego Sądu Rejonowego w K., co powinno było doprowadzić do objęcia karą łączną czynów osądzonych we wszystkich tych sprawach, albowiem orzeczono w nich kary tego samego rodzaju. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie wyroku Sądu Rejonowego w M. w zaskarżonej części i przekazanie sprawy temu Sądowi w tej części do ponownego rozpoznania.

II.511.1958.2014 z dnia 3 grudnia 2014 r. – kasacja na rzecz J. G. od prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w L., utrzymującego w mocy wyrok Sądu Okręgowego w L.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu wyrokowi rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie przepisów prawa karnego procesowego, polegające na tym, że Sąd II instancji rozpoznając apelację obrońcy skazanego, niezależnie od granic zaskarżenia oraz podniesionych zarzutów, nie przekroczył z urzędu granic środka odwoławczego i utrzymał w mocy rażąco niesprawiedliwe orzeczenie sądu meriti, bowiem wydane z rażącym naruszeniem prawa materialnego i procesowego, polegającym na tym, że Sąd I instancji wyraził błędny pogląd prawny o braku warunków do połączenia kary orzeczonej za czyny opisane w wyroku Sądu

Rejonowego w O., który to błąd był wynikiem braku dostrzeżenia oczywistej omyłki pisarskiej w opisie jednego z tych czynów, co doprowadziło do niezasadnego umorzenia postępowania o wydanie wyroku łącznego w tym zakresie. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w L. oraz utrzymanego nim w mocy orzeczenia Sądu I instancji i przekazanie sprawy temu ostatniemu Sądowi do ponownego rozpoznania.

II.511.1768.2014 z dnia 8 grudnia 2014 r. – kasacja na rzecz S. R. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w K.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu wyrokowi rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego procesowego, polegające na uwzględnieniu przez Sąd Okręgowy w K. sprzecznego z wymogami prawa wniosku prokuratora i wydaniu wyroku zgodnego z tym wnioskiem w zakresie proponowanego obowiązku naprawienia szkody w sytuacji, gdy o roszczeniu wynikającym z popełnionego przez skazaną przestępstwa prawomocnie orzekł już wcześniej sąd cywilny, w konsekwencji czego doszło do rażącego naruszenia przepisu prawa procesowego, art. 415 § 5 k.p.k. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w K., w części dotyczącej zobowiązania skazanej do naprawienia szkody.

II.510.965.2014 z dnia 8 grudnia 2014 r. – kasacja na rzecz J. F. od prawomocnego wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w N.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu wyrokowi rażące naruszenie prawa karnego procesowego, mające istotny wpływ na jego treść, to jest art. 415 § 5 k.p.k., polegające na tym, że Sąd zobowiązał oskarżoną do naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem, podczas gdy o roszczeniu majątkowym wynikającym z popełnienia przestępstwa na szkodę pokrzywdzonego prawomocnie orzeczono w postępowaniu nakazowym, które toczyło się przed Sądem Rejonowym w N. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w N., w części dotyczącej zobowiązania oskarżonej do naprawienia szkody.

II.510.2173.2014 z dnia 10 grudnia 2014 r. – kasacja na rzecz D. R. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w G., zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w G.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu orzeczeniu rażące naruszenie prawa procesowego tj. art. 433 § 1 k.p.k. w związku z art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k., polegające na tym, że Sąd II instancji rozpoznając apelację obrońcy, zaskarżającą wyrok w całości, nie wyszedł poza podniesione w niej zarzuty i utrzymał w mocy wyrok, który zapadł z obrazą art. 596 k.p.k., polegającą na skazaniu D. R. za inne przestępstwa popełnione przed dniem wydania niż te, w związku z którymi oskarżony ten został przekazany do Polski przez władze państwa wydającego, co skutkowało wystąpieniem negatywnej przesłanki procesowej w rozumieniu art. 17 § 1 pkt 11 k.p.k., tj. innej okoliczności wyłączającej ściganie, stanowiącej bezwzględną przyczynę odwoławczą.

Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w G. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

II.511.1931.2014 z dnia 22 grudnia 2014 r. – kasacja na rzecz K. J. od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w O.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu wyrokowi rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa procesowego, to jest art. 387 § 2 k.p.k., polegające na uznaniu, że istnieją podstawy do uwzględnienia wniosku oskarżonego o wydanie wyroku skazującego i wymierzenie mu kary bez przeprowadzenia postępowania dowodowego, mimo że w świetle wyjaśnień oskarżonego oraz orzeczenia Sądu Okręgowego w E., okoliczności sprawy budziły wątpliwości, a pogląd Sądu II instancji był wiążący dla Sądu I instancji; skutkiem wydania orzeczenia było rażące naruszenie art. 443 k.p.k. poprzez wydanie wobec oskarżonego orzeczenia surowszego niż zapadłe w pierwszym postępowaniu, pomimo że pierwszy uchylony do ponownego rozpoznania wyrok zaskarżony został wyłącznie na korzyść oskarżonego, a nie zachodziły okoliczności określone w art. 434 § 3 k.p.k. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w O. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy wydał następujące orzeczenia w sprawie kasacji wniesionych przez Rzecznika Praw Obywatelskich:

RPO-727653-II/13 z dnia 19 listopada 2013 r. – kasacja na rzecz M. R. od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w Ł.

Kasacja oddalona (postanowienie z dnia 8 października 2014 r., sygn. akt II KK 327/13).

RPO-724689-II/13 z dnia 4 grudnia 2013 r. – kasacja na rzecz M. R. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w K., utrzymującego w mocy wyrok zaoczny Sądu Rejonowego w B.

Kasacja oddalona (postanowienie z dnia 10 grudnia 2014 r., sygn. akt V KK 403/13).

II.510.217.2014 z dnia 4 kwietnia 2014 r. – kasacja na rzecz J. Z. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w S., utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w G.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 2 października 2014 r., sygn. akt V KK 120/14).

II.510.792.2014 z dnia 9 kwietnia 2014 r. – kasacja na rzecz K. M. od prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w R., zmieniającego częściowo wyrok Sądu Okręgowego w T.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 10 lipca 2014 r., sygn. akt IV KK 121/14).

II.510.403.2014 z dnia 12 maja 2014 r. – kasacja na rzecz P. Ł. od prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w W., utrzymującego wyrok łączny Sądu Okręgowego w W.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 25 czerwca 2014 r., sygn. akt II KK 115/14).

II.510.238.2014 z dnia 9 czerwca 2014 r. – kasacja na rzecz T. R. od prawomocnego postanowienia Sądu Okręgowego w P., utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Rejonowego w G.

Kasacja uwzględniona (postanowienie z dnia 17 lipca 2014 r., sygn. akt V KK 202/14).

II.510.397.2014 z dnia 16 czerwca 2014 r. – kasacja na rzecz A. M. od prawomocnego wyroku łącznego Sądu Rejonowego w K.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 17 lipca 2014 r., sygn. akt V KK 211/14).

II.510.1319.2014 z dnia 26 czerwca 2014 r. – kasacja na rzecz J. G. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w K., utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w K.

Kasacja oddalona (postanowienie z dnia 7 października 2014 r., sygn. akt V KK 220/14).

II.511.290.2014 z dnia 31 lipca 2014 r. – kasacja na rzecz Z. Z. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w G.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 25 września 2014 r., sygn. akt III KK 255/14).

II.511.481.2014 z dnia 4 sierpnia 2014 r. – kasacja na rzecz R. P. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w W., utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w W.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 3 grudnia 2014 r., sygn. akt II KK 219/14).

II.511.125.2014 z dnia 22 września 2014 r. – kasacja na rzecz P. M. od prawomocnego wyroku łącznego Sądu Rejonowego w Ł.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 16 października 2014 r., sygn. akt II KK 270/14).

II.511.1275.2014 z dnia 30 września 2014 r. – kasacja na rzecz skazanych od prawomocnego postanowienia Sądu Okręgowego w O., utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Rejonowego w O.

Kasacja uwzględniona (postanowienie z dnia 16 grudnia 2014 r., sygn. akt V KK 353/14).

Rzecznik Praw Obywatelskich wniosła następującą skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego:

IV.7000.500.2014 z dnia 9 grudnia 2014 r. – skarga kasacyjna do Sądu Najwyższego od wyroku Sądu Apelacyjnego w G. częściowo zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w S. wydany w sprawie przeciwko Agencji Nieruchomości Rolnych o zapłatę.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca zaskarżonemu wyrokowi naruszenie prawa materialnego poprzez niewłaściwą wykładnię przepisu Kodeksu cywilnego wyrażającą się w uznaniu, że odszkodowanie przysługujące na podstawie tego przepisu uczestnikowi przetargu nie zawiera utraconych korzyści (*lucrum cessans*), co w dalszej kolejności doprowadziło do nieuprawnionej odmowy zastosowania w sprawie art. 361 § 2 Kodeksu cywilnego i w konsekwencji oddalenia powództwa o zapłatę odszkodowania w zakresie kwoty obejmującej pomoc finansową przyznaną powódce przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w ramach działania programu „Ułatwianie startu młodym rolnikom”. Zaskarżonemu orzeczeniu Rzecznik zarzuca naruszenie konstytucyjnego prawa do należytej ochrony prawa majątkowego z uwagi na potwierdzenie w wydanym wyroku stanu prawnego w istocie pozbawiającego powódkę możliwości naprawienia wyrządzonej jej przez pozwaną szkody w całości. Nadto zaskarżonemu wyrokowi Rzecznik zarzuca naruszenie konstytucyjnego prawa do sprawiedliwego rozpoznania sprawy przez sąd.

W przedmiotowej sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, sprowadzające się do konieczności udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy odszkodowanie przysługujące uczestnikowi przetargu na podstawie art. 704 § 2 zdanie 3 Kodeksu cywilnego ogranicza się do tzw. interesu ujemnego związanego z tym, że poszkodowany w danym przypadku mógł liczyć na zawarcie umowy, czy też obejmuje ono wszystkie normalne następstwa niezawarcia umowy, włączając w to również utracone korzyści. Rzecznik Praw Obywatelskich wnioskuje o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w G. w zaskarżonym zakresie i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez oddalenie w całości apelacji pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego w S. oraz zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki zwrotu kosztów procesu przed Sądem II instancji z uwzględnieniem kosztów zastępstwa prawnego przed Sądem Apelacyjnym. Należy podzielić pogląd Sądu I instancji, że na gruncie rozpoznawanej sprawy okolicznością prawną relewantną jest ustalenie właściwego oznakowania drogi, po której poruszał się pojazd kierowany przez skarżącego jako drogi płatnej.

Sąd Najwyższy wydał następujące orzeczenia w sprawie skarg kasacyjnych wniesionych przez Rzecznika Praw Obywatelskich:

RPO-732829-V/13 z dnia 4 czerwca 2013 r. – skarga kasacyjna do Sądu Najwyższego od wyroku Sądu Apelacyjnego w P. oddalającego w części apelację powodów od wyroku Sądu Okręgowego w P. wydanego w sprawie przeciwko ubezpieczycielowi o zapłatę zadośćuczynienia.

Skarga kasacyjna częściowo uwzględniona (wyrok z dnia 7 sierpnia 2014 r., sygn. akt II CSK 552/13).

RPO-667268-I/11 z dnia 29 sierpnia 2013 r. – skarga kasacyjna do Sądu Najwyższego od wyroku Sądu Apelacyjnego w W.

Skarga kasacyjna uwzględniona (wyrok z dnia 17 września 2014 r., sygn. akt I CSK 682/13).

RPO-730868-I/13 z dnia 10 września 2013 r. – skarga kasacyjna do Sądu Najwyższego od wyroku Sądu Apelacyjnego w W. w sprawie o ochronę dóbr osobistych.

Skarga kasacyjna uwzględniona (wyrok z dnia 17 września 2014 r., sygn. akt I CSK 678/13).

IV. Pytania prawne do Sądu Najwyższego. Wnioski do Naczelnego Sądu Administracyjnego

IV.7003.102.2014 z dnia 27 listopada 2014 r. – wniosek do Sądu Najwyższego o podjęcie uchwały wyjaśniającej rozbieżności w ocenie treści przepisów regulujących żądanie zwrotu wywłaszczonych nieruchomości.

Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o podjęcie uchwały mającej na celu wyjaśnienie istniejących w orzecznictwie rozbieżności w wykładni art. 47 ust. 4 i art. 69 ust. 1 ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości, w związku z art. 229 ustawy o gospodarce nieruchomościami, a zawierającej odpowiedź na pytanie: Czy sąd cywilny może stwierdzić nieważność umowy sprzedaży nieruchomości (umowy ustanawiającej użytkowanie wieczyste), zawartej przed dniem 1 stycznia 1998 r., z tego tylko powodu, że narusza ona prawo poprzedniego właściciela do zwrotu nieruchomości wywłaszczonej, która stała się zbędna na cele publiczne?

W orzecznictwie Sądu Najwyższego zarysowały się rozbieżności co do oceny skuteczności umów zbycia nieruchomości na rzecz osoby trzeciej (tj. umów przenoszących własność bądź ustanawiających użytkowanie wieczyste), zawartych przed wejściem w życie ustawy o gospodarce nieruchomościami, z pokrzywdzeniem praw byłego właściciela do zwrotu nieruchomości, która stała się zbędna na cele wywłaszczenia. Zdaniem Rzecznika istota problemu tkwi w wykładni przepisów gwarantujących wywłaszczanym poszanowanie ich praw, a także roli, jaką pełni tu regulacja intertemporalna, wyrażona w przepisie ustawy o gospodarce nieruchomościami.

Na mocy przepisów ustawy o gospodarce nieruchomościami, poprzedni właściciel lub jego spadkobierca mogą żądać zwrotu wywłaszczonej nieruchomości lub jej części, jeżeli stała się ona zbędna na cel określony w decyzji o wywłaszczeniu. Zgodnie z regulacją przejściową zawartą w ustawie o gospodarce nieruchomościami, roszczenie o zwrot wywłaszczonej nieruchomości nie przysługuje, jeżeli przed dniem wejścia w życie ustawy nieruchomość została sprzedana albo ustanowiono na niej prawo użytkowania wieczystego na rzecz osoby trzeciej i prawo to zostało ujawnione w księdze wieczystej. W orzecznictwie sądowoadministracyjnym przepis ten jest rozumiany jednoznacznie jako zakaz zwracania byłym właścicielom tych nieruchomości, których podmiot publiczny wyzbył się po 1 stycznia 1998 r. W takich sytuacjach organ administracyjny nie może wydać pozytywnej decyzji o zwrocie. Na podstawie orzecznictwa Sądu Najwyższego nie można natomiast jednoznacznie stwierdzić, czy możliwe jest odwrócenie skutków prawnych takiej umowy przed sądem cywilnym.

Rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy przedstawionego problemu przyczyniłoby się nie tylko do ujednoczenia wykładni przyjmowanej przez sądy cywilne, ale miałyby istotny wpływ na sposób rozstrzygania tzw. spraw zwrotowych również przez sądy

administracyjne. Problem, w jaki sposób rozstrzygać o prawie byłego właściciela do zwrotu wywłaszczonej nieruchomości w sytuacji, gdy podmiot publiczny wyzbył się już jej własności, jest bowiem niezmiernie kontrowersyjny także w orzecznictwie sądów administracyjnych. O ile nie ulega żadnej wątpliwości, że zwrot nieruchomości sprzedanej przed 1 stycznia 1998 r. jest prawnie niedopuszczalny, nie wiadomo, czy organ ma w takiej sytuacji postępowanie umorzyć, zawiesić czy może w ogóle odmówić zwrotu.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego zarysowały się dwa podstawowe stanowiska, jeśli chodzi o wykładnię przepisów będących przedmiotem wniosku Rzecznika. Według pierwszego z nich nie ma żadnych przeszkód, aby sąd cywilny oceniając skuteczność umów zawartych pod rządami ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości stwierdził ich nieważność, i to tylko na tej podstawie, że naruszają nadrzędne prawo byłego właściciela do zwrotu wywłaszczonej nieruchomości, która stała się zbędna na cele publiczne. W opozycji do tej linii orzeczniczej pozostają wyroki, w których Sąd Najwyższy uznał, że nie ma żadnych podstaw do uznania takiej umowy zbycia za bezwzględnie nieważną. Naruszenie zakazu przeznaczania nieruchomości wywłaszczonej na inne cele i naruszenie obowiązku zwrotu może być sankcjonowane co najwyżej odpowiedzialnością odszkodowawczą.

Rozstrzygnięcie przedstawionego problemu wymaga właściwego wyważenia pomiędzy potrzebą ochrony wywłaszczonego właściciela, uprawnionego do odzyskania swojej własności, a prawem nabywcy do poszanowania jego własności, nabytej od prawowitego właściciela, jakim w dacie umowy był podmiot publiczny – Skarb Państwa względnie właściwa jednostka samorządu terytorialnego, najczęściej gmina. W ocenie Rzecznika, jeśli chodzi o rozstrzygnięcie, które z praw powinno mieć pierwszeństwo: uprawnienie do zwrotu czy prawo do spokojnego korzystania z własności skutecznie nabytej od uprawnionego właściciela, za silniejszą ochroną tego pierwszego przemawiałby przede wszystkim charakter prawa do żądania zwrotu wywłaszczonej nieruchomości.

Sąd Najwyższy rozpoznał wnioski Rzecznika Praw Obywatelskich:

IV.7000.217.2014 z dnia 30 kwietnia 2014 r. – wniosek do Sądu Najwyższego w sprawie rozbieżności w orzecznictwie dotyczących wykładni przepisu określającego wnioskodawcę w postępowaniu sądowym o rozgraniczenie nieruchomości.

Wniosek rozpoznany (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 30 października 2014 r., sygn. akt III CZP 48/14). Sąd Najwyższy podjął uchwałę: W razie przekazania sądowi sprawy o rozgraniczenie nieruchomości wszczętej na wniosek (art. 33 ust. 3 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne) wnioskodawcą w postępowaniu sądowym pozostaje osoba, która złożyła wniosek o przeprowadzenie rozgraniczenia.

Naczelny Sąd Administracyjny wydał następujące orzeczenia w sprawie wniosków Rzecznika Praw Obywatelskich:

RPO-727170-V/13 z dnia 17 maja 2013 r. – wniosek do Naczelnego Sądu Administracyjnego w sprawie przychodu pracowników z uczestnictwa w imprezach integracyjnych.

Odmowa podjęcia uchwały (postanowienie z dnia 13 października 2014 r., sygn. akt II FPS 6/14).

IV.7006.21.2014 z dnia 18 czerwca 2014 r. – wniosek do Naczelnego Sądu Administracyjnego w sprawie rozbieżności w orzecznictwie sądów administracyjnych dotyczących zakresu kognicji organu administracji publicznej rozpoznającego wniosek inwestora o wydanie decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej.

Odmowa podjęcia uchwały (postanowienie z dnia 17 grudnia 2014 r., sygn. akt II OPS 2/14).

V. Skargi do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych, skargi kasacyjne do Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz przystąpienia do postępowań przed sądami administracyjnymi i organami administracji

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich wniosła następujące skargi do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych:

V.7011.74.2014 z dnia 2 października 2014 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na czynność Dyrektora Oddziału Wojewódzkiego NFZ polegającą na niewydaniu danych dostępowych do systemu teleinformatycznego NFZ, w którym zawarto informacje o prawie świadczeniobiorcy do świadczeń opieki zdrowotnej oraz o udzielonych mu świadczeniach.

W ocenie Rzecznika w niniejszej sprawie Dyrektor Oddziału Wojewódzkiego NFZ odmawiając wydania świadczeniobiorcy reprezentowanego przez opiekuna prawnego danych dostępowych do jego konta w Zintegrowanym Informatorze Pacjenta naruszył konstytucyjne prawo dostępu do dotyczących go urzędowych dokumentów i zbiorów danych, w tym przypadku do otrzymania informacji o posiadanym prawie do publicznych świadczeń opieki zdrowotnej i udzielonych mu świadczeniach. Ograniczenie świadczeniobiorcy prawa do informacji o posiadanym prawie do świadczeń opieki zdrowotnej i udzielonych mu świadczeniach nie może wynikać z braku określonych funkcjonalności i zabezpieczeń w systemie informatycznym Narodowego Funduszu Zdrowia. Kwestie techniczne dotyczące funkcjonowania systemu, w tym sposób zabezpieczenia danych medycznych pacjentów, obciążają Narodowy Fundusz Zdrowia i wszelkie braki w tym zakresie nie mogą uzasadniać odmowy wydania danych dostępowych do systemu świadczeniobiorcom. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o stwierdzenie, że odmowa wydania świadczeniobiorcy reprezentowanego przez opiekuna prawnego danych dostępowych do systemu teleinformatycznego NFZ była bezskuteczna.

III.7064.127.2014 z dnia 2 grudnia 2014 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na bezczynność Prezydenta Miasta w przedmiocie nierozpoznania wniosku strony o przyznanie prawa do zasiłku rodzinnego oraz dodatków do zasiłku.

W rozpatrywanej sprawie strona uzupełniła braki wniosku, a tym samym nie zaistniała przesłanka upoważniająca organ do pozostawienia wniosku bez rozpoznania. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o zobowiązanie działającego z upoważnienia Prezydenta Miasta Inspektora w Wydziale Spraw Społecznych i Zdrowia Urzędu Dzielnicy do wydania decyzji w przedmiocie uprawnień do zasiłku rodzinnego wraz z dodatkami na rzecz dzieci na okres zasiłkowy 2013/2014, w terminie 14 dni od dnia doręczenia prawomocnego wyroku.

V.7220.138.2014 z dnia 4 grudnia 2014 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na bezczynność Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji w rozpoznaniu wniosku o umorzenie zaległości w płatności opłat abonamentowych.

KRRiT zostały przyznane kompetencje ustawowe do wydawania decyzji w sprawie ulg (umorzenie lub rozłożenie na raty) w spłacie zaległych zobowiązań abonamentowych. Natomiast postępowanie w sprawie rozpatrywania wniosków o umorzenie lub rozłożenie na raty zaległości w płatności opłat abonamentowych prowadzone jest na podstawie przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego. Załatwienie sprawy wymagającej postępowania wyjaśniającego powinno nastąpić nie później niż w ciągu miesiąca, a sprawy szczególnie skomplikowanej – nie później niż w ciągu dwóch miesięcy od dnia wszczęcia postępowania. Pismo wnioskodawcy o umorzenie zaległości abonamentowych nie zostało rozpoznane we wskazanych terminach. Co więcej, organ nie zawiadomił wnioskodawcy w ustawowym terminie o niezałatwieniu sprawy z podaniem przyczyn zwłoki oraz ze wskazaniem nowego terminu załatwienia sprawy. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o zobowiązanie KRRiT do rozpoznania wniosku o umorzenie zaległości w płatności opłat abonamentowych w terminie 14 dni od daty zwrotu akt administracyjnych wraz z wydanym w sprawie wyrokiem ze stwierdzeniem jego prawomocności.

IV.7210.57.2014 z dnia 15 grudnia 2014 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na przepisy załącznika do uchwały Rady Miasta O. w sprawie wieloletniego Programu Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy O. na lata 2012–2016.

Ustawa o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego upoważnia radę gminy do uchwalenia wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy, który powinien być opracowany na co najmniej pięć kolejnych lat i obejmować w szczególności zasady polityki czynszowej oraz warunki obniżania czynszu. Zagadnienia te zostały uregulowane w załączniku do uchwały Rady Miasta O. w sprawie wieloletniego Programu Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy O. na lata 2012–2016.

W ocenie Rzecznika zaskarżone postanowienia nie realizują należycie ustawowego wymogu uwzględnienia ogólnego stanu technicznego budynku przy określaniu czynników obniżających i podwyższających stawkę czynszu. Przyjęty przez Radę Miasta sposób uregulowania czynnika dotyczącego stanu technicznego budynku należy uznać za zbyt ogólnikowy i iluzoryczny, co stanowi o naruszeniu wymogu wynikającego z ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego. Postanowienia załącznika do uchwały nie realizują również w pełni wymogów ustawowych w odniesieniu do stanu instalacji i urządzeń technicznych, w które wyposażony jest lokal i budynek. Aktualny stan techniczny budynków stanowiących zasób mieszkaniowy gminy, jak też stan instalacji i urządzeń technicznych, w które zostały wyposażone, nie mają realnego odzwierciedlenia w wysokości stawki czynszu za lokale mieszkalne znajdujące się w tych budynkach, mimo że bez wątpienia wpływają na wartość użytkową lokali. Zgodnie z celem

przyjętym w ustawie o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego stawka czynszu powinna odpowiadać wartości użytkowej lokalu, co mają zapewnić czynniki obniżające/podwyższające stawkę czynszu. Pominięcie przy ustalaniu stawki czynszu okoliczności mających wpływ na wartość użytkową lokalu jest niezgodne z celem przyjętym przez ustawodawcę.

Krąg osób uprawnionych do obniżki czynszu został wyznaczony przez ustawodawcę, a podstawowym kryterium takiego uprawnienia powinien być dochód osiągany przez najemcę lokalu. Rada Miasta wprowadzając dodatkowe, nieprzewidziane w ustawie kryteria pozbawiła uprawnienia do obniżki czynszu tych najemców, którzy ze względu na dochód kwalifikowaliby się do jego uzyskania. W ten sposób dokonała nieuzasadnionego zróżnicowania najemców ze względu na nieznajdujące oparcia w ustawie kryteria, co uzasadnia zarzut ich dyskryminacji, a tym samym godzi w konstytucyjną zasadę równości.

Kwestionowana uchwała, podjęta na podstawie upoważnienia ustawowego, jest aktem prawnym powszechnie obowiązującym na obszarze gminy. Powinna zatem odpowiadać wymogom, jakie stawiane są przepisom powszechnie obowiązującym i nie może pozostawać w sprzeczności z aktem wyższego rzędu, jakim jest ustawa. Rada Miasta naruszyła tę zasadę, ponieważ w sposób niepełny uregulowała w uchwale kwestie, do których określenia zobowiązywała ją ustawa o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego, a niektóre obligatoryjne kwestie całkowicie pominęła. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o stwierdzenie nieważności zaskarżonych przepisów.

Rzecznik Praw Obywatelskich przystąpiła do postępowania przed Naczelnym Sądem Administracyjnym:

V.7108.251.2014 z dnia 15 grudnia 2014 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Naczelnym Sądem Administracyjnym (sygn. akt II GSK 1090/14) w sprawie ze skargi kasacyjnej Głównego Inspektora Transportu Drogowego od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego uchylającego decyzję Głównego Inspektora Transportu Drogowego.

Do Biura Rzecznika wpływają liczne skargi dotyczące nakładania kar administracyjnych za brak uiszczenia opłaty elektronicznej za przejazd po drodze publicznej. Rzecznik przekazała swoje zastrzeżenia w tym zakresie Ministrowi Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej, który w odpowiedzi przedstawił założenia proponowanych zmian zmierzających do ograniczenia represyjności obowiązujących przepisów. Sejm RP w dniu 29 sierpnia 2014 r. uchwalił ustawę o zmianie ustawy o drogach publicznych, ustawy o autostradach płatnych oraz o Krajowym Funduszu Drogowym oraz ustawy o transporcie drogowym, w której zawarto zapowiedziane przez Ministra regulacje.

Problemem, a jednocześnie wyzwaniem stojącym przed sądownictwem administracyjnym pozostaje natomiast kwestia oceny legalności zakończonych już

postępowań administracyjnych. Należy podzielić pogląd Sądu I instancji, że na gruncie rozpoznawanej sprawy okolicznością prawnie relewantną jest ustalenie właściwego oznakowania drogi, po której poruszał się pojazd kierowany przez skarżącego jako drogi płatnej. Skoro celem sankcji administracyjnej jest doprowadzenie do stanu zgodnego z prawem, to przy ocenie legalności jej zastosowania nie można pominąć zaniechania organów władzy publicznej właściwego oznakowania drogi. Rzecznik zgadza się ze stanowiskiem Sądu I instancji, że zgodnie ze standardami demokratycznego państwa prawa i zaufania do jego organów nie do zaakceptowania jest sytuacja, że korzystającemu z drogi publicznej i stosującemu się do znaków drogowych wymierzana jest kara pieniężna, stanowiąca w istocie konsekwencję niedopełnienia obowiązku odpowiedniego oznakowania drogi przez właściwe organy administracji. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o oddalenie skargi kasacyjnej.

Postępowania administracyjne z udziałem Rzecznika Praw Obywatelskich:

V.7200.34.2014 z dnia 12 listopada 2014 r. – przeciw Rzecznika Praw Obywatelskich od ostatecznej uchwały Rady Izby Lekarsko-Weterynaryjnej w sprawie wpisu zmian do ewidencji zakładów leczniczych dla zwierząt.

W toku postępowania, które zakończyło się wydaniem uchwały, organ nie posiadał wiedzy o tym, że lekarz weterynarii wskazany przez przedsiębiorcę jako kierownik zakładu leczniczego, w rzeczywistości nigdy nie pełnił tej funkcji. Gdyby w dacie orzekania organ posiadał wiedzę o tej okoliczności faktycznej, odmówiłby dokonania wnioskowanej zmiany we wpisie do ewidencji zakładów leczniczych dla zwierząt. Rada Lekarsko-Weterynaryjna wydała w kilka miesięcy później uchwałę, którą ponownie dokonano zmian we wpisie do ewidencji zakładów leczniczych dla zwierząt, tym razem wskazując przedsiębiorcę jako kierownika zakładu leczniczego. Uchwała ta nie wyeliminowała jednak z obiegu prawnego wcześniejszej uchwały.

Rzecznik Praw Obywatelskich żąda wznowienia z urzędu postępowania zakończonego wydaniem ww. uchwały, zaś po jego wznowieniu, uchylenia tej uchwały i orzeczenia o odmowie dokonania zmiany wpisu w zakresie osoby kierownika zakładu leczniczego dla zwierząt.

Krajowa Izba Lekarsko-Weterynaryjna przesłała w dniu 23 grudnia 2014 r. uchwałę Krajowej Rady Lekarsko-Weterynaryjnej z dnia 16 grudnia 2014 r. w sprawie sprzeciwu Rzecznika Praw Obywatelskich od ostatecznej uchwały z dnia 7 lutego 2014 r. Rady Warszawskiej Izby Lekarsko-Weterynaryjnej w sprawie wpisu zmian do ewidencji zakładów leczniczych dla zwierząt. W uchwale Rada postanowiła wznowić z urzędu postępowanie w sprawie wpisu zmian do ewidencji zakładów leczniczych dla zwierząt.

Wojewódzkie Sądy Administracyjne wydały następujące orzeczenia w sprawach ze skarg wniesionych przez Rzecznika Praw Obywatelskich:

RPO-732806-IV/13 z dnia 3 grudnia 2013 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na uchwałę Rady Miejskiej w G. w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Miasta G.

Skarga uwzględniona (wyrok z dnia 5 listopada 2014 r., sygn. akt IV SA/Gl 28/14).

IV.7211.283.2014 z dnia 30 kwietnia 2014 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na niektóre przepisy uchwały Rady Miasta K. w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Miejskiej K.

Skarga uwzględniona (wyrok z dnia 2 października 2014 r., sygn. akt III SA/Gd 435/14).

I.6060.28.2014/VII.6060.29.2014 z dnia 11 czerwca 2014 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na bezczynność Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych w sprawie nierozpoznania wniosku o udostępnienie informacji publicznej.

Skarga uwzględniona (wyrok z dnia 13 listopada 2014 r., sygn. akt II SAB/Wa 468/14).

IV.7210.89.2014 z dnia 27 czerwca 2014 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na niektóre przepisy uchwały Rady Miasta S. w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Miasta S.

Skarga uwzględniona (wyrok z dnia 23 października 2014 r., sygn. akt III SA/Gd 664/14).

V.7220.85.2014 z dnia 27 sierpnia 2014 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w sprawie nierozpoznania przez KRRiT wniosku o umorzenie zaległości w płatności opłat abonamentowych.

Postępowanie umorzone (postanowienie z dnia 28 listopada 2014 r., sygn. akt V SAB/Wa 31/14). Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji rozpoznała wniosek o umorzenie zaległości w płatności opłaty abonamentowej.

V.6060.12.2014 z dnia 24 września 2014 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na niektóre przepisy uchwały Rady Miasta T. w sprawie ustalenia wysokości stawek opłaty miejscowej, terminów płatności oraz zarządzenia poboru opłaty miejscowej w drodze inkasa, określenia inkasentów i wysokości wynagrodzenia za inkaso.

Skarga oddalona (wyrok z dnia 2 grudnia 2014 r., sygn. akt I SA/Bd 1127/14).

Naczelny Sąd Administracyjny wydał następujące orzeczenie w sprawie skargi kasacyjnej Rzecznika Praw Obywatelskich:

V.511.781.2014 z dnia 29 sierpnia 2014 r. – skarga kasacyjna na postanowienie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego odrzucające skargę na uchwałę Rady Miejskiej w sprawie pozbawienia dróg kategorii dróg gminnych.

Skarga kasacyjna uwzględniona (postanowienie z dnia 6 listopada 2014 r., sygn. akt I OSK 2687/14).

Naczelny Sąd Administracyjny podjął uchwałę w postępowaniu z udziałem Rzecznika Praw Obywatelskich:

V.511.685.2014 z dnia 15 lipca 2014 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Naczelnym Sądem Administracyjnym w sprawie podjęcia uchwały zawierającej rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego dotyczącego ustalenia przychodu przy umowie o dożywocie na zasadach wynikających z ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Naczelny Sąd Administracyjny podjął następującą uchwałę (uchwała z dnia 17 listopada 2014 r., sygn. akt II FPS 4/14): W przypadku zbycia nieruchomości na podstawie umowy o dożywocie nie jest możliwe określenie przychodu ze źródła, o którym mowa w art. 10 ust. 1 pkt 8 lit. a ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, na zasadach wynikających z art. 19 ust. 1 i 3 tej ustawy.

VI. Wnioski do Trybunału Konstytucyjnego. Zgłoszenia udziału w postępowaniach w sprawie skarg konstytucyjnych

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich skierowała następujące wnioski do Trybunału Konstytucyjnego:

V.511.868.2014 z dnia 3 października 2014 r. – w sprawie ustalenia wysokości kwoty wolnej od podatku.

Rzecznik Praw Obywatelskich złożyła do Trybunału Konstytucyjnego wniosek o zbadanie zgodności z Konstytucją przepisu ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, dotyczącego ustalenia wysokości kwoty wolnej od podatku. Zaskarżony przepis narusza zdaniem Rzecznika konstytucyjną zasadę sprawiedliwości społecznej. Założenie ustawodawcy, według którego przekroczenie kwoty wolnej od podatku, wynoszącej 3089 zł, pozwala obywatelom na jednoczesne zaspokajanie podstawowych potrzeb życiowych oraz uiszczanie podatków wymaga weryfikacji. W opinii Rzecznika Praw Obywatelskich obecne rozwiązanie krzywdzi podatników, bowiem wskazana kwota została określona w oderwaniu od przyjętych w obowiązującym prawie kryteriów ubóstwa. Wątpliwości Rzecznika budzi również brak stałego mechanizmu waloryzacji kwoty wolnej od podatku. Poruszone we wniosku kwestie były przedmiotem wystąpienia Rzecznika Praw Obywatelskich do Ministra Finansów w maju 2014 r., jednak Ministerstwo Finansów nie podzieliło stanowiska Rzecznika argumentując, że wprowadzenie proponowanych zmian byłoby niekorzystne dla budżetu państwa.

II.511.1778.2014 z dnia 22 października 2014 r. – w sprawie zawieszania postępowania karnego skarbowego.

Zaskarżone przepisy art. 70 § 6 pkt 1 Ordynacji podatkowej w związku z art. 114a Kodeksu karnego skarbowego wykorzystywane są do wszczynania i następnie zawieszania postępowań karnoskarbowych w celu zawieszenia biegu przedawnienia.

Przepis Kodeksu karnego skarbowego, będący przedmiotem wniosku, przewiduje zawieszenie postępowania karnego skarbowego, jeśli jego prowadzenie jest w istotny sposób utrudnione ze względu na toczące się postępowanie przed organami kontroli skarbowej, organami podatkowymi, organami celnymi lub sądami administracyjnymi. Przepis ten pozwala na dochodzenie przedawnionych zobowiązań podatkowych. Wskutek zawieszenia biegu terminu przedawnienia zobowiązania podatkowego nie ulega ono wygaśnięciu z upływem pięcioletniego terminu przedawnienia liczonego od końca roku kalendarzowego, w którym powstał obowiązek podatkowy, lecz istnieje nadal i może być egzekwowane przez wierzyciela podatkowego. Podatnikowi wprawdzie nie przysługuje konstytucyjne prawo do przedawnienia, jednak z uwagi na treść przepisów Ordynacji podatkowej dotyczących przedawnienia ma on prawo oczekiwać, że upływ terminu przedawnienia spowoduje wygaśnięcie ewentualnych nieuregulowanych zobowiązań podatkowych. Zawieszenie biegu terminu

przedawnienia wydłuża ten termin o okres zawieszenia. Powstaje wówczas stan niepewności co do sytuacji podatnika, który nie wie, czy jego zobowiązanie podatkowe wygasło. Sytuacja ta jest sprzeczna z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa. Przepis art. 114a k.k.s. w praktyce służy przedłużeniu terminu przedawnienia ściągania danin. Zastosowanie tego przepisu pozwala w konsekwencji na rozciąganie ustawowych terminów dochodzenia roszczeń, co narusza pewność obrotu prawnego, a także sprzyja opieszałości organów państwa, co stoi w sprzeczności z konstytucyjnym prawem do sądu.

Zgodnie z zaskarżonym przepisem Ordynacji podatkowej bieg terminu przedawnienia zobowiązania podatkowego nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega zawieszeniu, z dniem wszczęcia postępowania w sprawie o przestępstwo skarbowe lub wykroczenie skarbowe, o którym podatnik został zawiadomiony, jeżeli podejrzenie popełnienia przestępstwa lub wykroczenia wiąże się z niewykonaniem tego zobowiązania. Rzecznik zaskarża ten przepis w zakresie, w jakim przewiduje, że bieg terminu przedawnienia zobowiązania podatkowego nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega zawieszeniu, z dniem wszczęcia postępowania w sprawie, a nie przeciwko osobie. Obowiązujące rozwiązanie pozostaje w kolizji z zasadą zaufania obywatela do państwa i stanowionego przezeń prawa, wywodzącą się z konstytucyjnej zasady demokratycznego państwa prawa. Nie zapewnia ono bowiem bezpieczeństwa prawnego jednostce, ograniczając ją w jej dobrach prawnych i ingerując istotnie w jej interesy majątkowe, a jednocześnie nie przyznając stosownych gwarancji procesowych.

VII.5601.1.2014 z dnia 24 października 2014 r. – w sprawie przepisów dotyczących uboju rytualnego.

Rzecznik Praw Obywatelskich skierowała wniosek do Trybunału Konstytucyjnego o stwierdzenie niezgodności z Konstytucją, Europejską Konwencją o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, a także Kartą Praw Podstawowych Unii Europejskiej, przepisów ustawy o ochronie zwierząt w zakresie, w jakim nie zezwalają na poddawanie zwierząt szczególnym sposobom uboju na wyłączne potrzeby lokalnych wspólnot religijnych i zarazem przewidują odpowiedzialność karną osoby dokonującej takiego uboju.

Ubój rytualny jest praktykowany w judaizmie oraz w islamie. Obowiązująca obecnie ustawa o ochronie zwierząt zabrania dokonywania uboju rytualnego. Zgodnie z brzmieniem obowiązujących wcześniej przepisów wymogi dotyczące uśmiercania zwierząt tylko po uprzednim pozbawieniu świadomości nie były stosowane przy poddawaniu zwierząt szczególnym sposobom uboju przewidzianym przez obrządki religijne.

W ocenie Rzecznika brak regulacji w polskim porządku prawnym, które dopuszczałyby ubój rytualny wyłącznie na potrzeby lokalnych wspólnot religijnych, stanowi o naruszeniu konstytucyjnych gwarancji wolności religii. Natomiast ubój rytualny dokonywany w celach handlowych, na skalę masową, nienależący do sfery

wolności religii i wyznania, nie może zdaniem Rzecznika korzystać z konstytucyjnej ochrony.

Rzecznik Praw Obywatelskich, po otrzymaniu skarg Muzułmańskiego Związku Religijnego w RP oraz Europejskiego Związku Żydów, zawierających wnioski o zbadanie zgodności obowiązujących przepisów w kwestii uboju rytualnego z Konstytucją, wystąpiła w dniu 7 listopada 2013 r. do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, sygnalizując potrzebę podjęcia prac legislacyjnych w tym zakresie, a następnie w dniu 22 stycznia 2014 r. do Prezesa Rady Ministrów zaznaczając, że podjęcie inicjatywy uregulowania materii odnoszącej się do uboju rytualnego należy do Rady Ministrów. W odpowiedzi Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów poinformował, że Rządowe Centrum Legislacji przekazało Ministerstwu Rolnictwa i Rozwoju Wsi, do dalszego procedowania, projekt ustawy o zmianie ustawy o ochronie zwierząt. W projekcie tym zawarto rozwiązania zgodne z założeniami projektu ustawy o ochronie zwierząt przyjętymi przez Radę Ministrów w 2012 r. Z tych względów Rzecznik Praw Obywatelskich zdecydowała o skierowaniu wniosku do Trybunału Konstytucyjnego.

V.512.101.2014 z dnia 6 listopada 2014 r. – w sprawie wysokości opłaty egzekucyjnej oraz opłaty manipulacyjnej w postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Rzecznik Praw Obywatelskich zaskarżyła do Trybunału Konstytucyjnego przepisy ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji regulujące koszty egzekucji w zakresie, w jakim nie określają maksymalnej wysokości opłaty egzekucyjnej i opłaty manipulacyjnej. Problem zgodności z Konstytucją przepisów objętych wnioskiem Rzecznika ujawnił się w związku z badanymi sprawami indywidualnymi.

W przypadku opłat za czynności egzekucyjne pobieranych w toku egzekucji należności pieniężnych wątpliwości dotyczą tych opłat, które są określane stosunkowo. Organ egzekucyjny pobiera też opłatę manipulacyjną z tytułu zwrotu wydatków za wszystkie czynności manipulacyjne związane ze stosowaniem środków egzekucyjnych, wynoszącą 1% kwoty egzekwowanych należności objętych każdym tytułem wykonawczym. Opłata egzekucyjna oraz opłata manipulacyjna nosi wszelkie cechy daniny publicznej. Ustawodawca wprowadzając w przepisach objętych wnioskiem stosunkowe opłaty, zrezygnował z określenia górnej granicy tak obliczonych opłat.

W konsekwencji nie istnieje bariera uniemożliwiająca pobieranie nadmiernych opłat w postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Zastosowana przez ustawodawcę konstrukcja ustalania wysokości opłat egzekucyjnych oraz opłaty manipulacyjnej w ocenie Rzecznika narusza standardy konstytucyjne. Przede wszystkim pozostaje ona w kolizji z konstytucyjną zasadą zaufania jednostki do państwa i stanowionego przez to państwo prawa. Zasada ta ściśle wiąże się z bezpieczeństwem prawnym jednostki. Brak maksymalnej wysokości opłat stosunkowych w postępowaniu egzekucyjnym w administracji powoduje, że opłaty te w przypadku wysokiej kwoty egzekwowanej należności tracą swoją pierwotną, wyznaczoną przez ustawę funkcję i stają się kolejnym, tylko że ukrytym, podatkiem.

II.566.7.2014 z dnia 19 listopada 2014 r. – w sprawie tzw. idealnego zbiegu wykroczenia z przestępstwem.

Wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich dotyczy przepisu Kodeksu wykroczeń regulującego tzw. idealny zbieg przepisów, który zachodzi wówczas, gdy sprawca jednym czynem urzeczywistnia znamiona określone w dwóch lub więcej przepisach stanowiących wykroczenie i przestępstwo jednocześnie.

W ocenie Rzecznika zaskarżony przepis Kodeksu wykroczeń w zakresie, w jakim umożliwia ponoszenie, przy zbiegu wykroczenia z przestępstwem, odrębnej odpowiedzialności za wykroczenie i za przestępstwo, narusza zasadę *ne bis in idem*, przez co jest niezgodny z Konstytucją oraz Protokołem nr 7 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, a także Międzynarodowym Paktem Praw Obywatelskich i Politycznych. Zasada *ne bis in idem* nie jest ujęta w sposób dosłowny w Konstytucji, jednak z orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego wynika, że należy ona do fundamentalnych zasad prawa karnego i stanowi jeden z elementów demokratycznego państwa prawnego, urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Podwójne czy wielokrotne karanie tej samej osoby za ten sam czyn zdaniem Trybunału jest sprzeczne z zasadą proporcjonalności reakcji państwa na naruszenie obowiązku prawnego. W orzecznictwie Trybunału dominuje również pogląd, że zasada *ne bis in idem* stanowi jeden z elementów konstytucyjnego prawa do sądu, przejawiający się w zapewnieniu rzetelnej i sprawiedliwej procedury sądowej.

Konsekwencją przyjęcia w kwestionowanym przepisie konstrukcji tzw. idealnego zbiegu wykroczenia z przestępstwem jest prowadzenie w przedmiocie tego samego czynu dwóch postępowań. Pierwsze z nich dotyczy tego czynu kwalifikowanego jako wykroczenie i toczy się w trybie Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia, drugie zaś odnosi się do tego czynu kwalifikowanego jako przestępstwo i toczy się w trybie Kodeksu postępowania karnego. W obu tych postępowaniach autonomicznie orzeka się kary i środki karne tj. dochodzi do kilkakrotnego skazania, przy czym jeżeli za przestępstwo i wykroczenie orzeczono karę lub środek karny tego samego rodzaju, wykonuje się tylko surowszą karę lub środek karny. Uzasadnieniem dla rozwiązania przyjętego w Kodeksie wykroczeń miała być konieczność zapobieżenia uniknięcia odpowiedzialności za wykroczenie sprawcy, którego czyn wypełnia jednocześnie znamiona wykroczenia i przestępstwa prywatnoskargowego lub ściganego na wniosek, w razie braku skargi lub wniosku.

Przyjętą na gruncie Kodeksu wykroczeń koncepcję zbiegu idealnego, gdzie wielość prawnokarnych ocen prowadzi do przypisania sprawcy tylu czynów zabronionych, ile norm naruszył odrzuca Kodeks karny, w którym przyjęto koncepcję tzw. zbiegu kumulatywnego, polegającego na przypisaniu sprawcy jednego przestępstwa kwalifikowanego ze wszystkich przepisów, jakich znamiona swoim zachowaniem wyczerpał. Koncepcja ta zgodna jest z zasadą wyrażoną w Kodeksie karnym, że ten sam czyn może stanowić tylko jedno przestępstwo, wykluczającą możliwość dokonywania wielokrotnej oceny tego samego zachowania. Przyjmuje się, że konstrukcja zawarta w kwestionowanym przepisie Kodeksu wykroczeń stanowi

wyjątek od zasady *ne bis in idem*. Wydaje się jednak, że wyjątek ten nie daje się pogodzić ani ze standardami konstytucyjnymi ani z wymogami określonymi w umowach międzynarodowych wiążących Polskę.

II.511.994.2014 z dnia 3 grudnia 2014 r. – w sprawie bezpieczeństwa imprez masowych.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich przewidziana w ustawie o bezpieczeństwie imprez masowych instytucja zakazu klubowego, w obowiązującej formie prawnej, pozostaje w kolizji z szeregiem norm Konstytucji. Ustawodawca nie przewidział, za jakie zachowania może zostać nałożony zakaz klubowy. Podstawą ukarania zakazem klubowym jest naruszenie regulaminu obiektu (terenu) lub regulaminu imprezy masowej. W praktyce organizator imprezy masowej (meczu piłki nożnej) może dowolnie określić, jakiego rodzaju zachowania uzasadniają zastosowanie zakazu klubowego. Regulaminy wielu klubów przewidują, że zastosowanie zakazu może nastąpić nie tylko za zachowania stanowiące przestępstwa albo wykroczenia uregulowane w ustawie o bezpieczeństwie imprez masowych, ale także za zachowania niepenalizowane przez ustawę. Ponadto regulamin nie podlega żadnej weryfikacji, tzn. zatwierdzeniu czy uzgodnieniu przez inny organ.

Zdaniem Rzecznika arbitralność w uchwalaniu regulaminów, okoliczność, że regulaminy nie są źródłami powszechnie obowiązującego prawa, a także brak materialnych i proceduralnych przesłanek wymierzania zakazu klubowego stanowią o niezgodności zaskarżonych przepisów ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych z Konstytucją. Za sprzeczne z zasadą zaufania obywatela do państwa i prawa, wynikającą z konstytucyjnej zasady demokratycznego państwa prawnego, należy uznać karanie za zachowania przewidziane w regulacji, która nie stanowi źródła prawa powszechnie obowiązującego. Z zasadą zaufania obywatela do państwa i prawa stoi w sprzeczności także rozwiązanie polegające na wymierzeniu jednostce dolegliwości o charakterze penalnym na podstawie prawa prywatnego, przy braku skutecznej kontroli sądowej. Od zastosowania zakazu klubowego osobie ukaranej służy prawo odwołania do podmiotu prowadzącego rozgrywkę. Jednak przepisy ustawy nie precyzują charakteru odwołania ani charakteru orzeczenia organu odwoławczego. Procedura odwoławcza pozostawiona jest zatem dowolnemu uznaniu podmiotu prywatnego. Ponadto kwestionowana regulacja w zakresie, w jakim przewiduje wymierzenie represyjnego, publicznoprawnego środka w postaci zakazu klubowego za naruszenie regulaminu obiektu (terenu) lub regulaminu imprezy masowej stanowi nadmierne i nieproporcjonalne ograniczenie konstytucyjnego prawa dostępu do dóbr kultury, dokonane na podstawie regulacji, która nie jest powszechnie obowiązującym prawem.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich zakaz klubowy wymaga dookreślenia w przepisach rangi ustawowej, co ograniczy arbitralność i dowolność w jego wymierzaniu. Intencją Rzecznika nie jest pozbawienie organizatorów imprez masowych możliwości ograniczania udziału w nich osobom, które w ich trakcie naruszają spokój i porządek publiczny, lecz doprowadzenie do tego, aby konstrukcja

zakazu klubowego spełniała standardy konstytucyjne i zawierała proceduralne gwarancje ochrony praw jednostki.

Trybunał Konstytucyjny wydał następujące orzeczenia w sprawie wniosków Rzecznika Praw Obywatelskich:

RPO-666037-II/11 z dnia 29 czerwca 2011 r. – w sprawie stosowania przez poszczególne służby w ramach kontroli operacyjnej środków technicznych umożliwiających uzyskiwanie w sposób niejawnym informacji i dowodów oraz ich utrwalanie.

Wniosek częściowo uwzględniony (wyrok z dnia 30 lipca 2014 r., sygn. akt K 23/11).

RPO-662587-II/10 z dnia 1 sierpnia 2011 r. – w sprawie dostępu poszczególnych służb do danych telekomunikacyjnych.

Wniosek częściowo uwzględniony (wyrok z dnia 30 lipca 2014 r., sygn. akt K 23/11).

RPO-683674-II/11 z dnia 18 listopada 2011 r. – w sprawie przepisów uprawniających Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego do prowadzenia kontroli operacyjnej.

Wniosek częściowo uwzględniony (wyrok z dnia 30 lipca 2014 r., sygn. akt K 23/11).

RPO-701633-II/12 z dnia 27 kwietnia 2012 r. – w sprawie uprawnień Służby Celnej do pozyskiwania i przetwarzania danych telekomunikacyjnych.

Wniosek częściowo uwzględniony (wyrok z dnia 30 lipca 2014 r., sygn. akt K 23/11).

RPO-716418-V/12 z dnia 20 listopada 2012 r. – w sprawie niezgodności z Konstytucją art. 140 par. 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa dotyczącego tzw. „milczącej” interpretacji podatkowej.

Wniosek oddalony (wyrok z dnia 25 września 2014 r., sygn. akt K 49/12).

RPO-714908-I/12 z dnia 4 marca 2013 r. – w sprawie przepisów ustawy Prawo o zgromadzeniach.

Wniosek częściowo uwzględniony (wyrok z dnia 18 września 2014 r., sygn. akt K 44/12).

RPO-742891-VII/13 z dnia 15 listopada 2013 r. – w sprawie braku możliwości telefonicznego porozumiewania się tymczasowo aresztowanego z obrońcą.

Wniosek uwzględniony (wyrok z dnia 25 listopada 2014 r., sygn. akt K 54/13).

V.565.14.2014 z dnia 19 marca 2014 r. – w sprawie ograniczania ustawowego uprawnienia niestosowania się do niektórych znaków drogowych przyznanego osobom niepełnosprawnym kierującym pojazdami samochodowymi.

Wniosek uwzględniony (wyrok z dnia 4 listopada 2014 r., sygn. akt U 4/14).

I.531.18.2014/VII.531.9.2014 z dnia 15 kwietnia 2014 r. – w sprawie przepisów wykonawczych dotyczących postępowania konsularnego.

Wniosek uwzględniony (wyrok z dnia 28 października 2014 r., sygn. akt K 8/14).

Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosiła udział w postępowaniach w sprawie skarg konstytucyjnych:

VII.511.3.2014 z dnia 14 października 2014 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej G. B. (sygn. akt SK 30/14).

W piśmie procesowym z dnia 16 grudnia 2014 r. Rzecznik Praw Obywatelskich przedstawiła stanowisko o niezgodności z Konstytucją dwóch przepisów ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych w zakresie, w jakim nie wskazują przesłanek jakimi powinien kierować się Minister Sprawiedliwości rozpoznając wniosek sędziego o przeniesienie na inne miejsce służbowe ani nie przewidują możliwości złożenia odwołania od negatywnej decyzji Ministra Sprawiedliwości w przedmiocie wniosku sędziego o przeniesienie na inne miejsce służbowe. W opisanym przypadku w ocenie Rzecznika doszło do pominięcia prawodawczego prowadzącego do ograniczenia konstytucyjnego prawa sędziego do prywatności, a także prawa do sądu oraz prawa do odwoływania się od negatywnych orzeczeń i decyzji. Ponadto brak określenia przesłanek, jakimi powinien kierować się Minister Sprawiedliwości rozpatrując wniosek sędziego o przeniesienie na inne miejsce służbowe narusza zasadę określoności prawa, która ma swoje źródło w zaufaniu obywatela do państwa i stanowionego przezeń prawa.

IV.715.1.2014 z dnia 29 października 2014 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej Sp. z o.o. (sygn. akt SK 32/14).

W piśmie z dnia 20 listopada 2014 r. Rzecznik Praw Obywatelskich przedstawiła następujące stanowisko w sprawie: art. 79 ust. 1 pkt 3 lit b) ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych w zakresie, w jakim nakłada obowiązek zapłaty trzykrotności stosownego wynagrodzenia na rzecz podmiotu uprawnionego z tytułu autorskich praw majątkowych, jest niezgodny z przepisami art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

W ocenie Rzecznika istnienie zaskarżonego w skardze konstytucyjnej roszczenia pozwalającego na domaganie się zapłaty kwoty trzykrotnie wyższej niż wynagrodzenie należne tytułem udzielenia przez uprawnionego zgody na korzystanie z utworu, którego zakres nie ma związku z rozmiarem poniesionej przez

uprawnionego szkody, jest nie do pogodzenia z zasadą sprawiedliwości społecznej. Roszczenie to uprzywilejowuje podmioty, którym przysługują autorskie prawa majątkowe, zapewniając daleko wyższą ochronę ich praw i interesów majątkowych niż praw i interesów majątkowych użytkowników, którzy w sposób zawiniony dokonali naruszenia tych autorskich praw majątkowych. W ten sposób narusza ono konstytucyjną zasadę równej ochrony praw majątkowych, a zróżnicowanie tej ochrony nie znajduje odpowiedniego uzasadnienia ze względu na konieczność zachowania równowagi w stosunkach społecznych.

Zaskarżony przepis w sposób automatyczny nakłada sankcję trzykrotności wynagrodzenia. Ustawodawca wprowadzając tak sztywne stawki ryczałtu nie dał sądowi jakichkolwiek możliwości miarkowania odszkodowania w zależności od okoliczności sprawy, chociażby w sytuacji, gdy uważałby, że jest ono rażąco wygórowane i całkowicie nieadekwatne. Nadmierna dolegliwość kwestionowanego roszczenia jest szczególnie ewidentna wobec możliwej kumulacji wszystkich sankcji przewidzianych przez ustawę o prawie autorskim i prawach pokrewnych za naruszenie autorskiego prawa majątkowego. Przepis, który w założeniu miał ułatwiać poszkodowanym dochodzenie ich praw, w swoim otoczeniu systemowym (przy kumulacji roszczeń) może stać się źródłem nieuzasadnionego wzbogacenia uprawnionych z tytułu autorskich praw majątkowych, z pokrzywdzeniem użytkowników tych praw.

W sprawie skargi konstytucyjnej:

IV.7003.93.2014 z dnia 17 września 2014 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej W. G. dotyczącej ograniczeń prawa zwrotu wywłaszczonej nieruchomości (sygn. akt SK 26/14).

W piśmie z dnia 3 listopada 2014 r. Rzecznik Praw Obywatelskich przedstawiła następujące stanowisko: art. 136 ust. 3 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami – w zakresie, w jakim uzależnia zwrot wywłaszczonej nieruchomości od łącznej zgody wszystkich współwłaścicieli, uniemożliwiając zwrot samego udziału we wspólnym prawie – jest niezgodny z art. 64 ust. 1 i art. 21 ust. 1 w związku z art. 21 ust. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji, a także z art. 64 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji.

Zaskarżony przepis ustawy o gospodarce nieruchomościami stanowi, że poprzedni właściciel lub jego spadkobierca mogą żądać zwrotu wywłaszczonej nieruchomości lub jej części, jeżeli stała się ona zbędna na cel określony w decyzji o wywłaszczeniu.

Rzecznik Praw Obywatelskich stwierdza, że wynikające z zaskarżonego przepisu wyłączenie możliwości zwrotu udziałów w wywłaszczonej nieruchomości nie znajduje konstytucyjnego uzasadnienia. Właścicielowi zwraca się jego prawo w kształcie, w jakim istniało przed wywłaszczeniem, natomiast współwłaścicielom stawia się dodatkowe wymogi, które zwrot albo ograniczają albo uniemożliwiają. Nakaz łącznego i jednoczesnego złożenia wniosku zwrotowego przez wszystkich współwłaścicieli jest też o tyle nieuzasadniony, że przed wywłaszczeniem prawa

wszystkich współwłaścicieli były wzajemnie niezależne i podlegały samodzielnemu obrotowi. Nałożone przez ustawę wymogi stanowią więc nieproporcjonalny, nadmierny ciężar i nie służą ochronie żadnych konstytucyjnie uzasadnionych wartości. Ponadto przyjęte w ustawie kryterium różnicowania w postaci zakresu posiadanego udziału w prawie własności ma wszelkie cechy arbitralności. Zdaniem Rzecznika realizacja konstytucyjnego prawa do zwrotu wywłaszczonego mienia nie może zależeć od tego, ile udziałów przysługiwało w przeszłości uprawnionemu, i z kim je wówczas dzielił. Okoliczności te są zupełnie przypadkowe i w żaden sposób nie powinny warunkować możliwości realizacji konstytucyjnie gwarantowanego prawa.

Z powyższego wynika, że podstawowym celem przyjętego rozwiązania było pozbawienie roszczeń określonej, arbitralnie dobranej grupy uprawnionych, a zarazem zwolnienie podmiotów publicznych z obowiązków nałożonych w Konstytucji. Prowadzi to do wniosku, że zaskarżona norma pozostaje w sprzeczności z konstytucyjnymi gwarancjami ochrony własności i innych praw majątkowych.

Skutkiem kwestionowanego rozwiązania jest utrzymanie w zasobie publicznym nieruchomości odebranych przymusowo przed laty na realizację celów publicznych i odmowa ich zwrotu, pomimo że dla tych celów są one całkowicie zbędne.

W ocenie Rzecznika wymóg, aby prawo do zwrotu nieruchomości należało wykonać jednocześnie i przez wszystkich współwłaścicieli łącznie nie znajduje żadnego racjonalnego uzasadnienia w wartościach konstytucyjnych. Jedynym jego celem zdaje się być po prostu znaczące ograniczenie zwrotu wywłaszczonych nieruchomości, czego oczywiście nie można zaakceptować. Obowiązujące przepisy nakładają na byłego współwłaściciela (współspadkobiercę) ciężary niepotrzebne i niczym nieuzasadnione, a zatem w sposób nieproporcjonalny, nadmierny ograniczają realizację konstytucyjnie umocowanego prawa do zwrotu wywłaszczonego mienia.

Trybunał Konstytucyjny wydał następujące orzeczenia w sprawie skarg konstytucyjnych, do których przystąpiła Rzecznik Praw Obywatelskich:

RPO-670440-III/11 z dnia 19 maja 2011 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej R. W.

Skarga konstytucyjna uwzględniona (wyrok z dnia 18 listopada 2014 r., sygn. akt SK 7/11).

RPO-726101-IV/13 z dnia 26 kwietnia 2013 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej D. K.

Skarga konstytucyjna oddalona (wyrok z dnia 23 września 2014 r., sygn. akt SK 7/13).

VIII. Reakcje na wcześniejsze wystąpienia Rzecznika

I.5151.1.2014/VII.5151.2.2014 z dnia 7 kwietnia 2014 r. – w sprawie braku przejrzystych procedur rozpatrywania skarg obywateli na działania adwokata.

Prezes Naczelnej Rady Adwokackiej (07.10.2014 r.) zapewnił, że samorząd adwokacki i jego organy są świadome tego, że do ich podstawowych obowiązków należy m.in. sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem przepisów o wykonywaniu zawodu adwokata oraz ustalanie i krzewienie zasad etyki zawodowej oraz dbałość o ich przestrzeganie. Podstawowym instrumentem powołanym w celu sprawowania pieczy nad przestrzeganiem zasad etyki zawodowej, pozostającym w gestii samorządu adwokackiego, jest sądownictwo dyscyplinarne. Postępowanie dyscyplinarne pełni głównie rolę wewnątrzśrodowiskową, polegającą na eliminacji pewnych patologii ujawniających się w zawodzie, nie spełnia zaś funkcji kompensacyjnej wobec osób, które czują się pokrzywdzone sposobem prowadzenia sprawy.

Naczelna Rada Adwokacka nie zgadza się z wnioskiem Rzecznika, iż jako skargi podlegające załatwieniu w trybie postępowania skargowo-wnioskowego należałoby kwalifikować tylko te wystąpienia, które dotyczyłyby organów samorządowych, a wszystkie inne traktować jak zawiadomienia o deliktach dyscyplinarnych. W opinii samorządu adwokackiego każde wystąpienie obywatela, zatytułowane jako skarga lub wniosek i zawierające subiektywny opis przewinienia dyscyplinarnego adwokata oraz formułujące żądanie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego nie powinno podlegać załatwieniu z definicji w trybie postępowania dyscyplinarnego. Takie rozwiązanie charakteryzowałoby się nieuzasadnionym automatyzmem prowadzącym do konieczności każdorazowego rozstrzygnięcia przez rzecznika dyscyplinarnego w przedmiocie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego i poddawania reżimowi prawnemu postępowania dyscyplinarnego spraw, które prowadzenia w tym trybie nie wymagają.

Organy adwokatury dostrzegają problem ewentualnego błędnego zakwalifikowania wystąpienia obywatela jako podlegającego załatwieniu w trybie postępowania skargowo-wnioskowego w sytuacji, w której wystąpienie powinno zostać zakwalifikowane do rozpatrzenia w trybie postępowania dyscyplinarnego. Ochrony przed tego rodzaju przypadkami należałoby jednak poszukiwać na płaszczyźnie procesowej. Podstawa materialnoprawna (ustalenie dodatkowych kryteriów kwalifikacji skarg) może nie przynieść pożądanego efektu. Ochrona zainteresowanych może realizować się przez dwa rozwiązania procesowe: instancyjną kontrolę sposobu załatwiania skarg albo możliwość wiążącego polecenia przez Ministra Sprawiedliwości wszczęcia dochodzenia, w ramach postępowania dyscyplinarnego, przeciwko adwokatowi lub aplikantowi adwokackiemu. Ewentualnemu pokrzywdzonemu przysługują również środki ochrony jego praw o charakterze powszechnym (cywilnoprawne i karnoprawne).

V.511.161.2014 z dnia 9 czerwca 2014 r. – w sprawie prawnego charakteru odmowy potwierdzenia skierowania na leczenie uzdrowiskowe.

Prezes Narodowego Funduszu Zdrowia (10.10.2014 r.) poinformował, że ustawą z dnia 22 lipca 2014 r. o zmianie ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz niektórych innych ustaw zmieniono przepis art. 33 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych wprowadzający wymóg potwierdzenia skierowania przez oddział wojewódzki Funduszu poprzez jednoznaczne wskazanie, że w sprawach potwierdzenia oraz odmowy potwierdzenia skierowania nie stosuje się przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego. Znowelizowany przepis wejdzie w życie z dniem 1 stycznia 2015 r. Do czasu wejścia w życie tej nowelizacji, w przypadku gdy lekarz specjalista nie zaaprobował celowości leczenia uzdrowiskowego albo rehabilitacji uzdrowiskowej, wydawana jest decyzja administracyjna.

V.540.11.2014 z dnia 16 czerwca 2014 r. – w sprawie realizacji prawa małoletnich cudzoziemców do edukacji.

Minister Edukacji Narodowej (09.12.2014 r.) podzieliła opinię Rzecznika, że wszystkie dzieci objęte obowiązkiem szkolnym powinny być zapisywane do szkoły niezwłocznie po przyjęciu do ośrodka dla cudzoziemców. Z informacji przekazanych przez Urząd do Spraw Cudzoziemców wynika, że obecnie sytuacje opóźnień w zasadzie nie mają już miejsca. W związku ze zmianami wprowadzonymi w ustawie o systemie oświaty dotyczącymi zasad przyjmowania do publicznych przedszkoli, szkół i placówek Ministerstwo dokonało weryfikacji dotychczasowych rozwiązań w tym zakresie w celu zapewnienia przejrzystych i spójnych zasad przyjmowania do publicznych szkół i placówek cudzoziemców i obywateli polskich, którzy pobierają naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw.

Obecnie obowiązujące przepisy dają duże możliwości stwarzania i wyrównywania szans edukacyjnych wszystkim uczniom bez względu na pochodzenie. Dlatego też nie ma potrzeby opracowywania odrębnych przepisów tylko dla uczniów-cudzoziemców w zakresie ujednoczenia podstawy programowej bądź wprowadzenia szczególnych kryteriów zaliczania przez cudzoziemców poszczególnych przedmiotów nauczania. Przede wszystkim należy poszukiwać takich rozwiązań, które byłyby ukierunkowane na podnoszenie kompetencji językowych uczniów-cudzoziemców.

Zmiany zaproponowane przez Rzecznika w zasadach przystępowania cudzoziemców do egzaminów zewnętrznych zostaną poddane przez Ministerstwo Edukacji Narodowej wnikliwej analizie. Ministerstwo jest otwarte na doskonalenie rozwiązań w tym zakresie. W ramach procedowanej obecnie nowelizacji ustawy o systemie oświaty Ministerstwo Edukacji Narodowej planuje uwzględnić szczególną sytuację uczniów o słabej znajomości języka polskiego przystępujących do sprawdzianu i egzaminu gimnazjalnego.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami zapewnienie małoletniemu cudzoziemcom zajęć na terenie strzeżonego ośrodka może zostać uznane za wypełnienie prawa do

edukacji jedynie pod warunkiem realizacji podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół oraz ramowych planów nauczania. Trudno jest to jednak pogodzić z sytuacją, w której nie da się przewidzieć ani liczby dzieci ani okresu ich przebywania w ośrodku. Ministerstwo podejmie w ciągu obecnego roku szkolnego prace nad przygotowaniem odpowiednich rozwiązań legislacyjnych. Prace te będą prowadzone we współpracy m.in. ze Strażą Graniczną, której jednostki organizacyjne ponoszą odpowiedzialność za funkcjonowanie ośrodków.

IV.7024.26.2014 z dnia 18 lipca 2014 r. – w sprawie praw osób ubezwłasnowolnionych.

Minister Sprawiedliwości (15.12.2014 r.) w uzupełnieniu odpowiedzi z dnia 5 sierpnia 2014 r. poinformował, że zostały już zakończone etapy konsultacji publicznych i opiniowania. Aktualnie prace nad projektem założeń znajdują się na etapie ponownych uzgodnień międzyresortowych. Prowadzone są dodatkowe uzgodnienia z Ministrem Finansów. Po zakończeniu tego etapu projekt zostanie skierowany niezwłocznie pod obrady Stałego Komitetu Rady Ministrów.

V.565.134.2014 z dnia 29 lipca 2014 r. – w sprawie przetwarzania danych osobowych pasażerów komunikacji miejskiej.

Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych (11.12.2014 r.) poinformował, że zostały przeprowadzone czynności kontrolne dotyczące przetwarzania danych osobowych przez ZTM w związku z funkcjonowaniem spersonalizowanej karty miejskiej. Przetwarzanie informacji geolokalizacyjnych w zakresie niezbędnym do rozliczania kosztów podróży oraz rozpatrywania skarg reklamacyjnych nie stanowi nieuzasadnionej ingerencji w prywatność użytkowników karty miejskiej. W toku kontroli ustalono, że ZTM nie wykorzystuje danych geolokalizacyjnych do innych celów. Istnieje także możliwość skorzystania z usług przewozowych świadczonych przez ZTM bez konieczności podawania w tym celu danych osobowych (karta na okaziciela lub bilety czasowe). Jednocześnie GIODO wszczął postępowanie administracyjne dotyczące stwierdzonych podczas kontroli nieprawidłowości przy pozyskiwaniu zgody na przetwarzanie danych osobowych poprzez składanie oświadczeń na formularzach wniosków o wydanie karty miejskiej oraz formularzach oświadczenia składanego przez osoby chcące skorzystać z ulgi na bilety długookresowe.

I.816.10.2014 z dnia 4 sierpnia 2014 r. – w sprawie niwelowania różnic w wynagrodzeniach kobiet i mężczyzn.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej (02.12.2014 r.) przekazał informację o dotychczasowych działaniach Ministerstwa podjętych w zakresie niwelowania zjawiska luki płacowej. W celu stworzenia metodologii oraz narzędzia do monitorowania różnic w zarobkach kobiet i mężczyzn w Polsce, Ministerstwo zaproponowało realizację działania pt. „Stworzenie modelu

monitorującego różnice w wynagrodzeniach kobiet i mężczyzn wykonujących pracę o tej samej wartości”, które miało być finansowane w ramach środków pochodzących z programów unijnych. Niestety, propozycja ta została zakwestionowana przez Komisję Europejską. Obecnie w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej trwają prace nad realizacją kolejnego zadania, jakim jest przygotowanie analizy prawa międzynarodowego w zakresie monitorowania oraz przeciwdziałania zjawisku luki płacowej. Z działań Ministerstwa w zakresie promocji równości wynagrodzeń kobiet i mężczyzn należy wymienić włączenie się w kampanię na rzecz równości wynagrodzeń prowadzoną przez Komisję Europejską w latach 2009 oraz 2010, włączenie się w organizację Europejskiego Dnia Równości Wynagrodzeń (2012 r., 2013 r., 2014 r.), promowanie równości wynagrodzeń kobiet i mężczyzn w ramach projektów systemowych realizowanych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Priorytet I. Zatrudnienie i integracja społeczna (projekt „Aktywizacja społeczno-ekonomiczna kobiet na poziomie lokalnym i regionalnym” oraz „Godzenie ról zawodowych i rodzinnych kobiet i mężczyzn”), zorganizowanie konferencji międzynarodowych poświęconych tematowi luki płacowej, udział w licznych konferencjach poświęconych tej tematyce, publikowanie na stronach Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej materiałów dotyczących tematyki luki płacowej.

V.7224.17.2014 z dnia 3 września 2014 r. – w sprawie ochrony konsumentów na rynku usług bankowych i ubezpieczeniowych w ramach bancassurance.

Minister Sprawiedliwości (17.10.2014 r.) podtrzymał wcześniejsze stanowisko, zgodnie z którym nie istnieje potrzeba podjęcia pilnej interwencji legislacyjnej polegającej na zmianie Kodeksu cywilnego, mającej na celu zapewnienie ochrony konsumentów w ramach zawieranych przez banki ubezpieczeń grupowych, z uwagi na istniejące obecnie uregulowania prawne chroniące konsumentów oraz uprawnienia organów zajmujących się ochroną interesów i praw konsumentów. Przyszła regulacja cywilistyczna powinna zawierać rozwiązania uniwersalne, uwzględniające zawieranie i wykonywanie umów ubezpieczenia grupowego we wszystkich branżach obrotu prawnego, a nie tylko zawężone do bancassurance.

Komisja Nadzoru Finansowego wydała na podstawie przepisów ustawy Prawo bankowe rekomendację U dotyczącą dobrych praktyk w zakresie bancassurance. Rekomendacja ta ma na celu wyeliminowanie niepożądanych zjawisk z obszaru praktyki banków w zakresie oferowania produktów ubezpieczeniowych powiązanych z usługami bankowymi, co ma służyć zapewnieniu należytej ochrony nieprofesjonalnym uczestnikom rynku finansowego. Termin wprowadzenia Rekomendacji w życie został określony przez banki na dzień 31 marca 2015 r. Rekomendacje wydawane przez KNF należą do silnych środków nadzorczych z zakresu prawa publicznego.

Działająca przy Ministrze Sprawiedliwości Komisja Kodyfikacyjna Prawa Cywilnego, dostrzegając potrzebę systemowego unormowania w przepisach prawa cywilnego kwestii umów ubezpieczeń grupowych, w tym bancassurance, przy uwzględnieniu praw odbiorców tego rodzaju produktów, podjęła prace mające na celu

opracowanie projektu zmian Kodeksu cywilnego dotyczących zawierania i wykonywania umów ubezpieczenia grupowego. Projekt regulacji powinien w wyważony sposób normować pozycję ubezpieczyciela, ubezpieczającego i ubezpieczonego, pozwalając przy tym na nieskrępowany rozwój rynku ubezpieczeń grupowych. Podejmowane w tym obszarze prace mają w pewnym sensie charakter pionierski, co wpływa na tempo ich prowadzenia.

I.531.50.2014/VII.531.2.2014 z dnia 8 września 2014 r. – w sprawie trudności obywateli polskich przebywających na stałe za granicą z uzyskaniem pomocy konsulatu w przekazaniu wniosku o wydanie dowodu osobistego.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych (10.10.2014 r.) stwierdził, że skala problemu opisanego w wystąpieniu Rzecznika nie wydaje się znacząca, gdyż nie wykracza poza jednostkowe, rzadko pojawiające się przypadki zgłaszane polskim urzędnikom konsularnym. Na podstawie obowiązujących przepisów polskie urzędy konsularne realizują ściśle określone dwie czynności w sprawach związanych z dowodami osobistymi, tj. wydają zaświadczenia o utracie dowodu osobistego, a także odbierają dowody osobiste od posiadaczy, którzy utracili polskie obywatelstwo. W ocenie MSZ niespójność przepisów dotyczy natomiast regulacji odnoszących się do kręgu podmiotów zobligowanych do wymiany dowodu osobistego, w przypadku przebywania poza granicami kraju i terminu do realizacji tej czynności. Z dniem 1 stycznia 2015 r. wchodzi w życie ustawa z dnia 6 sierpnia 2010 r. o dowodach osobistych, która w sposób odmienny od dotychczasowego reguluje kwestię utraty ważności i konieczności wymiany dowodu osobistego, w związku z jego utratą lub zniszczeniem bądź zmianą danych posiadacza. Wydaje się, że z dniem wejścia w życie tej ustawy powyższe trudności zostaną usunięte. Ustawa o dowodach osobistych przewiduje również określone obowiązki dla konsulów, jednak co do zasady pozostaną one niezmiennione wobec dotychczasowych zadań nałożonych w przedmiotowym zakresie na urzędy konsularne.

I.7202.23.2014/VII.7202.2.2014 z dnia 8 września 2014 r. – w sprawie przepisów dotyczących pomocy unijnej dla pszczelarzy.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi (10.10.2014 r.) nie podzielił wątpliwości Rzecznika i wyjaśnił, że wprowadzenie w ramach realizacji mechanizmu „Wsparcie rynku produktów pszczelich” w sezonie 2013/2014 wymogu uzyskania zaświadczenia o stanie zdrowotnym pasieki, wystawionego przez lekarza weterynarii ma właściwe i wystarczające umocowanie prawne. Krajowy Program Wsparcia Pszczelarstwa w Polsce na lata 2013/14; 2014/15; 2015/2016 został opracowany i przekazany Komisji Europejskiej do zatwierdzenia na podstawie przepisu ustawy o Agencji Rynku Rolnego i organizacji niektórych rynków rolnych. Zgodnie z postanowieniami tej ustawy Prezes Agencji Rynku Rolnego jest organem właściwym do realizacji zadań określonych w Krajowym Programie Wsparcia Pszczelarstwa. Agencja m.in. realizuje zadania na rynkach produktów rolnych, opracowuje i upowszechnia informacje związane z realizacją mechanizmów Wspólnej Polityki Rolnej oraz warunki udziału w

tych mechanizmach. Wynika z tego, że to przepisy ustawy o Agencji Rynku Rolnego i organizacji niektórych rynków rolnych nakładają na Prezesa ARR obowiązek opracowania Warunków ubiegania się o refundację kosztów poniesionych w ramach realizacji mechanizmu „Wsparcie rynku produktów pszczelich”. W związku z powyższym Prezes Agencji Rynku Rolnego wydał zarządzenie z dnia 17 września 2013 r., w którego załączniku zawarto Warunki ubiegania się o refundację kosztów poniesionych w ramach realizacji mechanizmu „Wsparcie rynku produktów pszczelich w sezonie 2013/2014”, zawierające wymóg uzyskania zaświadczenia o stanie zdrowotnym pasieki wystawionego przez lekarza weterynarii.

II.511.1613.2014 z dnia 15 września 2014 r. – w sprawie braku sądowej kontroli orzeczeń prokuratora w przedmiocie odmowy dopuszczenia w postępowaniu przygotowawczym pełnomocnika osoby niebędącej stroną.

Minister Sprawiedliwości (17.10.2014 r.) poinformował, że w dniu 24 września 2014 r. zwrócono się do Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego z prośbą o wydanie opinii w kwestii poruszonej w wystąpieniu Rzecznika. Po uzyskaniu opinii Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego Minister Sprawiedliwości niezwłocznie przedstawi stanowisko Rzecznikowi Praw Obywatelskich.

II.517.4689.2014 z dnia 15 września 2014 r. – w sprawie przeprowadzania badań lekarskich osób zatrzymanych.

Minister Spraw Wewnętrznych (20.10.2014 r.) wyjaśnił, że w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych prowadzone są prace nad projektem założeń do projektu ustawy o zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw, który zakłada uregulowanie zagadnienia dotyczącego przeprowadzania badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję we wspomnianej ustawie. Zasadne wydaje się także wprowadzenie do porządku prawnego rozwiązania, które będzie regulowało w sposób niebudzący wątpliwości kwestię obecności funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu oraz Straży Granicznej podczas badania lekarskiego osoby zatrzymanej, poprzez dokonanie stosownej zmiany ustawy o Straży Granicznej oraz ustawy o Biurze Ochrony Rządu.

II.517.1656.2014 z dnia 15 września 2014 r. – w sprawie przeprowadzania badań na obecność w organizmie skazanego alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych.

Minister Sprawiedliwości (29.10.2014 r.) poinformował, że zagadnienie poruszone w wystąpieniu Rzecznika było badane w Ministerstwie Sprawiedliwości z uwagi na pismo Biura Rzecznika Praw Obywatelskich z grudnia 2012 roku. Podjęte wówczas działania doprowadziły do skierowania pisma przez Dyrektora Generalnego Służby Więziennej do podległych mu Dyrektorów Okręgowych, w którym zawarto wytyczne dotyczące prawidłowej interpretacji przepisów. Z uwagi jednak na powtarzające się zarzuty co do sposobu dokumentowania wyników badań nieinwazyjnych, zarówno Dyrektor Generalny Służby Więziennej, jak i Ministerstwo Sprawiedliwości, pozytywnie przyjmują propozycję zmiany treści wzoru protokołu z przebiegu badania

na obecność alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych w organizmie skazanego. Protokół ten jest załącznikiem do rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 stycznia 2012 r. w sprawie sposobu przeprowadzania badań na obecność alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych w organizmie skazanego pozbawionego wolności, ich dokumentowania oraz weryfikacji. W tym celu zostaną podjęte prace legislacyjne. Nowelizacja przepisów powinna usunąć wątpliwości i zastrzeżenia rodzące się na tle praktyki przeprowadzania badań metodami nieinwazyjnymi.

V.542.28.2014 z dnia 18 września 2014 r. – w sprawie trudności w doprowadzaniu przez Straż Graniczną zatrzymanych cudzoziemców do ośrodków strzeżonych znacznie oddalonych od miejsca zatrzymania cudzoziemca.

Komendant Główny Straży Granicznej (01.10.2014 r.) zapewnił, że przy doprowadzeniach cudzoziemców przez funkcjonariuszy Straży Granicznej, a w szczególności rodzin z dziećmi, stosowane są wszelkiego rodzaju udogodnienia w celu zminimalizowania niedogodności długiej podróży. Cudzoziemcy na czas trwania doprowadzenia zaopatrywani są w odpowiednie artykuły żywnościowe. W trakcie trwania doprowadzenia organizowane są przerwy przeznaczone na odpoczynek oraz spożycie posiłków. W odpowiedzi wskazano jednocześnie, że podczas prac nad ustawą o cudzoziemcach zapis dotyczący możliwości umieszczenia osoby w wydzielonym pomieszczeniu Straży Granicznej lub Policji do czasu usunięcia przeszkody uniemożliwiającej doprowadzenie do strzeżonego ośrodka został zakwestionowany przez niektóre organizacje pozarządowe.

V.815.5.2014 z dnia 18 września 2014 r. – w sprawie możliwości wyłączenia mechanizmu CAPTCHA dla użytkowników Bezpłatnego Dostępu do Internetu.

Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej (17.10.2014 r.) wyjaśniła, że do Urzędu Komunikacji Elektronicznej wpłynęło wiele skarg i zapytań abonentów w sprawie zasadności wprowadzenia mechanizmu CAPTCHA oraz czytelności kodów. W wyniku interwencji podjętej przez Prezesa UKE, od 15 maja 2014 r. forma prezentacji kodów CAPTCHA została uproszczona przez wprowadzającą je spółkę. Kody te stały się bardziej czytelne i nie nastęrczają większości użytkownikom trudności w odczytywaniu. Spowodowało to również spadek skarg abonentów do Urzędu Komunikacji Elektronicznej. Ze względu na ogólnodostępny i socjalny charakter samej usługi, BDI jest jednym ze środków realizacji określonego, strategicznego celu, tzn. likwidacji barier powodujących wykluczenie cyfrowe. Sama usługa BDI nie stanowi jednak zupełnego rozwiązania problemu wykluczenia cyfrowego różnych potencjalnych grup użytkowników.

Wprowadzenie do obecnie obowiązującej procedury wyłączającej mechanizm CAPTCHA rozwiązań dopuszczających inne osoby niż te, które posiadają dokument stwierdzający znaczny lub umiarkowany stopień niepełnosprawności ze względu na stan narządu wzroku, byłoby w ocenie Prezesa UKE posunięciem niosącym za sobą zbyt duże ryzyko ponownego wystąpienia problemu wykorzystywania usługi BDI w

sposób niezgodny z jej przeznaczeniem, gdyż mogłoby dochodzić do nadużywania zaświadczeń lekarskich, które można uzyskać w prostszy sposób aniżeli orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. Jeżeli użytkownik BDI zwróci się z wnioskiem do Spółki, wskazując na rzeczywiste ograniczenia w korzystaniu z usługi BDI, związane ze stanem narządu wzroku, nic nie stoi na przeszkodzie, aby w ramach indywidualnego rozpatrzenia sprawy Spółka wyłączyła mechanizm CAPTCHA. Decyzja taka leży jednak w wyłącznej gestii samej Spółki.

IV.7007.50.2014 z dnia 23 września 2014 r. – w sprawie wymagań kwalifikacyjnych dla osób ubiegających się o uprawnienie do wykonywania klasyfikacji gruntów.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi (21.10.2014 r.) w pełni podzielił stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich i przekazał kopię pisma do Ministra Administracji i Cyfryzacji, które zawiera propozycje zmian w ustawie Prawo geodezyjne i kartograficzne, mających na celu określenie wymagań, jakie powinny spełniać osoby ubiegające się o uprawnienia do wykonywania gleboznawczej klasyfikacji gruntów.

V.7106.2.2014 z dnia 29 września 2014 r. – w sprawie przepisów regulujących udzielanie koncesji geologicznych i górniczych.

Minister Środowiska (30.10.2014 r.) stwierdził w odpowiedzi, że regulacja omówiona w wystąpieniu Rzecznika Praw Obywatelskich jest, w jego ocenie, zgodna z Konstytucją. W uzasadnieniu do projektu ustawy Prawo geologiczne i górnicze wskazano, że projektowane rozwiązania zmierzają do znaczącego wzmocnienia pozycji prawnej przedsiębiorcy, bowiem pomimo istnienia przesłanek utraty mocy koncesja nadal pozostawałaby w obrocie prawnym, co nie wykluczałoby ewentualnych roszczeń odszkodowawczych przysługujących tym, którzy w wyniku wadliwej decyzji doznali szkody. Może to wprawdzie oznaczać pozostawienie w obrocie prawnym wadliwej decyzji, jednakże biorąc pod uwagę kapitałochłonność działalności regulowanej Prawem geologicznym i górniczym, tego rodzaju ochrona przedsiębiorcy wydaje się koniecznością. Przyjęte rozwiązanie jest spójne z całym systemem prawa i służy pewności obrotu gospodarczego, wpisując się w prowadzoną przez Rząd politykę zmian prawa mających ułatwić prowadzenie działalności gospodarczej w Polsce. Omawiane przepisy nie stoją na przeszkodzie cofnięciu koncesji, jeżeli przedsiębiorca narusza wymagania ustawy, w szczególności dotyczące ochrony środowiska lub racjonalnej gospodarki złożem albo nie wypełnia warunków określonych w koncesji, w tym nie podejmuje określonej nią działalności albo trwale zaprzestaje jej wykonywania.

IV.7006.335.2014 z dnia 30 września 2014 r. – w sprawie minimalnych odległości miejsc postojowych dla samochodów osobowych od granicy działki budowlanej oraz okien sąsiadujących budynków.

Minister Infrastruktury i Rozwoju (05.11.2014 r.) wyjaśnił, że przedstawione w wystąpieniu Rzecznika problemy interpretacyjne dotyczące sytuowania miejsc postojowych zostaną wzięte pod uwagę przy ewentualnej nowelizacji rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie. Zgodnie z zasadą *lex retro non agit* ewentualne zmiany przepisów powinny odnosić się do nowych inwestycji, a nie do już istniejących.

Część 2

Wybór spraw indywidualnych

ZESPÓŁ II

II.517.3954.2014

Do Rzecznika wpłynęła skarga Pana Alana S., przebywającego w Zakładzie Karnym w K. Ze skargi wynikało m.in., że jest on zatrudniony w Bibliotece Centralnej Zakładu Karnego w K. jako sprzątający. Pracę swoją wykonywał w godzinach, w których w jego oddziale mieszkalnym wydawany jest obiad. Po powrocie z pracy często musiał spożywać zimne posiłki.

Rzecznik zwrócił się z prośbą do Dyrektora Okręgowego w O. o zbadanie sprawy. Po zbadaniu Dyrektor Okręgowy w O. uznał skargę Pana Alana S., w tej części za zasadną. W toku przeprowadzonego postępowania Dyrektor Okręgowy ustalił bowiem, że rzeczywiście dochodziło do sytuacji, w których Pan Alan S. powracał do oddziału już po wydaniu osadzonym obiadu. Sytuacja powyższa związana była z niewłaściwą organizacją zatrudnienia osadzonego w jednostce.

W związku z wykazanymi nieprawidłowościami dotyczącymi realizacji prawa skarżącego do spożywania ciepłego posiłku w Zakładzie Karnym w K. podjęto stosowne działania naprawcze.

II.517.3172.2014

Tymczasowo aresztowany podniósł zarzut dotyczący udzielania mu widzenia z matką w obecności funkcjonariuszy Policji. Znalazł on potwierdzenie w toku rozpoznawania wniosku.

Należy podkreślić, że przepis art. 217 § 2 k.k.w. precyzyjnie określa, że widzenia odbywają się pod nadzorem funkcjonariusza Służby Więziennej. Przytoczone przez Prokuratora Rejonowego w P. argumenty dopuszczające możliwość określenia sposobu udzielenia widzenia poprzez obecność funkcjonariuszy Policji w ocenie Rzecznika nie zasługują na uwzględnienie, ponieważ sytuacja taka byłaby sprzeczna z istotą art. 217 § 2 k.k.w.

Przypadki podobne były już przedmiotem zainteresowania Rzecznika. Prokurator Okręgowy w Rz. uznał, że udzielenie widzenia w obecności Policjanta nie znajduje oparcia w obowiązujących przepisach i uznając je za uchybienie zwrócił uwagę Prokuratorowi Rejonowemu w Rz. Także Naczelnik Wydziału ds. Przystępczości Zorganizowanej i Korupcji Prokuratury Apelacyjnej w W. zwrócił uwagę prokuratorowi nadzorującemu śledztwo, że w obecnym stanie prawnym (po zmianie art. 217 § 3 k.k.w.) brak było podstaw do wydania zarządzenia o widzeniu w obecności funkcjonariusza Policji.

Mając powyższe na uwadze skarga została uznana za zasadną, o czym poinformowano Prokuratora Rejonowego w P., wnosząc o zapobieżenie w przyszłości występowania podobnych sytuacji.

II.517.564.2014

Autor skargi, przebywający w Zakładzie Karnym, podnosił, iż w trakcie odbywania kary dyscyplinarnej umieszczenia w celi izolacyjnej funkcjonariusze Służby Więziennej, wbrew jego woli oraz używając siły fizycznej, wykonali mu iniekcję domięśniową. Działania te spowodowane były odmową przyjmowania leków.

Rzecznik podjął sprawę i zwrócił się do organów więziennictwa o wyjaśnienia, z których wynika, że wobec wnioskodawcy zastosowano środek przymusu bezpośredniego w postaci przymusowego podania leku, w oparciu o przepisy ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (tekst jednolity: Dz. U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375 ze zm.). W ocenie organów więziennictwa przymusowe podanie leku było zgodne z zaleceniem specjalisty psychiatry oraz przepisami ww. ustawy, osadzony bowiem dopuścił się zamachu przeciwko zdrowiu innej osoby.

Rzecznik w prowadzonym postępowaniu wyjaśniającym skorzystał z opinii Konsultanta Wojewódzkiego w dziedzinie psychiatrii, który wskazał, że w omawianym przypadku doszło do uchybień ze strony administracji Zakładu Karnego w zakresie zasadności i prawidłowości stosowania środka przymusu bezpośredniego.

Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego dopuszcza stosowanie środków przymusu bezpośredniego wobec pacjentów, gdy są spełnione przesłanki wynikające łącznie z dwóch warunków zastosowania przymusu: pacjent prezentuje zaburzenia psychiczne pozwalające zakwalifikować go do jednej z trzech grup przewidzianych w ustawie oraz zachowuje się w sposób wskazujący na stwarzanie niebezpieczeństw opisanych przez ustawodawcę w art. 18 ustawy. Niespełnienie któregokolwiek z dwóch warunków nie daje podstaw do zastosowania środków przymusu bezpośredniego przewidzianego w tej ustawie.

Z analizy zebranego w sprawie materiału wynika, że dokumentacja medyczna wnioskodawcy nie pozwala na stwierdzenie, że przejawiał on zaburzenia psychiczne, a jego zachowanie stanowiło rzeczywiste zagrożenie dla innych osób. W ocenie Konsultanta podane w dokumentacji pacjenta podstawy stosowania środków przymusu same w sobie nie mogą stanowić podstawy faktycznej dla ich zastosowania, również pobicie współosadzonego, które miało miejsce 4 dni wcześniej, nie może usprawiedliwić takich działań.

Należy jednoznacznie stwierdzić, że brak starannego i rzetelnego prowadzenia dokumentacji medycznej pacjenta stanowi o naruszeniu jego praw.

Nastąpiło również naruszenie § 16 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 28 czerwca 2012 r. w sprawie sposobu stosowania i dokumentowania zastosowania przymusu bezpośredniego oraz dokonywania oceny zasadności jego zastosowania, który stanowi, że lekarz, który zlecił zastosowanie środka przymusu bezpośredniego jest zobowiązany zawiadomić o powyższym kierownika podmiotu leczniczego, zgodnie ze wzorem zawiadomienia określonym w załączniku nr 2 do rozporządzenia i załączyć to powiadomienie do historii choroby (ust. 4). Tymczasem, jak wynika z wyjaśnień Pana Dyrektora, w omawianym przypadku lekarz zawiadomił kierownika podmiotu leczniczego o zastosowaniu wobec skazanego środka przymusu

jedynie telefonicznie. Trudno więc ocenić, czy wypełniono dyspozycję art. 18 ust. 10 pkt 1 ustawy: „Zasadność zastosowania przymusu bezpośredniego przez lekarza podmiotu leczniczego (...) ocenia, w terminie 3 dni, kierownik tego podmiotu, jeżeli jest lekarzem lub lekarz przez niego upoważniony.” Taka ocena powinna być zawarta w zawiadomieniu o zastosowaniu przymusu bezpośredniego.

W ocenie Konsultanta Wojewódzkiego błędem lekarskim było zastosowanie wobec pacjenta leku psychotropowego o przedłużonym działaniu. Stosowanie środków przymusu bezpośredniego wyklucza takie oddziaływania, których czas stosowania wykracza poza niezbędny i minimalny przedział czasowy związany z zapewnieniem ochrony życia i zdrowia pacjenta. Leki, które podano skazanemu nie działają doraźnie, ale przez kilka do kilkunastu dni, zatem ich zastosowanie uniemożliwia zaprzestanie ich stosowania, gdy odpadną ku temu podstawy. W myśl § 3 w/w. rozporządzenia przymus bezpośredni może trwać tylko do czasu ustania przyczyn jego zastosowania.

Niedopuszczalne jest też zalecenie lekarza, znajdujące się w dokumentacji medycznej pacjenta, stosowania środka przymusu w postaci podania leku bez zgody w przyszłości, gdy skazany będzie prezentował zachowania zagrażające życiu i/lub zdrowiu innych osób. Takie zalecenia warunkowe, nieweryfikowane przez lekarza specjalistę, mogą prowadzić do poważnych naruszeń praw pacjenta. Ponadto stanowią „obejście” zasady bezpośredniego kontaktu lekarza z pacjentem i zbyt daleko idącą antycypacją zachowań skazanego.

Rzecznik miał również zastrzeżenia do postępowania administracji Zakładu po zastosowaniu wobec wnioskodawcy środka przymusu bezpośredniego. Środek ten zastosowano w trakcie odbywania przez wnioskodawcę kary dyscyplinarnej w postaci umieszczenia w celi izolacyjnej. W ocenie Rzecznika wobec osoby, która ujawnia zaburzenia psychiczne kary tej nie powinno się wykonywać. Osobie z zaburzeniami psychicznymi należy zapewnić wszechstronną pomoc psychologiczną, psychiatryczną i terapeutyczną. Tymczasem lekarz psychiatra nie wizytuje skazanego w trakcie pobytu w celi izolacyjnej, a wychowawca i psycholog spotykają się z nim dopiero po dwóch dniach od przymusowego podania leku. Potrzeba kontrolowania stanu pacjenta zdrowia wydaje się oczywista, zwłaszcza w świetle opinii Konsultanta na temat stosowania leku o przedłużonym działaniu.

Nie przygotowano również programu dalszego postępowania wobec pacjenta, w zakresie oddziaływań leczniczych czy psychologicznych. A taka potrzeba istniała mając na uwadze zalecenia lekarza, o których mowa wyżej, a także wobec faktu jeszcze trzykrotnego stosowania wobec skazanego środka przymusu w postaci podania leku bez jego zgody, w stosunkowo krótkich odstępach czasu.

Należy również wskazać, że nieprawidłowością było monitorowanie za pomocą urządzeń rejestrujących obraz zachowania skazanego w celi izolacyjnej, bez wydania przez Dyrektora jednostki decyzji w tym zakresie, bowiem naruszało przepis art. 116 § 6a Kodeksu karnego wykonawczego. Stanowi on, że objęcie monitorowaniem zachowania skazanego wymaga wydania decyzji przez dyrektora zakładu karnego. Decyzja ta podlega kontroli sądowej w trybie art. 7 k.k.w., a także kontroli sędziego

penitencjarnego w trybie art. 34 § 1 k.k.w. oraz kontroli Dyrektora Generalnego oraz Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w trybie art. 78 § 2 k.k.w.

W ocenie Rzecznika aby ta kontrola była faktycznie możliwa, decyzja powinna być sporządzona na piśmie i zawierać informację o podstawie prawnej jej wydania, przesłankach, które zdecydowały o umieszczeniu w celi monitorowanej oraz pouczenie o przysługującym osadzonemu prawie do złożenia skargi do sądu penitencjarnego. O konieczności informowania osadzonego o podjętej wobec niego decyzji dotyczącej monitorowania jego zachowania stanowi art. 7 § 3 k.k.w.: „(...) decyzję ogłasza się lub doręcza wraz z uzasadnieniem i pouczeniem o przysługującym skazanemu prawie, terminie o sposobie wniesienia skargi”. Zapoznanie osadzonego z taką decyzją jest również wyrazem podmiotowego traktowania, zapewnia bowiem jawność monitoringu zachowania skazanego. Należy mieć na uwadze, że stała, trwająca przez całą dobę kontrola więźnia wiąże się z ograniczeniem jego prawa do poszanowania życia prywatnego.

Interwencja medyczna w postaci zastosowania środków przymusu bezpośredniego prowadzi do naruszenia nietykalności cielesnej pacjenta i wolności, dlatego też, by działania te nie przerodziły się w przemoc, istnieje konieczność stosowania ścisłych norm prawnych regulujących przedmiotowe kwestie. Dlatego też Rzecznik zwrócił uwagę Dyrektora Generalnego na potrzebę podjęcia działań na rzecz praworządnego stosowania przez funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej środków przymusu bezpośredniego wobec osób z zaburzeniami psychicznymi.

II.517.3096.2014

Do Rzecznika wpłynęła skarga Pana Bartłomieja K., który żalił się na umieszczenie go w celi mieszkalnej, w której podjęto prace remontowe. Wnioskodawca twierdził, iż jest narażony na przebywanie w niewłaściwych warunkach.

Przeprowadzone postępowanie wyjaśniające potwierdziło w/w. zarzut. Jak ustalono w celi, w której przebywał osadzony rozpoczęto remont kącika sanitarnego. Niemniej jednak osadzony nie został przeniesiony do innej celi mieszkalnej, mimo że z analizy książki stanu osadzonych wynika, że w ww. okresie jednostka penitencjarna dysponowała wolnymi miejscami.

Reasumując należy podkreślić, iż sposób postępowania administracji Zakładu Karnego w Cz. był nieprawidłowy. Mając powyższe na uwadze skarga w tym zakresie została uznana za zasadną.

II.517.4874.2014

Do Rzecznika skierował skargę Pan Adam M., skazany prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności, w której podnosił, iż został umieszczony w celi Aresztu Śledczego razem z osobą tymczasowo aresztowaną.

Z dokonanych ustaleń wynika, że wnioskodawca przebywał w jednej celi z osobą tymczasowo aresztowaną. Decyzja o takim osadzeniu osób pozbawionych wolności została podjęta z naruszeniem obowiązujących przepisów. Zgodnie bowiem

z art. 110 § 4 Kodeksu karnego wykonawczego przy rozmieszczeniu skazanego w celi mieszkalnej bierze się pod uwagę m.in. konieczność oddzielenia skazanego od tymczasowo aresztowanego. Również art. 212 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego stanowi, że przy rozmieszczeniu tymczasowo aresztowanych w oddziałach i celach mieszkalnych bierze się pod uwagę konieczność oddzielenia tymczasowo aresztowanych od skazanych. Od tej zasady nie ma odstępstw. Dlatego też argumenty Dyrektora Aresztu Śledczego przytoczone na rzecz podjętej decyzji (podyktowana cyt. „troską o bezpieczeństwo i zdrowie ww. osadzonych, w szczególności o umieszczenie osób niepalących oddzielnie od osób palących”) nie zasługują na akceptację.

Skargę należało uznać za uzasadnioną.

II.517.1430.2014

Do Rzecznika zwrócił się Pan Fryderyk M., który żalił się, że nie zapewniono mu posiłku ani napoju podczas trwającego blisko dobę konwojowania z terytorium innego kraju do Polski.

W wyniku przeprowadzonych czynności wyjaśniających ustalono, że Pan Fryderyk M. opuścił więzienie w dniu 11 czerwca 2012 r. w godzinach przedpołudniowych. W jednostce spożył śniadanie, opuszczając ją nie otrzymał zaś prowiantu na czas podróży. Transport realizowany był polskim samolotem wojskowym. Podczas lotu nie otrzymał on posiłku ani napoju. Po wylądowaniu ok. godz. 20.00 na lotnisku wraz z pozostałymi konwojowanymi osobami został umieszczony w pomieszczeniach Straży Granicznej dla osób oczekujących na wjazd na terytorium RP. Wobec konwojowanych dokonywane były czynności związane z przekroczeniem granicy, a następnie procedury przekazania policjantom Wydziału Konwojowego Komendy Stołecznej Policji w celu osadzenia w jednostkach penitencjarnych. Pan Fryderyk M. został wraz z innymi osobami przewieziony do Komendy Rejonowej Policji w W. ok. godz. 23.30, gdzie przeprowadzano czynności związane ze sporządzeniem dokumentacji dotyczącej stwierdzenia tożsamości sześciu osób nieposiadających stosownych dokumentów. Następnie osoby konwojowane zostały przewiezione do Aresztu Śledczego w R., gdzie ok. godz. 3.30 zakończono czynności związane z przyjęciem skarżącego do jednostki. W celi mieszkalnej w Areszcie Śledczym w R. został zakwaterowany ok. godz. 4.00 nad ranem dnia następnego.

Z zebranych w sprawie informacji wynika, że zapewnienie osobom konwojowanym posiłku i napoju w trakcie lotu takim wojskowym samolotem transportowym nie jest możliwe, ponieważ nie jest on przystosowany do przygotowywania i podawania żywności na pokładzie. Po wylądowaniu na lotnisku osoby konwojowane miały natomiast możliwość zaspokojenia pragnienia oraz skorzystania z toalety po zgłoszeniu policjantowi konwojującemu takiej potrzeby. Z poczynionych ustaleń wynika, że posiłek w postaci suchego prowiantu został wydany skarżącemu niezwłocznie po zakwaterowaniu w celi mieszkalnej Aresztu Śledczego w R.

Obowiązujące przepisy odnoszące się do postępowania z osobami konwojowanymi z zagranicy przewidują, że osoby te otrzymują posiłek w ciągu dwóch godzin od umieszczenia ich w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych komendy policji lub w jednostce penitencjarnej. Ustalenia poczynione w sprawie pokazały, że obowiązujące uregulowania są niewystarczające dla realizacji prawa osób konwojowanych z zagranicy do wyżywienia.

Kwestie zapewnienia osobom transportowanym z zagranicy posiłku w trakcie konwojowania były już wcześniej przedmiotem działań podejmowanych przez Rzecznika. W wystąpieniu z dnia 21 marca 2012 r. (RPO-683445/II/11) skierowanym do Ministra Spraw Wewnętrznych Rzecznik postulował wprowadzenie zmian w obowiązujących przepisach, które zmierzałyby do zapewnienia tym osobom możliwości otrzymania suchego prowiantu oraz napoju z chwilą przejęcia realizacji transportu przez stronę polską. Wniosek ten nie zyskał, niestety, aprobaty Ministra. W piśmie z dnia 27 kwietnia 2012 r. poinformował on natomiast Rzecznika, iż w Komendzie Głównej Policji zostały podjęte działania, mające na celu zapewnienie prowiantu osobom pozbawionym wolności transportowanym w ramach konwojów zbiorczych, których czas trwania przekracza 8 godzin. Dokonane ustalenia wskazują, że w przypadku Pana Fryderyka M. realizujący czynności konwojowe funkcjonariusze Policji nie podjęli działań w celu zapewnienia mu posiłku, mimo, że już w chwili lądowania na lotnisku czas trwania konwoju przekroczył 8 godzin. Nie otrzymał on prowiantu również w późniejszym czasie, choć czynności wykonywane z jego udziałem przez funkcjonariuszy Policji trwały jeszcze kolejnych 7 godzin. Wobec powyższego skarga została uznana za zasadną.

Komendant Główny Policji, któremu Rzecznik przedstawił problem zapewnienia posiłku osobom transportowanym z zagranicy, w udzielonej odpowiedzi położył nacisk na potrzebę zainicjowania działań zmierzających do wypracowania na gruncie prawa Unii Europejskiej właściwej praktyki zapewniania osobom transportowanym z zagranicy wyżywienia w czasie trwania konwoju przez organy państwa przekazującego. Inicjatywę tę należy ocenić pozytywnie, jednak Rzecznik stoi na stanowisku, że do czasu wprowadzenia takiego rozwiązania w państwach członkowskich Unii Europejskiej, istnieje pilna potrzeba rozwiązania wskazanego problemu na gruncie prawa krajowego. W związku z tym Rzecznik ponownie skierował wystąpienie do Ministra Spraw Wewnętrznych z wnioskiem o podjęcie działań, które pozwoliłyby na ostateczne uregulowanie kwestii zapewnienia posiłku osobom pozbawionym wolności transportowanym z zagranicy.

W udzielonej Rzecznikowi odpowiedzi Minister powiadomił, że podziela pogląd, iż obowiązek zapewnienia prowiantu osobie transportowanej powinien spoczywać na organach państwa przekazującego osobę konwojowaną. Jednocześnie, w związku z bieżącą koniecznością zagwarantowania wyżywienia tym osobom zadeklarował, że resort spraw wewnętrznych podejmie stosowne działania w tym zakresie. Rzecznik Praw Obywatelskich będzie monitorował prace w tym zakresie.

II.517.4348.2014

Do Rzecznika skierował skargę Pan Damian S., w której żalił się, że w Zakładzie Karnym w N., m.in. podczas odbierania posiłku, wykonywania rozmów telefonicznych, czy wyjścia na spacer, istnieje obowiązek korzystania z kompletnej odzieży skarbowej, tj. długich spodni i bluzy, a odzież ta jest nieodpowiednia do letniej pory roku.

Dyrektor Zakładu w N. potwierdził, że osadzeni mają obowiązek występować w kompletnym ubraniu skarbowym, tj. w długich spodniach i bluzie z długim rękawem w czasie wyjścia z celi mieszkalnej, na przykład do wychowawcy, po posiłek, do lekarza, w celu przemarszu do kaplicy, na spacer, na widzenia, do szkoły, łaźni, na zajęcia sportowe organizowane w sali gimnastycznej itp. Stanowił o tym porządek wewnętrzny Zakładu Karnego. Z tego obowiązku skazany był zwolniony tylko w sytuacji przemarszu i zajęć organizowanych na boisku sportowym. Zasady te obowiązywały przez cały rok.

Rzecznik nie znajduje uzasadnienia dla wymogu korzystania przez osadzonych w porze letniej z odzieży skarbowej w postaci długich spodni i bluzy.

Na wstępie należy wskazać, iż zgodnie z art. 111 § 1 k.k.w. skazany otrzymuje do użytku, od zakładu karnego, odpowiednią do pory roku odzież, bieliznę oraz obuwie, o ile nie korzysta z własnych. W podobnym duchu, jak przywołany przepis, brzmi treść § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 stycznia 2014 r. w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych (tożsame brzmienie miał przepis rozporządzenia, które utraciło moc) – „Osobie osadzonej wydaje się odzież i bieliznę odpowiednią do pory roku”. Odzież ta ma być odpowiednia ze względu na zachowanie zdrowia, o czym stanowi art. 102 pkt 1 k.k.w.

Ówczesne rozporządzenie (skarga sporządzona w lipcu 2014 r.) przewidywało wydanie skazanemu, na jego wniosek, na okres letni koszulki gimnastycznej i spodenek gimnastycznych (obecnie w zestawie „odzież” znajdują się koszulka gimnastyczna z krótkim rękawem i spodenki gimnastyczne). Tym samym ustawodawca określił, jaki strój jest właściwy w okresie letnim. Dyrektor Generalny Służby Więziennej w odpowiedzi skierowanej do Rzecznika w dniu 15 września 2010 r. wskazał, że odzież wydawana osadzonemu na okres letni, tj. koszulka gimnastyczna i spodenki gimnastyczne, powinna mieć charakter odzieży wierzchniej i być odpowiednia do pory roku (koszulka gimnastyczna powinna być z krótkim rękawem).

Mając powyższe na uwadze należy więc przyjąć, iż osadzony występujący w okresie letnim w krótkich spodenkach i koszulce gimnastycznej spełnia obowiązek korzystania z kompletnej odzieży skarbowej.

Mając na uwadze przytoczone przepisy oraz zasadę wykonywania kary pozbawienia wolności w sposób humanitarny Rzecznik wskazał Dyrektorowi Okręgowemu Służby Więziennej na potrzebę zmiany przedmiotowego zapisu porządku wewnętrznego Zakładu Karnego, w ten sposób, by osadzeni w porze letniej mogli korzystać z odpowiedniej do pory roku odzieży i obuwia. Z otrzymanej odpowiedzi wynika, że w Zakładzie Karnym zmieniono zapisy w porządku wewnętrznym, w zakresie ubioru, w jakim osadzony może poruszać się po terenie

jednostki. Właściwy przepis otrzymał brzmienie: „Skazani poruszają się po terenie zakładu w kompletnym ubraniu cywilnym lub odzieży wydanej przez zakład, stosownej do pory roku”.

Rzecznik zakwestionował także zapis porządku wewnętrznego Zakładu dotyczący wymiany przez skazanych odzieży wierzchniej. Przepis ówczesnego zarządzenia Dyrektora stanowił, iż wymiana wierzchniej odzieży skarbowej dokonywana jest przy okazji kąpieli, w miarę potrzeb, nie częściej niż raz w miesiącu. Zapis ten wprowadza ograniczenie (nie częściej niż raz w miesiącu), które nie zostało określone w przepisach powszechnie obowiązujących. Z informacji przekazanej Rzecznikowi przez Dyrektora Okręgowego wynika, że wyżej przywołany przepis również został zmieniony i brzmi: „Wymianę odzieży i obuwia wydanego przez zakład dokonuje się na terenie magazynu odzieżowego w zależności od potrzeb w trakcie korzystania z łaźni głównej lub na pisemne zgłoszenie oddziałowemu”.

II.517.3437.2014

Osadzony Pan Adrian G. podniósł zarzut dotyczący odmówienia przeprowadzenia badań laboratoryjnych na zawartość środków odurzających w organizmie. Znalazł on potwierdzenie w toku rozpoznawania wniosku.

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w K. po zapoznaniu się z okolicznościami przedmiotowej sprawy i nie zgadzając się argumentacją przedstawioną przez Dyrektora Zakładu Karnego w R., przyznał rację Panu Adrianowi G., uznając jego skargę za zasadną.

W konsekwencji Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Zakładu Karnego w R. o niedopuszczenie do wystąpienia stwierdzonych nieprawidłowości w przyszłości.

II.517.1042.2014

Do Rzecznika wpłynęła skarga Pana Krzysztofa Z. przebywającego w Areszcie Śledczym w W. W piśmie tym wnioskujący podniósł m.in. zarzut przebywania w celi z niezabudowanym kąciem sanitarnym.

Z przeprowadzonego postępowania wyjaśniającego wynika, iż zarzut ten został potwierdzony. Jak ustalono, osadzony nie miał zapewnionego w pełni niekrępującego użytkowania urządzeń sanitarnych.

Biorąc pod uwagę powyższy stan faktyczny, jak również stanowisko Rzecznika przedstawione w wystąpieniu generalnym z dnia 17 marca 2011 r. w sprawie braku właściwej zabudowy kącików sanitarnych w jednostkach penitencjarnych (RPO–658709-II/10), skarga Pana Krzysztofa Z. w części dotyczącej zarzutu przebywania w celi mieszkalnej z niezabudowanym kąciem sanitarnym została uznana za zasadną.

II.517.1418.2014

Do Rzecznika zwrócił się Pan Piotr C. przebywający w Zakładzie Karnym w K., który żalił się na postępowanie administracji Zakładu Karnego z korespondencją otrzymaną przez niego od pełnomocnika będącego radcą prawnym, na nośniku elektronicznym.

Ustalenia poczynione w toku badania skargi wykazały, że ujawniony nośnik pamięci, mimo iż Osadzony oświadczył, że stanowi on korespondencję od pełnomocnika, został potraktowany jako przedmiot, na posiadanie którego osadzony nie miał zgody i jako taki został przekazany do depozytu. Osadzonemu za posiadanie przedmiotu niedozwolonego wymierzona została kara dyscyplinarna (uchylona następnie przez sąd penitencjarny). Z poczynionych ustaleń wynikało ponadto, że administracja jednostki przyjęła praktykę, w myśl której na przekazanie osadzonemu informacji w tej formie przez obrońcę lub pełnomocnika należy wcześniej uzyskać zgodę dyrektora jednostki.

Obowiązujące przepisy przyznają osadzonym prawo do utrzymywania kontaktów w postaci korespondencji. Prawo pocztowe za przesyłkę z korespondencją uznaje przesyłkę pocztową niebędącą drukiem, zawierającą informację utrwaloną na dowolnym nośniku, w tym utrwaloną pismem wypukłym (art. 3 pkt 25). Zgodnie z tą definicją informacja utrwalona na nośniku pamięci typu pendrive czy płyta CD, jest korespondencją. W myśl art. 8a § 2 Kodeksu karnego wykonawczego korespondencja skazanego pozbawionego wolności z obrońcą lub pełnomocnikiem będącym adwokatem lub radcą prawnym nie podlega cenzurze, nadzorowi oraz zatrzymaniu i powinna być bezzwłocznie przekazywana do adresata.

Do postępowania z tą korespondencją stosuje się przepisy art. 73 § 3 i 4 oraz art. 225 § 3 Kodeksu postępowania karnego. Te same zasady dotyczą korespondencji tymczasowo aresztowanego z tymi podmiotami. W przypadku zatem przesłania osadzonemu przez obrońcę lub pełnomocnika będącego radcą prawnym korespondencji na nośniku elektronicznym lub ujawnienia takiej korespondencji podczas kontroli osobistej lub kontroli pomieszczeń, administracja jednostki powinna pozostawić przedmiotową korespondencję bez zapoznawania się z jej treścią. Jeżeli administracja ma wątpliwości, czy istotnie jest to korespondencja, o której mowa w art. 8a § 2 k.k.w., powinna przekazać ją do sądu. Sąd po zapoznaniu się z treścią korespondencji podejmuje decyzję o jej zwrocie osadzonemu lub wydaje postanowienie o jej zatrzymaniu.

Na kanwie tej sprawy Rzecznik skierował wystąpienie do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej. W odpowiedzi udzielonej Rzecznikowi Dyrektor Generalny Służby Więziennej podzielił w całości stanowisko przedstawione przez Rzecznika w tej sprawie.

II.517.1855.2014

Do Rzecznika wpłynęła skarga Pana Adama J. przebywającego w Zakładzie Karnym w P. W piśmie tym wnioskujący podniósł m.in. zarzut przebywania w celi z niezabudowanym kąciem sanitarnym.

Z przeprowadzonego postępowania wyjaśniającego wynika, iż zarzut ten został potwierdzony. Jak ustalono, osadzony nie miał zapewnionego w pełni niekrapującego użytkownika z urządzeń sanitarnych.

Biorąc pod uwagę powyższy stan faktyczny, jak również stanowisko Rzecznika przedstawione w wystąpieniu generalnym z dnia 17 marca 2011 r. w sprawie braku

właściwej zabudowy kącików sanitarnych w jednostkach penitencjarnych (RPO–658709-II/10), skarga pana Adama J. w części dotyczącej zarzutu przebywania w celi mieszkalnej z niezabudowanym kącikiem sanitarnym została uznana za zasadną.

II.517.5044.2014

Do Rzecznika wpłynęła skarga Pana Jana B., przebywającego w Zakładzie Karnym w W. Wnioskujący żalił się na warunki socjalno–bytowe panujące w celi mieszkalnej.

Z przeprowadzonego postępowania wyjaśniającego wynikało, iż w dniu 4 kwietnia 2014 r. Państwowy Powiatowy Inspektorat Sanitarny w W. dokonał kontroli w/w celi. Ze zgromadzonej dokumentacji wynika, iż w trakcie kontroli stwierdzono liczne ubytki tynku i farby, a na ścianach i sufitach zaobserwowano brunatno–czarne plamy, mokre ze śladami zmywania. Z uwagi na powyższe ceta ta została ujęta w projekcie harmonogramu robót konserwacyjno–remontowych w 2015 r. w związku z nakazem Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w W.

Biorąc powyższe pod uwagę należy uznać, iż osadzony nie miał zapewnionych odpowiednich warunków bytowych zgodnie z treścią art. 4 § 1 k.k.w.

Mając powyższe na uwadze Rzecznik uznał przedmiotową skargę za zasadną.

II.517.4454.2014

Do Rzecznika wpłynęła skarga Pana Grzegorza R. przebywającego w Zakładzie Karnym w S. W piśmie tym wnioskujący podniósł zarzut przebywania w celi z niezabudowanym kącikiem sanitarnym.

Z przeprowadzonego postępowania wyjaśniającego wynika, iż zarzut ten został potwierdzony. Jak ustalono, kącik sanitarny w celi mieszkalnej, w której przebywa osadzony jest odgradzony od reszty pomieszczenia materiałową kotarą zawieszoną na stelażu na wysokości 2 m.

Biorąc pod uwagę powyższy stan faktyczny, jak również stanowisko Rzecznika przedstawione w wystąpieniu generalnym z dnia 17 marca 2011 r. w sprawie braku właściwej zabudowy kącików sanitarnych w jednostkach penitencjarnych (RPO–658709-II-10), skarga pana Grzegorza R. została uznana za zasadną.

II.517.777.2014

Do Rzecznika wpłynęła skarga Pana Rafała G., który żalił się na niemożność ustalenia danych wrażliwych do prywatnego aktu oskarżenia.

Z przeprowadzonego postępowania wyjaśniającego wynikało, iż dnia 6 maja 2013 r. Pan Rafał G. został wezwany przez Sąd Rejonowy w M. do uzupełnienia braków formalnych w celu precyzyjnego wskazania danych osobowych oskarżonego z podaniem jego daty urodzenia, nr PESEL, imion jego rodziców oraz nazwiska panieńskiego jego matki. Niemniej jednak z powodu niemożności ustalenia danych wrażliwych, oskarżyciel prywatny nie uzupełnił ww. braków, a jego prywatny akt

oskarżenia został uznany za bezskuteczny. Należy zaznaczyć, iż Pan Rafał G. zwrócił się do Sądu z wnioskiem o ustalenie danych osobowych oskarżonego.

W powyższej sprawie Rzecznik zwrócił się do Prezesa Sądu Rejonowego w M. z prośbą o udzielenie informacji w przedmiotowej sprawie.

Z otrzymanej informacji wynika, iż praktyka polegająca na zobowiązaniu oskarżycieli prywatnych do wskazania imion rodziców osoby oskarżonej i jej numeru PESEL nie jest zasadniczo przyjęta w ww. Sądzie. Jak ustalono był do wypadek odosobniony. Z dokonanych ustaleń wynika, iż Przewodniczący Wydziału II Karnego przeprowadził rozmowę z sędzią referentem w przedmiotowej sprawie, wskazując na wątpliwości co do prawnej dopuszczalności stosowania podobnych zobowiązań kierowanych do oskarżycieli prywatnych.

Mając powyższe na uwadze skarga Pana Rafała G. została uznana za zasadną.

II.517.2398.2014

Do Rzecznika wpłynęła skarga Pana Arkadiusza T., który żalił się, iż będąc tymczasowo aresztowanym ma utrudniony kontakt telefoniczny z obrońcą.

Przeprowadzone postępowanie wyjaśniające potwierdziło ww. zarzut. Jak ustalono, osadzonemu uniemożliwiono korzystanie z samoinkasującego aparatu telefonicznego z obrońcą na podstawie art. 217c k.k.w.

Warto w tym miejscu podkreślić, iż Rzecznik stoi na stanowisku, że wynikający z ww. artykułu zakaz nie ma zastosowania do kontaktów tymczasowo aresztowanego z obrońcą lub pełnomocnikiem będącym adwokatem albo radcą prawnym. Art. 215 § 1 k.k.w. wyraźnie wskazuje, iż tymczasowo aresztowany ma prawo do porozumiewania się z obrońcą lub pełnomocnikiem będącym adwokatem albo radcą prawnym podczas nieobecności innych osób oraz korespondencyjnie. Uprawnienie to dotyczy również rozmów telefonicznych z ww. podmiotami. Z tego też względu praktyka odmowy tymczasowo aresztowanym kontaktu telefonicznego z obrońcą lub pełnomocnikiem będącym adwokatem lub radcą prawnym jest pozbawiona podstaw prawnych. Tego samego zdania jest Ministerstwo Sprawiedliwości.

Nadmienić również należy, iż dnia 25 listopada 2014 r. kwestia ta została rozstrzygnięta przez Trybunał Konstytucyjny, który uznał art. 217c k.k.w. za niezgodny z art. 42 ust. 2 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Mając powyższe na uwadze skarga została uznana za zasadną.

II.517.5352.2014

Do Rzecznika wpłynęła skarga Pana Samuela S., który żalił się, iż będąc tymczasowo aresztowanym ma utrudniony kontakt telefoniczny z obrońcą.

Przeprowadzone postępowanie wyjaśniające potwierdziło ww. zarzut. Jak ustalono, osadzonemu uniemożliwiono korzystanie z samoinkasującego aparatu telefonicznego z obrońcą na podstawie art. 217c k.k.w.

Warto w tym miejscu podkreślić, iż Rzecznik stoi na stanowisku, że wynikający z ww. artykułu zakaz nie ma zastosowania do kontaktów tymczasowo aresztowanego z obrońcą lub pełnomocnikiem będącym adwokatem albo radcą prawnym. Art. 215 § 1

k.k.w. wyraźnie wskazuje, iż tymczasowo aresztowany ma prawo do porozumiewania się z obrońcą lub pełnomocnikiem będącym adwokatem albo radcą prawnym podczas nieobecności innych osób oraz korespondencyjnie. Uprawnienie to dotyczy również rozmów telefonicznych z ww. podmiotami. Z tego też względu praktyka odmowy tymczasowo aresztowanym kontaktu telefonicznego z obrońcą lub pełnomocnikiem będącym adwokatem lub radcą prawnym jest pozbawiona podstaw prawnych. Tego samego zdania jest Ministerstwo Sprawiedliwości.

Nadmienić również należy, iż dnia 25 listopada 2014 r. kwestia ta została rozstrzygnięta przez Trybunał Konstytucyjny, który uznał art. 217c k.k.w. za niezgodny z art. 42 ust. 2 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Mając powyższe na uwadze skarga została uznana za zasadną.

II.517.4944.2014

Do Rzecznika wpłynęła skarga Pana Wojciecha S. dotycząca m.in. opieki medycznej – nieprzyjęcia go przez lekarza dermatologa. W tej sprawie Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w O. z prośbą o zbadanie sprawy. Po zbadaniu Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w O. uznał w tym zakresie skargę Pana Wojciecha S. za zasadną.

Jak ustalono, w dniu 6 sierpnia w czasie wizyty u lekarza ogólnego, został Pan Wojciech S. skierowany na konsultację dermatologiczną, której termin ustalono na dzień 17 września 2014 r. Niemniej jednak lekarz dermatolog nie przyjął wszystkich zapisanych na ten dzień pacjentów. W tej grupie był również Pan Wojciech S.

Ostatecznie Pan Wojciech S. został przyjęty przez lekarza dermatologa w dniu 1 października 2014 r. – zaordynowano wówczas stosowne leki.

W związku z faktem zaistnienia podstawy do uznania skargi Pana Wojciecha S. za zasadną, w celu niedopuszczenia do wystąpienia podobnego przypadku w przyszłości, Dyrektor Zakładu Karnego w I. przeprowadził rozmowę instruktazową z kierownikiem ambulatorium zakładu karnego.

II.517.127.2014

Do Rzecznika zwrócił się Pan Dominik P., odbywający karę pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w W. Żalił się on, że administracja jednostki ocenzurowała korespondencję nadesłaną do niego z Sądu Rejonowego.

Zgodnie z przepisami art. 8a Kodeksu karnego wykonawczego korespondencja skazanego pozbawionego wolności z organami wymiaru sprawiedliwości nie podlega cenzurze, nadzorowi oraz zatrzymaniu i powinna być bezzwłocznie przekazywana do adresata. Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w K., do którego Rzecznik zwrócił się o zbadanie skargi, poinformował, iż w Zakładzie Karnym w W. przestrzegana jest zasada przekazywania skazanym do rąk własnych, w zamkniętej kopercie, adresowanej do nich korespondencji urzędowej. Wyjątek stanowi sytuacja, gdy adresatem przesyłki jest Dyrektor Zakładu Karnego, zaś w momencie jej otwarcia okazuje się, że jest ona kierowana do osadzonego. Uznał, że taka właśnie sytuacja miała miejsce w przypadku korespondencji, o której mowa w skardze osadzonego.

Udzielone wyjaśnienia wzbudziły wątpliwości Rzecznika. Przedmiotowa korespondencja zaadresowana była bowiem: „Dominik P., za pośr. Zakładu Karnego w W.”. Taki sposób zaadresowania przesyłki pozwalał bez jej otwierania stwierdzić, że adresatem tej korespondencji jest osadzony, a nie Dyrektor Zakładu Karnego w W. Rzecznik stanął zatem na stanowisku, że brak było podstaw do otwarcia tej korespondencji przez administrację jednostki.

Stanowisko Rzecznika podzielił Centralny Zarząd Służby Więziennej. Po ponownym przeanalizowaniu materiałów z postępowania wyjaśniającego również Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w K. zmienił swoje wcześniejsze stanowisko w sprawie i uznał, że postępowanie administracji Zakładu Karnego w W. z przedmiotową korespondencją było nieprawidłowe.

II.517.321.2014

Do Rzecznika wpłynęła skarga Pana Dariusza S. przebywającego w Zakładzie Karnym w W. Wnioskujący żalił się na umieszczenie go z osobami palącymi wyroby tytoniowe, pomimo, iż jest osobą niepalącą.

Przeprowadzone postępowanie wyjaśniające potwierdziło ww. zarzut. Jak ustalono, wnioskujący w okresie od dnia 9 czerwca 2011 r. do dnia 28 czerwca 2011 r. oraz od dnia 8 sierpnia 2011 r. do dnia 3 października 2011 r. przebywał z trzema współosadzonymi, którzy deklarowali używanie wyrobów tytoniowych. Z zebranej dokumentacji wynika, iż powyższa sytuacja spowodowana była wysokim zaludnieniem Zakładu Karnego w W., gdzie administracja jednostki nie była w stanie zapewnić Panu Dariuszowi S. miejsca w celi, gdzie przebywałyby wyłącznie osoby niepalące.

Mając powyższe na uwadze przedmiotowa skarga została uznana za zasadną.

II.517.3882.2014

Do Rzecznika wpłynęła skarga Pana Andrzeja K. przebywającego w Zakładzie Karnym w C. Wnioskujący żalił się m.in. na niesłuszne jego zdaniem wymierzenie kar dyscyplinarnych za odmowę wykonywania prac porządkowych.

Przeprowadzone postępowanie potwierdziło ww. zarzut. Jak ustalono, w dniach 17 maja 2014 r. oraz 30 czerwca 2014 r. osadzony odmówił wykonywania prac porządkowych w wydzielonym rejonie oddziału z powodu przynależności do podkultury. Ze zgromadzonego materiału wynika, iż z tego powodu został niesłusznie ukarany, bowiem nie był osobą formalnie zatrudnioną.

Gdyby skazany był formalnie zatrudnionym to miałby obowiązek wykonywania prac porządkowych i pomocniczych na rzecz jednostki, a ukaranie go za odmowę wykonywania prac należałoby traktować, jako naruszenie podstawowych obowiązków skazanego. Zasadnym byłoby natomiast rozliczać skazanego niezatrudnionego z innego obowiązku wynikającego z art. 116 § 1 pkt 2 tj. do utrzymania przez niego higieny osobistej i czystości w pomieszczeniu zakwaterowania, tj. w celi mieszkalnej, w której przebywa na stałe, a nie sprzątanii w wydzielonym rejonie oddziału.

Mając powyższe na uwadze skarga w ww. części została uznana za zasadną.

II.517.3827.2014

Do Rzecznika wpłynęła skarga Pana Grzegorza K. przebywającego w Areszcie Śledczym w G. Wnioskujący żalił się m.in. na umieszczenie go z osobami palącymi wyroby tytoniowe, pomimo, iż jest osobą niepalącą.

Przeprowadzone postępowanie wyjaśniające potwierdziło ww. zarzut. Jak ustalono, osadzony od dnia 9 czerwca 2014 r. do dnia 10 czerwca 2014 r. zakwaterowany był w celi dla skazanych używających wyroby tytoniowe, pomimo jego deklaracji o niepaleniu papierosów. Z wyjaśnień wychowawcy wynika, iż sytuacja ta była niezamierzona (podobieństwo nazwisk) i z chwilą stwierdzenia omyłki dokonał przemieszczenia osadzonego do celi dla osób niepalących w innym pawilonie.

Mając powyższe na uwadze skarga osadzonego została uznana za zasadną w ww. zakresie.

II.517.3526.2014

Do Rzecznika zwrócił się Pan Wojciech Ł. odbywający karę pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w B. Żalił się on, że mimo zalecenia lekarskiego dotyczącego kwaterowania go w celach małoosobowych został umieszczony w celi wieloosobowej.

Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w O., który po zbadaniu sprawy nie stwierdził uchybień w działaniach funkcjonariuszy podległej mu jednostki. Z przedstawionych Rzecznikowi informacji wynikało jednak, że zalecenie o umieszczaniu osadzonego w celach małoosobowych zostało sformułowane przez lekarza w dniu 11 października 2012 r. i zmienione dopiero w dniu 27 marca 2014 r. Wbrew temu zaleceniu skarżący został w dniu 13 lutego 2014 r. po przetransportowaniu do Zakładu Karnego w B. umieszczony w celi szesnastoosobowej.

Mając na względzie powyższe Rzecznik uznał skargę osadzonego za zasadną. Przekazując tę informację do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w O. Rzecznik zwrócił się jednocześnie o rozważenie potrzeby podjęcia działań w celu zapobieżenia wystąpieniu w przyszłości podobnych nieprawidłowości w działaniach administracji Zakładu Karnego w B.

ZESPÓŁ III

III.7060.1174.2014

Do Rzecznika zwrócił się Pan Józef K. w sprawie wstrzymania wypłaty świadczenia przedemerytalnego i braku ustalenia prawa do emerytury.

Pismem z dnia 27 października 2014 r. Rzecznik zwrócił się do Oddziału ZUS w P. o przedstawienie stanu faktycznego przedmiotowej sprawy.

Organ rentowy poinformował, że zgodnie z art. 4 ust.3 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych (Dz. U. Nr 120, poz.1252) organ rentowy w przypadku, gdy prawo do świadczenia przedemerytalnego ustaje z dniem osiągnięcia wieku emerytalnego przez zainteresowanego, wszczyna z urzędu postępowanie o przyznanie emerytury. Postępowanie takie organ rentowy ma obowiązek wszcząć w terminie dwóch miesięcy poprzedzających miesiąc, w którym

uprawniony osiągnie wiek emerytalny. W takim przypadku do zainteresowanego organ rentowy wysyła formularz wniosku ZUS Rp-IE wraz z informacją o wstrzymaniu wypłaty świadczenia przedemerytalnego od dnia osiągnięcia wieku emerytalnego. W informacji tej Zakład wyznacza termin na złożenie wniosku (nie późniejszy niż miesiąc, w którym zostanie osiągnięty wiek emerytalny).

Oddział Zakładu Ubezpieczeń Społecznych poinformował, że świadczenie przedemerytalne Pana Józefa K. zostało wstrzymane od miesiąca września, a ostatnia wypłata za okres od 1 sierpnia 2014 r. do 18 sierpnia 2014 r. została przekazana na rachunek w banku 1 września 2014 r.

Z uwagi na to, że organ rentowy nie mógł potwierdzić wysłania do zainteresowanego decyzji wstrzymującej wypłatę świadczenia przedemerytalnego wraz z formularzem wniosku ZUS RP- IE o emeryturę, wniosek Pana Józefa K. z dnia 14 października 2014 r. o przyznanie emerytury został rozpatrzony w trybie pilnym. Decyzją z dnia 31 października 2014 r. Oddział przyznał emerytury od 19 sierpnia 2014 r., tj. od osiągnięcia wieku emerytalnego, a należność wraz z odsetkami od 19 września 2014 r. przekazał w dniu 07 listopada 2014 r. Decyzja do zainteresowanego została wysłana 4 listopada 2014 r.

III.7060.846.2014

Do Rzecznika zwróciła się Pani Alicja L. w sprawie braku rekompensaty z tytułu utraty możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze.

Pismem z dnia 2 lipca 2014 r. Rzecznik zwrócił się do Oddziału ZUS w Ch. o przedstawienie stanu faktycznego przedmiotowej sprawy.

Organ rentowy poinformował, że na podstawie wniosku z dnia 10 lutego 1992 r. Pani Alicji L. przyznana została od 6 marca 1992 r. nauczycielska renta inwalidzka. Wraz z wnioskiem dostarczone zostały zaświadczenia i świadectwa pracy, między innymi zaświadczenie z dnia 10 lutego 1992 r. potwierdzające fakt pracy w charakterze nauczyciela w okresie od 1 lipca 1976 r. do 5 marca 1992 r. Rentę inwalidzką Pani Alicja L. pobierała do dnia 13 grudnia 2012 r. Działając z urzędu Oddział przyznał Pani Alicji L. prawo do emerytury od 14 grudnia 2012 r. i podjął jej wypłatę na podstawie złożonej w roku 1992 dokumentacji.

Zaświadczenie, o którym mowa wyżej było wystarczającym dokumentem do uwzględnienia w stażu pracy ww. okresu zatrudnienia. Łączny staż pracy wynosi 15 lat, 8 m-cy i 4 dni okresów składkowych (pracy nauczycielskiej). Pismo Pani Alicji L. z dnia 01.07.2014 r. skierowane do Rzecznika potraktowano jako wniosek o rekompensatę.

Przy dokonywaniu oceny, czy osoba ubiegająca się uprawniona jest do rekompensaty organ rentowy ustala, czy osoba ta miała w drodze decyzji:

- ustalone prawo do emerytury w wieku niższym niż 60 lat dla kobiet,
- ustalone prawo do emerytury pomostowej, oraz
- czy posiada co najmniej 15-letni okres zatrudnienia stale i w pełnym wymiarze w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze,
- czy okresy pracy w szczególnym charakterze do dnia 31 grudnia 2008 r. były wykonywane stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Po przeprowadzeniu weryfikacji akt emerytalno-rentowych stwierdzono, że znajdujące się w dokumentacji emerytalno-rentowej zaświadczenie z dnia 10 lutego 1992 r. potwierdzające fakt pracy w szczególnym charakterze - nauczyciela w okresie od 1 lipca 1976 r. do 5 marca 1992 r. w Zespole Szkół Ekonomiczno-Administracyjnym w Z. jest dokumentem niewystarczającym do rozpatrzenia wniosku, ponieważ nie zawiera informacji dotyczącej wymiaru czasu pracy.

W związku z powyższym organ rentowy wystosował pismo do Zespołu Szkół Ekonomiczno-Administracyjnego w Z. o nadesłanie informacji w sprawie.

Po nadesłaniu informacji przez Zespół Szkół Ekonomiczno-Administracyjny w Z. została wydana pozytywna decyzja.

III.7060.948.2014

Rzecznik rozpatrywał wniosek Pana Jana J. w przedmiocie prawidłowości zawieszenia postępowania o przyznanie świadczenia przedemerytalnego przez organ rentowy na podstawie art. 97 § 1 pkt 4 k.p.a z uwagi na toczące się postępowanie sądowe w sprawie ustalenia prawa do emerytury pomostowej.

Rzecznik zwrócił się do Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej z prośbą o zbadanie sprawy.

Z udzielonych wyjaśnień wynika, że zawieszenie postępowania o przyznanie Panu Janowi J. świadczenia przedemerytalnego nastąpiło z naruszeniem prawa.

Jako jedną z przesłanek zawieszenia postępowania na podstawie art. 97 §1 pkt 4 k.p.a. wskazano bowiem niewłaściwie przepis art. 4 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych (Dz. U. z 2013 r. poz. 170 ze zm.), który nie ma zastosowania do sytuacji, kiedy ubezpieczony nabywa prawo do emerytury pomostowej. Emerytura pomostowa jest bowiem świadczeniem okresowym, do którego prawo, zgodnie z art. 16 pkt 2 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. Nr 237, poz. 1656 ze zm.), ustaje z dniem osiągnięcia przez uprawnionego wieku emerytalnego określonego w art. 24 ust. 1a i 1b ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - Dz. U. z 2013 r. poz. 1440 ze zm. Emerytura pomostowa pomimo zastosowanej nazwy jest zatem rodzajem świadczenia przedemerytalnego.

To właśnie z tego względu w przepisach ustawy o emeryturach pomostowych została przewidziana regulacja art. 27, zgodnie z którą w razie zbiegu prawa do emerytury pomostowej z prawem do renty, uposażenia w stanie spoczynku, zasiłku przedemerytalnego, świadczenia przedemerytalnego lub innego świadczenia o charakterze emerytalnym lub rentowym, ustalonym na podstawie odrębnych ustaw, przysługuje tylko jedno z tych świadczeń wyższe lub wybrane przez uprawnionego.

Istnienie tej regulacji nie zostało dostrzeżone przy rozpatrywaniu sprawy Pana Jana J.

Z tych względów Departament Ubezpieczeń Społecznych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w dniu 11 września 2014 r. zwrócił się do Dyrektora Departamentu Świadczeń Emerytalno-Rentowych w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych z uprzejmą prośbą o rozważenie możliwości uchylecia postanowienia Oddziału ZUS w T. z dnia 15 maja 2014 r. o zawieszeniu postępowania oraz podjęcia postępowania w przedmiocie wniosku Pana Jana J. o przyznanie świadczenia przedemerytalnego.

Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Departamentu Świadczeń Emerytalno-Rentowych w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych z prośbą o poinformowanie o stanie prowadzonej sprawy. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Departament Świadczeń Emerytalno-Rentowych w piśmie z dnia 17 października 2014 r. poinformował, że skierował do Oddziału w T. polecenie uchylenia postanowienia z dnia 15 maja 2014 r. i rozpatrzenie wniosku Pana Jana J. o przyznanie świadczenia przedemerytalnego.